

РАДА ОРЛИНОГО ВОГНЮ

ЧАСТИНА І: РАДА ВПОРЯДНИКІВ

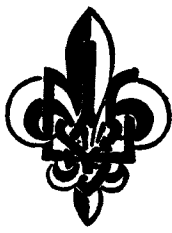
**УПОРЯДКУВАВ
СІРИЙ ОРЕЛ ОРЕСТ ГАВРИЛЮК**

БІБЛІОТЕКА В. О. Р. ч. 34

НЬЮ-ЙОРК

2001

КОНФЕРЕНЦІЯ Українських Пластових Організацій

Австралія — Аргентина — Велика Британія — ЗСА — Канада — Німеччина

Польща - УКРАЇНА - Словаччина

ГОЛОВНА ПЛАСТОВА БУЛАВА

О Р Л И Н И Й К Р У Г

БІБЛІОТЕКА „ВОГНЮ ОРЛИНОЇ РАДИ”

Випуск ч. 34:

Сірий Орел Орест Гаврилук (упор.): РАДА ОРЛИНОГО ВОГНЮ, Частина I: Рада Впорядників.

Відбито рівночасно в Рівному накладом 200 прим. і в Філядельфії - 200 прим.

Всі права застережені.
Copyright by Plast Conference, Inc.
Printed in U. S. A.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
Olha N. Kulyncz
P. O. Box 2281
Astoria, NY 11102
U. S. A.

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:
Denys Bednarsky
5939 Route 44/55
Kerhonkson, NY 12446
U. S. A.

Технічне оформлення: Сірий Орел Орест

BB

ФУНДАТОРИ "ВОГНЮ ОРЛИНОЇ РАДИ":

Родина і приятелі св.п.бр. Славка Кравса
Сірі Орли Людмила і Петро Дармограї
2-ий Курінь УПС "Ті, що Греблі Рвуть"
Великий Пл. Курінь "Хмельниченки"
Крайова Пластова Старшина З. С. А.
20-ий Курінь УСП "Лісові Мавки"
10-ий Курінь УПС "Чорноморці"
Сіра Орлиця Стаха Гойдиш
Сірі Орли Орест і Аня Гаврилюки
101-ша РОВ "Квітка Щастя", 1991
Пластова Станиця Філядельфія
Пластове Видавництво, Торонто
20-ий Курінь УПС "Орден Хрестоносців"

Ватага Бурлаків
Пл. сен. В. і Д. Гойдиші
Загін "Червона Калина"
Пластова Станиця Чікаго
28-ий К. УПС "Верховинки"
Крайова Пл. Старшина Канада
3-ий Курінь УПС "Лісові Чорти"
Пластова Станиця Нью-Йорк
Головна Пластова Булава
Пластова Станиця Торонто
Сірий Орел Тарас Когут
КМП "Сокіл"
31-ий Курінь УПС "Вовкулаки"

ХТО ЧЕРГОВИЙ?

Арарат

ЗЛІТАЛИСЬ ОРЛИ...

Під великим бетоновим щитом, у синявому сумерку виблискує вогник. Зразу біля нього другий. Глухо прориваються голоси тих, що пораються біля вогнів. Потім загоряються все нові та нові вогники. Це розпалили маленькі ватри пластуни – новацькі впорядники, що з'їхалися сюди із різних закутків на VIII курс.

Довгими паличками, що їх підсунули під вогники ці, підіймають свої бліді ватри і зносять їх на одне місце. У купі знесеного жару вогонь хвилинку змагається за своє життя. І раптом вибухає великим полум'ям, освічуючи обличчя пластунів, що стоять довкола, кидаючи світляні промені на білу лілейку під муром бетону, забарвлюючи червоним відблиском шатра, що стоять побіч.

А голос коменданта спокійно лунає: „Як знесені в одне місце бліді вогники, що ви їх окремо запалили, дали велику ватру, так, об'єднані спільним зусиллям, зуміємо вчинити велике, добре діло для нашого Уладу, для нашої спільноти, для нашого народу"... І у світлі вогню лунає пісня карпатських пластунів, грізно гремить „не зломимо своїх присяг...", а очі кожного вп'ялися... Несуть вогонь, якого запаленням відкрили восьмий курс новацьких виховників...

І цілий час синя смужка диму поміж шатрами говорить, що вогонь цей горить безупинно вдень і вночі. А вечорами, коли він, могутній і ясний, кидає світло на круг облич довкола себе – снують тут впорядники свої мрії про наших найменших, про Улад, про Край свій далекий...

Але цього вечора вогонь не горів спокійно. Вогке дерево сичало мов змії, вітер рвав полум'я і кидав противним димом у різні сторони. Круг пластунів то тут то там виринав і зникав у темряві, наче хитався. Але ніхто не відходив від ватри, ніхто не відхилявся від диму. Йшла нарада – вибирали назву – назву цього курсу, курсу-гнізда.

В клубах диму то виринали, то зникали різні постаті. То відважні спартанці, що стоять певно і твердо в бою, то зграї голодних вовків, що виють про „репету", то лісовики, що снуються непомітно в зелених борах...

Та все недобре, все не те... Розмова щохвилини спиняється, настає довга мовчанка... Все не те, це не такі назви, які могли б говорити, хто ми й чому ми тут.

Тліючі поліна жаріють і лише плескіт полум'я перериває тишу, змішуючись із сикотом дров. Очі найменшого юнака світяться. Його очі не бачать вогню й землі кругом, ні товаришів, а бачать орлів, сірих орлів, що водять орлят: орлів, що злітаються до великого гнізда. – „Орлине гніздо!"

Кинена думка двоїться, з різних боків приходять голоси. Гніздо орлів – це десь у горах, на диких скелях стерчить воно аж під хмари, а ми на рівнині. Але ми орли. Всі впорядники, що виховують орлят – це орли, з нашим комендантом Старим Орлом на чолі. І ми з'їхалися на раду. Ми - орли на раді. Ми злетілися сюди, щоб набрати сили й відваги в спільній братерській роботі, щоб набрати знання біля нашого вогнища.

Вогонь блищить поміж полінами і світить червоно... Чийсь голос каже – „Вогонь Орлиної Ради!“ В ту ж мить з іншого боку круга хтось заперечує: „Рада Орлиного Вогню!“ Обличчя всіх оживають, очі підносяться, запекло говорять орли і важать дві назви – „Вогонь Орлиної Ради“ чи „Рада Орлиного Вогню“. Накінець у світлі вогню розширюються груди і старим пластовим звичаєм рішають: бистре вухо коменданта слухає сильного крику і чує кого більше і чує правду: „Рада Орлиного Вогню“.

Так, Вогонь Орлиної Ради – це щось тривке, майже вічне, це вогонь, що до нього злітаються раз-по-раз орли за знанням на свої Ради. Вогонь - це наш символ, - а ми Восьмий курс, ми - Рада Орлиного Вогню!

І увага з повагою виступає на обличчях, що миготять кругом червоним відблиском ватри. Руки всіх простягаються до вогню та майже дотикаються білих камінців вогнища. Круг біля вогнища звужується й ущільнюється. Обличчя всіх так близько одне біля одного, в очах усіх палає відблиск вогнища... Говорить Старий Орел, а всі повторяють, гуртом собі, своєму Уладові прирікають злітатися на Ради довкола Вогню, черпати в йому силу і знання, нести нашу ідею братерства, радості, правди і краси, нести наш вогонь сміло і твердо крізь бурю, зневіру та ворожнечу, нести вогонь і передати його нашим найменшим для добра Батьківщини...

Курс скінчився... На рівній площі лежить купа зложених полотнищ, а теплий попіл вирує там, де горів вогонь. Поодинокі пластуни підходять і беруть собі на пам'ятку чорні вуглики, деякі вже відходять геть... Вогнище холоне, але вогонь горить далі, той самий Вогонь Орлиної Ради, що горів не тільки на VIII курсі, але той, що його запалював кожний із нас у своєму серці, приступаючи до праці в нашому Уладі; що його запалював кожний із нас у серцях наших найменших, що його запалювали ми, кожен зокрема, на різних місцях, усі разом для єдності нашої праці, для нашої великої спільної справи. Цей вогонь горить далі в наших серцях і ми зносимо йому свої мрії, свої гарячі бажання про чесну, віддану й безкорисну працю для добра нашого Пласту та нашого народу.

І цей вогонь дає нам силу. Ми злітаємося до нього по знання і відвагу для нашої праці.

Ми несемо вогонь, хоча часто нас не розуміють, хоча часто трудне наше діло, але ми знаємо його ціну. Тому ми несемо його в наших серцях не зважаючи на труди й донесемо його нашим найменшим.-

(„Вогонь Орлиної Ради“ ч. 1)

ОРЛИНА ВАТРА.

(ПІСНЯ НОВАЦЬКНЬ ВНОВНІКІВ.)

СЛОВА: Н. ТУЗ.
МУЗИКА: І. СОНЕВІЦЬКИЙ.

Moderato marciale.

ВЖЕ ВА-ТРА НА-ЛА - Е, ОР - ЛІВ ПО-КЛАН-КА - Е, ЗЛІ - ТАЙ -

-ТЕСЬ НА КЛАНУ О-ГНЕ - ВНІЙ З ЛЮ - БО - ВІЮ СВЯ-ТО - - Ю ДО

ЛІВ - МО-ГО КРА - Ю, ГАР-ТУЙ - ТЕ СВІЙ ДУХ МО-ЛО - КНІЙ. БЛА-

-КНТ - ТЮ І ЗО - ЛО-ТОМ СТЯГ НАМ ГО-РНТЬ І КЛАН - ЧЕ ДО ЗМА-

-ГУ ДО СОН - ЦЯ ВБЛА-КНТЬ НАМ КРН - ЛА ВН - БО - - ЦУ - Е

ДУМ - - КА Е - ДН - НА ЗМА - ГА - ТНЬ ЗА ВО - ЛЮ ВКРА - І - - - НК - НАМ

КРН - ЛА ВН - БО - ЦУ - Е ДУМ - - КА Е - ДН - НА ЗМА -

- ГА - ТНЬ ЗА ВО - ЛЮ ВКРА - І - НК.

Вже ватра палає, орлів покликає:
 Злітайтеся на клич огневий!
 З любов'ю святою до рідного краю
 Гартуйте свій дух молодий.

Блакиттю і золотом стяг наш горить
 І кличе до змагу, до сонця, в блакить.
 Нам крила вирощує думка єдина:
 Змагатись за волю України.

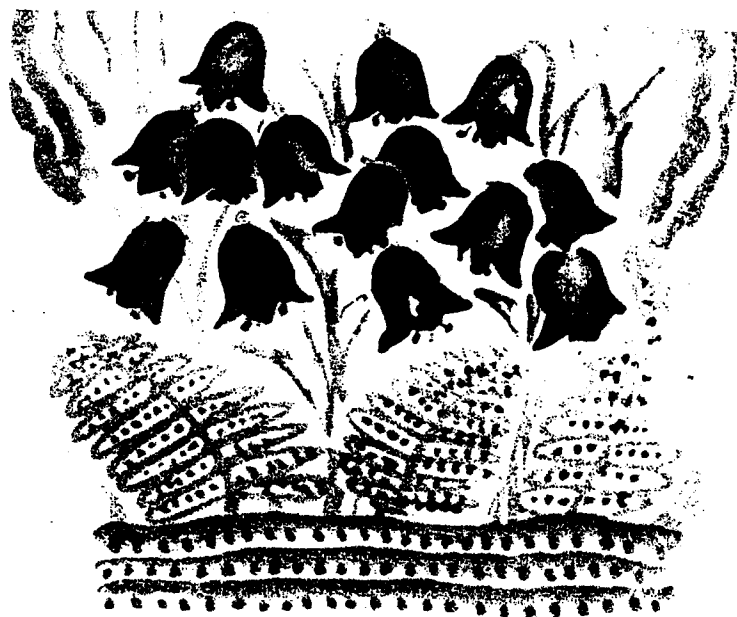
Плекаєм ми зміну могутню, орлину
 З малих жовтодзюбів, орлят.
 Як крила зміцніють, розглянем Україну
 Від Дону до синіх Карпат.

Розгорнеться степ в золотих переливах
 І мати нас вийде усіх зустрічат
 І роси медові на звільнених нивах
 Веселкою будуть блищат.

Не страшно крилатим в степах заблукати,
 Ми любимо лет в гураган!
 Гей, з нами до сонця готуйтеся орлята,
 Готуйтеся розбити туман.

Живи Україно, могутня, єдина,
 Гартуй наші сили живучим вогнем,
 Для Тебе, Україно, всі наші хвилини,
 Для тебе мужнієм, ростем.

ПРИМІТКА: Цю пісню співають новацькі виховники все при своїй ватрі.

Сірий Орел Орест

РАДА ОРЛИНОГО ВОГНЮ

“Рада Орлиного Вогню” – це підставовий вишкіл новацького виховника. Правильник УПН вимагає, що ніхто не може провадити новацьких клітин, не відбувши перед тим потрібного вишколу. Вступний вишкіл кандидат на новацького виховника може відбути шляхом участі в підготівньому курсі в своїй станиці. Щоб, одначе, набути вимагані кваліфікації впорядника рою, треба закінчити успішно Раду Орлиного Вогню.

Раду Орлиного Вогню організує крайова пластова старшина через свого референта вишколу. Вишкіл відбувається спільно для новацьких виховників і новацьких виховниць. До участі можна теж запросити сусідні крайові пластові організації.

Організаторам Ради Орлиного Вогню рекомендуємо перш усього зв'язатися з Проводом „Орлиного Круга”, який допоможе порадами, матеріялами, або й інструкторами. Комендант Ради Орлиного Вогню повинен принаймні мати здобутий ступінь гніздового й досвід із попередньої успішної участі у проводах бодай двох вишколів, а по можності мати теж відбутий спеціальний вишкіл комендантів. Для успішного переведення вишколу він потребуватиме до помочі бодай двох дальших членів Орлиного Круга зі здобутим ступенем впорядника/ці УПН та задовільним опануванням своєї ділянки на інструкторському рівні. Бодай один із них повинен бути дійсним членом Орлиного Круга (ступінь гніздового). В міру потреби й можливостей до проводу Ради Орлиного Вогню входять такі діловоди:

1. Комендант
2. Заступник коменданта
3. Бунчужний
4. Писар
5. Іntenдант
6. Начальник кухні
7. Гніздові
8. Впорядники
9. Капелян
10. Лікар.

Члени проводу Ради Орлиного Вогню розділяють поміж себе поодинокі ділянки програми вишколу та переводять їх із учасниками. Всі вони повинні ґрунтовно познайомитися з матеріялом вишколу та придбати весь потрібний виряд. Вони мусять як найсолідніше підготувитися до того, щоб матеріял вишколу передати якомога найкраще учасникам.

Учасників Ради Орлиного Вогню ділимо на рої за статтю, а далі за віком і пластовим виробленням. Коли роїв є багато, то можна з них творити гнізда (на пр. гніздо пластунів і гніздо пластунок). Рої й гнізда вибирають собі назви (символи), згідно з напрямними, поданими в Правильнику УПН.

1. Програма Ради Орлиного Вогню на стільки широка, що участь у ній можуть брати новацькі виховники, без уваги на приналежність до уладу, ото ж: сеніори, старші пластуни/ки й юнацтво. Передумови участі в Раді Орлиного Вогню такі:
  1. Закінчених 16 років життя та II-га проба УПЮ
  2. Взірцева пластова постава
  3. Добре знання української мови
  4. Власноручне виконання карти зголошення
  5. Рекомендація місцевого пластового проводу.

Питоменністю Ради Орлиного Вогню є щоденні ватри, які своєю програмою бувають дуже різні. Можуть на пр. бути святочні „Орлині ватри“ (ватра відкриття, ватра вибору назви Ради, прощальна ватра), показові новацькі вогники, чи прямо гутірки при вогні.

Традиційно відкривають Раду Орлиного Вогню першого вечора, при ватрі. Учасники й булава стоять кругом ватри (круг – це традиційна уставка новацтва й новацьких виховників). Кожний має своє стале місце в крузі. Комендант стає на своє місце останнім, а бунчужний заряджує: „Струнко! Привітаймо Сірого Орла (ім'я) новацьким кличем „Готуйсь!“ Учасники вітають: „Готуйсь!“ Комендант відповідає: „Готуйсь!“ Слідує обряд відкриття Ради Орлиного Вогню та підпалення ватри. Ватру підпалюють призначені для того сторожі, які заслужити собі на вирізнення. Вони й пильнують увесь час, щоб ватра добре горіла. Під час підпалення ватри всі співають пісню новацьких виховників „Орлина Ватра“ (див.: стор. 3). Слідує відчитання наказу. В першому наказі слід подати:

1. У чийм імені комендант перебирає провід Ради Орлиного Вогню.
2. Хто зорганізував та переводить Раду.
3. Склад проводу.
4. Список учасників прийнятих і прибулих на Раду (пластовий ступінь, ім'я, прізвище, пластовий осередок – ці дані будуть пізніше потрібні для виготовлення звіту з Ради Орлиного Вогню), та розподіл їх на рої й ев. гнізда.
5. Числовий стан табору.
6. Призначення хорунжих.
7. Порядок зайнят'я на перший день (від відкриття до ранньої молитви наступного дня, коли буде відчитаний наступний наказ).
8. Призначення чергового й чергового роя, які повнять службу до наступного наказу.
9. Дещо з таборових приписів: межі табору, коли можна виходити з табору, коли можна купатися, куди зголошуватися по першу допомогу тощо (детальні таборові приписи повинні висіти на дошці оголошень).
10. Висловлення надії, що учасники доложать усіх зусиль, щоб успішно закінчити Раду.

Наказ підписує комендант, як особа відповідальна за переведення Ради Орлиного Вогню.

Дальша програма ватри відкриття залежатиме від того, що комендант намітив перевести. Кінчається ватра (як і всі вогники) подякою за добрі вчинки, молитвою („Отче Наш“, „Богородице Діво“, „Новацька вечірня молитва“ – див.: „Новацький Співаник“, стор. 16). Можна теж після подяки за добрі вчинки відспівати пісню „При ватрі“ (Сіріли у сумерку). Кінчаємо пластовим „Надобраніч“.

Рання молитва на Раді Орлиного Вогню складається з таких елементів:

1. Привітання коменданта (подібно, як на ватрі відкриття).
2. Молитва („Отче Наш“, „Богородице Діво“, „Новацька рання молитва“ – див.: „Новацький Співаник“, стор. 17).
3. Підняття прапору. Під час підняття співають „Пісню жовтодзюбів“ – див.: „Новацький Співаник“, стор. 22).
4. Відчитання наказу. До наказу входять:
  - Хто прибув на Раду Орлиного Вогню (від останнього наказу)
  - Хто вибув із Ради Орлиного Вогню.
  - Числовий стан табору.
  - Порядок зайнять на сьогоднішній день.
  - Призначення чергового й чергового роя.
  - Інші повідомлення, які комендант вважає за відповідні.
  - Признання прапорця чистоти (на підставі перегляду).
5. Вручення прапорця (мітли) чистоти ройовому роя, що його здобув.
6. Привіт: комендант – „Готуйсь!“ Учасники – „Готуйсь!“

Вечірня молитва на Раді Орлиного Вогню відбувається при кінці ватри, як це описано вище. Коли ватра відбувається подальше від місця, де вивішено прапор, тоді перед ватрою всі збираються на зняття прапору. Порядок такий:

1. Привітання коменданта.
2. Зняття прапору. Під час знімання прапору співають „Гімн закарпатських пластунів“.
3. Привіт.
4. Відмарш на місце ватри.

Якщо ватра відбувається біля прапору, тоді зняття прапору переводимо безпосередньо перед молитвою.

Кожний рій на Раді Орлиного Вогню вибирає собі ройового й назву роя. Якщо учасники поділені на гнізда, то й гнізда вибирають собі назви. Назви вибирають згідно з напрямними, поданими в Правильнику УПН. Назви затверджує комендант табору (в найближчому наказі). По відбутті двох повних днів Ради Орлиного Вогню переводимо вибір назви Ради, при Орлиній ватрі. Повна назва Ради Орлиного Вогню звучить: „(число) Рада Орлиного Вогню (назва) в (місцевість)“, на пр.: „25 Рада Орлиного Вогню СРІБНА НИТКА на Вовчій Тропі“. Число Ради Орлиного Вогню призначає Провід Орлиного Круга за порядком. Комендант Ради Орлиного Вогню повинен дістати її число від проводу Орлиного Круга перед початком Ради.

У кінцевім наказі, на закритті Ради Орлиного Вогню слід подати:

1. Ствердження, що Рада Орлиного Вогню успішно добігла до кінця.
2. Вислід індивідуального точкування.
3. Подяку всім, хто спричинився до успішного переведення Ради Орлиного Вогню.
4. Висловлення надії, що учасники Ради Орлиного Вогню працюватимуть успішно в своїх новацьких клітинах.

Комендант Ради Орлиного Вогню зобов'язаний переслати, найдалі до 30 днів по закритті вишколу, до Крайової Пластової Старшини (референт вишколу – крайові коменданти УПН) точний звіт із вишколу. Копію звіту, враз із книгою наказів, таблицею точкування й хронікою, слід переслати до Проводу Орлиного Круга.

А В Т О Р И
МАТЕРІЯЛІВ ЦЬОГО ЗБІРНИКА

Старий Орел Теодосій САМОТУЛКА

Сіра Орлиця Оксана БАЧИНСЬКА

Сірий Орел Денис БЕДНАРСЬКИЙ

Сіра Орлиця Ніна ВЕРЕСЮК-ШУСТ

Сірий Орел Орест ГАВРИЛЮК

Сірий Орел Міко ГРИМАЛЯК

Сіра Орлиця Ока ГРИЦАК

Сірий Орел Тарас КОГУТ

Сірий Орел Євген КУЛИНИЧ

Сірий Орел Надя КУЛИНИЧ

Сірий Орел Микола СВІТУХА

Сірий Орел Філько СТАРУХ

Пл. сен. Оксана ТАРНАВСЬКА.

РАМОВИЙ ПОРЯДОК ДНЯ

НА РАДІ ОРЛИНОГО ВОГНЮ.

- Год. 6:30 - Вставання, прорух, порядкування, миття, перегляд.
 7:15 - Молитва, підняття прапорів, наказ.
 7:45 - Снідання.
 8:30 - Зайняття.
 11:30 - Купіль.
 12:30 - Обід, пообідня перерва.
 14:30 - Зайняття.
 19:00 - Вечеря.
 20:00 - Ватра.
 21:30 - Підготовка до сну.
 22:00 - Нічна тиша.

РЕКОМЕНДОВАНА СХЕМА ТОЧКУВАННЯ

НА РАДІ ОРЛИНОГО ВОГНЮ (ВПОРЯДНИКІВ)

1. Пластова постава	МОЖЛИВИХ	3 точки
2. Українська мова		3
3. Заінтересування новацькими справами		3
4. Ініціатива		3
5. Переведення гри		5
6. Розповідь		5
7. Програмка сходи		5
8. Програмка прогулянки		5
9. Програмка вогника		5
10. Програмка змагу		5
11. Записник		2
12. Майстрування		4
13. Допис до хроніки		1
14. Чергування		1
Разом можливих		<u>50 т.</u>

Табеля точкувань висить на дошці оголошень. Точки вписують біжучо. Щоб успішно закінчити Раду Орлиного Вогню, треба здобути 33 точки на можливих 50.

ІДЕЙНІ ОСНОВИ ПЛАСТУ

Кожна хата збудована на фундаменті. Сильний фундамент – то й сильно стоятиме хата; не піддається ні вітрові ні бурі ні навіть землетрусам. А коли слабкий фундамент – то й хата не встоїться довго.

Отак і з організаціями. Збудовані вони на сильних основах-фундаментах, то й протривають довго, як ось наш Пласт. Маючи сильні фундаменти, перетривав він ось уже 90 років, хоч які випробування мусів перенести. Забороняли його, переслідували пластунів, нищили його майно. А він переніс усе й далі розвивається й розквітає.

А чи можете подати приклади таких угруповань які, не маючи сильного підложжя, досить скоро перестали існувати? Таких було багато.

Що ж це за основи-фундаменти? Це підстави – принципи, якими керується кожний пластун і кожна пластунка, прийнявши їх добровільно за свої, які кажуть кожному з нас, у що вірити, як жити і як поступати. Ідейні основи Пласту склав його основоположник Дрот (а чи знаєте, чому його назвали Дрот? Тому, що він часто підписувався: *др. О. Т.* тобто доктор Олександр Тисовський – таке було його повне ім'я й прізвище). Цими ідейними основами Пласту є пластова присяга і пластовий закон. Кожний пластун знає їх напам'ять і кожночасно їх придержується.

Пластова присяга це добровільна, звичайно прилюдна й урочиста заява, якою хтось зобов'язується безумовно і невідклично виконати якесь діло, жити або з усіх сил намагатися жити за точно визначеними умовами, а також не зробити якогось злого діла, хоч би які труднощі чи небезпеки довелося поборювати.

Предметом присяги пластуна можуть бути тільки зобов'язання чесні, непротивні Божим законам, нашій християнській моралі. Хто не вірить у Бога – не може бути пластуном. Але віра в Бога, це не те саме, що приналежність до християнського віровизнання. Окрім християн, пластунами можуть бути визнавці кожної релігії, яка проповідує віру в Бога. А це і мусулмани і євреї й інші. Зате не може бути пластуном атеїст, бо він відкидає існування вищого Єства – Бога.

Хто прокаже текст Пластової присяги? Кожний із нас складав її врочисто перед пластовим стягом як символом пластової ідеї й цілої організації. Звучить вона дослівно так:

**ПРИСЯГАЮСЬ СВОЄЮ ЧЕСТЮ, ЩО РОБИТИМУ ВСЕ, ЩО В МОЇЙ СИЛІ ЩОБ:
БУТИ ВІРНИМ БОГОВІ Й УКРАЇНІ,
ПОМАГАТИ ІНШИМ,
ЖИТИ ЗА ПЛАСТОВИМ ЗАКОНОМ І СЛУХАТИСЬ ПЛАСТОВОГО ПРОВОДУ.**

У цій присязі містяться всі наші пластові зобов'язання зібрані у трьох точках. Їх звемо „Трьома Головними Обов'язками пластуна“, що як три дороговкази, мають завжди стояти нам у пам'яті, просвічувати наш пластовий шлях у щоденному житті.

Доповненням Присяги є Пластовий обіт. Вмієте його відспівати? Коли ні – то може хтось прокаже його напам'ять? Ось його текст:

В ПОЖЕЖАХ ВСЕСВІТНІХ, У ЛУНАХ КРИВАВИХ,
ПІД ГРОМОМ ГАРМАТ, У ВАЖКІЙ БОРотьБІ,
НА ЛИЦАРСЬКУ ЧЕСТЬ І НА ПРЕДКІВСЬКУ СЛАВУ,
ВІТЧИЗНІ ОБІТИ СКЛАДАЮ ТАКІ:

ПЛЕКАТИМУ СИЛУ І ТІЛА І ДУХА,-
ЩОБ НАРІД МІЙ ВОЛЬНИМ, МОГУТНІМ ЗРОСТАВ,
ЩОБ В ДУМАХ ЖУРЛИВИХ НЕВОЛЬНИЧА ТУГА
ЗАМОВКЛА, А ГОРДО ЩОБ СПІВ НАШ ЛУНАВ.

КРАСУ Я І ЩАСТЯ ПО ВСІЙ УКРАЇНІ
ШИРИТИМУ, ВЛАСНИЙ ЗАБУДУ СВІЙ ТРУД,
ЩОБ ЧОЛА РОЗХМУРИВ І ВИПРЯМИВ СПИНИ,
ЩОБ ЗІР ЗНЯВ ДО НЕБА ВІДРОДЖЕНИЙ ЛЮД.

Я ПРАЦЮ Й НЕВДАЧІ, ВСІ ЗЛИДНІ Й НЕДОЛЮ
ПРИЙМУ ЯК ЗАВДАННЯ ВЕЛИКОЇ ГРИ,
З ЖИТТЯМ ПОБОРЮСЬ, ЯК З ТРУДАМИ У ПОЛІ,
МИНУ ОБЕРЕЖНО ЗРАДЛИВІ ЯРИ.

А ЛЕТОМ КРИЛ СКОБА ПІД ХМАРИ ПОЛИНУ
І БИСТРО РОЗГЛЯНУ ВСЮ ЗЕМЛЮ МОЮ,
ПРОМІРЮ ТЕРНИСТІ ШЛЯХИ УКРАЇНИ,
ДО ЩАСТЯ ВІТЧИЗНУ МОЮ ПОВЕДУ.

Обіт складається з двох окремих частин: перша строфа творить вступ, а дальші чотири строфи – зміст обіту. Слова обіту склав д-р О. Тисовський у час першої світової війни, а вперше виголосила його, як присягу, тодішня 1-а чота пластового „полка” (тепер „куреня”) ім. Петра Конашевича-Сагайдачного у Львові, 19 грудня 1916 р. на своїх перших чотових сходинах. Тому у вступі з'ясовано умови воєнного часу, серед яких пластова молодь складала присягу на вірність Україні. І хоч проминуло від першої світової війни немало десятиліть і умови змінилися, то боротьба за правду і добро, за волю і справедливість іде безперервно далі.

Сам же обіт складається з чотирьох строф. Кожна строфа пояснює одне слово гасла „Сильно, красно, обережно, бистро” з коротким означенням кожного з них. Музику до пластового обіту склав на народний мотив пл. сен. Ю. Пясецький.

Прикмети пластуна означені в нашому Пластовому Законі. Правила, зібрані в ньому, є переданням давніх лицарських законів, а тепер уже тривалими основами культурного світу, згідними з християнською етикою, ідеалами, в ім'я яких ведеться від найдавніших часів боротьба благородності з варварством.

Ми, пластуни, підіймаємо стяг ясного лицарства, в ім'я українського народу і його борців за правду і волю, за добро і красу, за право людини до свобідного життя. Ось правила нашого закону:

Старий Орел і Сірий Орел Орест

Історія УПН

Історію нашого новацького уладу можна поділити хронологічно на чотири фази:

- I. Улад Новиків (1924 – 1939)
- II. Плем'я Новаків (1939-1945)
- III. Улад Пластових Новаків (1945 – 1993)
- IV. Улад Пластунів Новаків (1993 дотепер).

Про початки Уладу Новиків пише Сірий Лев: *Очолівши пластовий провід у 1924 р. і складаючи загальне пластове плянування праці я мусів також спинитися і на ділі „новиків”. Окремого референта для новиків у ВПКоманді не було, навіть і не передвиджено. Організація новиків була тоді подумана тільки як короткоречинцевий час підготовки до юнацького пластування, який охоплював 1-2 роки життя дитини. Спираючися не так на теоретичних розважаннях власних і чужих, як виходячи з наявної потреби, що до Пласту голосилися і діти нижче 10 років життя, я бачив потребу знизити вік, приписаний для прийняття до Пласту, нижче 10р., практично тоді до 8-го року життя. До того м. ін. спонукав мене факт, що в народніх школах почали голоситись кандидати до Пласту, і ми находили там відповідних людей, які хотіли зайнятися цією справою. Потреба зложення програми виховання дітей від 8-го року почавши спонукала мене особисто взятися за цю справу й початково покликати не провід окремого Уладу Новиків, а комісію для розглянення цих справ і висунення певного виховного проєкту. Цій комісії предложив я у формі матеріалів проєкт впровадження 7 проб Джана Гаргвея, примінених до українських тодішних обставин. Комісія діяла в 1924 р. під проводом сен. Савини Сидорович (Львів), до якої належали тоді Зенон Котович, Іван Кліщ і інші. Ці мої матеріали з українською назвою 7 проб і начерком українських вимог до цих проб стали основою пізніших плянувань Комісії Новиків та згодом Головної Управи Уладу Новиків. Поза цією початковою стадією я пізніше подрібно вже не займався тою справою. Моя праця над цими пробами відносилася до 1924 р. Треба підкреслити факт, що згадана Комісія взялася енергійно до праці й досить скоро опрацювала ті матеріали в широкий проєкт нової виховної системи в Пласті для новаків. Пригадую, що ілюстрації для цього першого проєкту зладив ст. пл. Ярема Гуменецький.*

Думка про виділення відділів новиків в окремий Улад зродилася у лоні тодішньої ВПКоманди, докладніше виникла вона в референта організації ВПК ст. пл. Василя Кархута, який подібно як і інші тоді деякі ст. пластуни, пішов по лінії поділу Пласту на три окремі улади, хоч їхні відділи існували вже давніше під одним загальним пластовим проводом. На тій базі прийшло до виникнення першої (наказної) Головної Управи Уладу Новиків.

Організаційна побудова Уладу Новиків: Головна Управа – зв'язок (зв'язковий), - гурток (гутрковий). Праця велася гуртками, якими опікувалися впорядники. Підстава діяльності: закон із 6 точок та 7 проб. На вимогах проб затаїв вплив Гаргвея „Племінне виховання”. Крім того вихідними точками для діяльності стали: „Вовченята” – Б.П. і „Der Woelfling” – австрійський підручник. Скоро, бо вже в першому році існування, переходить Улад від „Вовченят” до „новиків”. Переломовою хвилиною була весна 1925 р. Факт творення свого оригінального назовництва, відзнаки новиків у формі левика, що їх носили новики на шапках – „петлюрівках” та на грудях, вказує на тенденцію надати пластовій організації дітвори українську форму, а створення відмінного, з 6 точок складеного закону – на тенденцію надати цій організації українського змісту. „Вовченятська атмосфера” зате довго вдержалася на Закарпатті, як вияв впливу чеського скавтіngu на Український Пласт у Чехословаччині, що мусів діяти в межах цього скавтіngu.

Дуже важливою подією першої фази розвитку новацького руху був з'їзд новацьких виховників у 1927 р. З'їзд мав велике значення на водностаїнненя праці на відтинку новаків. Виказав теж і недоліки роботи з дітьми. Із поміщеного в ч. 3/27 „Молодого Життя” звіту помічується мале заінтересування новацьким питанням і вичувається, що точка слабости новацького руху лежить у недостатній кількості новацьких виховників. З'їзд висловив признання ст. пл. Іванові Кліщеві, ОЗО, за його працю на відтинку новаків і висунув його на становище урядуючого заступника голови.

Таборування новаків – це одна з блискучіших сторін новацької роботи першої організаційної фази. *Перший табір Уладу Новиків – пише Сірій Лев – відбувся в Корчині в 1926 р. під проводом сен. Іваненка Михайла. Справа тоді не була проста. Загалом пластове таборування з певним „твердим” таборувим режимом, із фізичною заправою на лоні природи, находило серед досить заскорузлої під тим оглядом галицької суспільности й серед батьків пластунів великі незрозуміння, а то й перепони. І коли я вже в 1925 р. на ВПК і в пластових колах кинув гасло новацького таборування, мав я „ворогів” не тільки серед батьків, але також серед пластунів, і то визначних, які боялися перевести по аналогії до юнацтва також і таборування новаків. В сен. Іваненку Михайлові найшов я не тільки співзвучність у поглядах, але й першого виконавця того задуму в рр. 1926 і 1927. Його перші табори були першою пробою, вдалою пробою, і тому вже в 1928 р. і пізніших роках так буйно розвивалося таборування новаків. Пізніше видвигнення сен. о. Бучацького Александра на становище коменданта таборів було в першу чергу пробою з'єднати його особою (визначного педагога-катехита й батька родини) перші кола батьків для справи таборування новаків, зокрема батьків у Львові, яких діти в пізнішому таборуванні давали найбільше число учасників. Безперечно ця проба нам удалася вповні, тимбільше, що ми найшли в сен. о. Бучацькім людину, щуро віддану справі добра української дітвори.*

Передвчасне припинення діяльності Пласту польською владою не дозволило на розгорнення діяльності молоді вітки пластового руху, якого одиноким виявом після 1930 р. було таборування. Ця ділянка особливо успішно розвивалася в нас завдяки невпинній праці продовж років головно куренів старших пластунів „Ордену Залізної Остроги” і також пластунок „Санітарки”. Заходами о. А. Бучацького та І. Кліща з однієї сторони, а Л. Бачинського з другої, створено власними руками два постійні осередки новацького таборування: Остодір та Старява.

На думку Сірого Лева треба особливо підкреслити факт, що будівля табору в Остодорі заслуговує на окрему згадку в історії новацького руху. Була це будівля не тільки поміщена в особливо пригожій місцевості на табір, але своїм розміром, улагодженням не мала рівного не тільки в нашому будівництві для цілей таборового виховання дітвори, але в свій час могла служити навіть приміром для чужих народів і чужих скавтових уладів.

Видавнича діяльність - це слаба сторінка новацького руху. Не виправдали себе скромні, важко сказати для кого писані „кутики вовченят" чи „кутики новиків" на сторінках „Молодого Життя" в 1925 р. Одинокі речі, що появилися друком – це праці Леоніда Бачинського: „Вовченята та лисички" та „Порадник впорядчика", на яких виразно позначився вплив кабінгу. Цікава праця Зенона Котовича про виховання новиків, а зокрема оригінальна праця-записник Івана Кліща „Організація оселі", багата в цінні, ще сьогодні актуальні думки (1932 р.), не мали щастя появилися друком.

КОРОТКО: Новацький рух зародився в час буйного розквіту Пласту на західньо-українських землях після першої світової війни. Ця юна вітка Пласту не мала змоги розвинутися якслід з уваги на складні й незвичайно важкі умови життя української спільноти. Та всетаки, хоч і не всебічно, розвивалася вона й цим створила поміст до другої фази новацького руху.

Друга фаза розвитку новацького руху тривала відносно дуже коротко. Праця на тому відтинку під час першої еміграції в 1940-1941 рр., хоча це діялося на наших окраїнах, мала тимчасовий характер, без виразної одностайності, що її могла надати організація чи товариство молоді з виразними ідейними основами. Щойно в 1942 р. виникла організація молоді під назвою „Виховні спільноти Української Молоді" (ВСУМ). Справжній Пласт не мав можливостей існування в тогочасній німецькій окупаційній дійсності на наших землях. Наш Основополжник ДРОТ та Верховний Отаман Сірий Лев старалися знайти таку пластову форму праці для нашої молоді, яка могла б мати місце в даний момент. У ВСУМ-і збережено основні пластові ідеї, засади та навіть звичаї, але годі було вповні унявнити зовнішні форми пластового руху. Завдання ВСУМ: дбати про релігійно-моральне, національно-суспільне та фізичне виховання української молоді, щоб цим способом допомогти їй вирости на повноцінних, творчих членів української нації. ВСУМ об'єднував молодь в віці 7-18 років життя, та окремо організаційно охоплював виховників – працівників керівних органів частин ВСУМ, віком старших за 18 р. життя. У зв'язку з цим ВСУМ поділявся на:

1. Плем'я новаків, у віці 7 – 12 р.ж.
2. Плем'я юнаків, у віці 12 – 18 р.ж.
3. Плем'я передових, вище 18 р.ж.

Провід ВСУМ складався з референта ВСУМ та трьох субреферентів: новаків, юнаків та передових, що очолювали дотичні племена.

Основною клітиною племені новаків – гурток. Гуртки об'єднувалися в курені, які підлягали субреферентові новаків. Кожний гурток мав впорядника. Провід куреня новаків творили впорядники. В основу діяльності лягли: закон, що складався зі шістьох точок (дещо упрощених відносно тих же в „Уладі Новиків“) та три проби новацького знання, по зложенні яких новак одержував відповідні ступені: джура (помічниця) – по першій пробі, стрілець (сестричка) – по другій пробі, стежник (санітарка) – по третій пробі.

У виховній ділянці вирізняють п'ять ділянок, а саме:

- Ділянка національно-суспільного виховання,
- Тіловиховання,
- Практичної підготовки,
- Школення бистроти,
- Науки праці.

Організаційна мережа порівняно до „Уладу Новиків“ погустішала, а зокрема у Львові (12 куренів із 370 новаками). Увесь час діяли курені в місцевостях: Блюдниці, Львів, Перемишль, Самбір, Станиславів, Стрий, Сянік, Яворів. Існували ще новацькі частини й по інших місцевостях як Коломия, Краків і т.д. Число новаків при кінці грудня 1942 зросло до 821.

Таборування новаків – це багата сторінка діяльності й у другій фазі розвитку новацького руху. В 1941 р. проведено численні табори на Лемківщині, Підляшші та Холмщині. В 1942 – 43 рр. зарисувалися два осередки новацького таборування: Пасічна коло Надвірної під проводом субреферента новаків та Брюховичі коло Львова під проводом головно Тиміша Білостоцького. Крім цього відбулися ще два новацькі табори, однак не пригадуємо місцевостей, у яких вони переводилися; в одному з тих таборів (Станиславівщина) комендантом був Володимир Блаженко.

Особливості другої фази новацького руху, тобто Племені Новаків:

1. Спроба теоретичного обґрунтування новацького руху.
2. Намагання поширити й поглибити діяльність новацьких частин, зокрема у Львові.

Теоретичні міркування щодо новацької роботи проводив ДРОТ та реферував їх на сходинах окремої комісії у Львові, що її покликав Сірий Лев при відділі молоді Українського Центрального Комітету. Вони були предметом доповідей субреферента новаків та в його вступі до праці „Плем'я Новаків“. Однак важко було в короткому часі діяльності докладніше розробити навіть важливіші питання праці тим більше, що практична робота з новаками займала багато часу. Та треба підкреслити факт, що провід звернув належну увагу на опрацювання ділянки методики праці з углядженням умов росту дітей так міста, як і села.

Вишкіл новацьких виховників – це черговий, важливий крок уперед у новацькому русі. Проведені три трьох-денні курси-відправи були лише спробами, шуканням за формою та змістом вишколу новацьких виховників. Короткий час вишколу зумовлював теоретичний характер курсу; практичні заняття обмежувалися до переведення сходин із дітьми. Завершенням тої роботи в „Племені Новаків“ був двотижневий вишкільний табір у Косові. Таборовий спосіб життя, теоретичні й практичні заняття з обсягу новакознання, лещетарство тощо, вказали шлях, по якому повинні йти вишколи новацьких виховників у майбутньому.

Цікавим експериментом по лінії поширення і поглиблення новацької діяльності була праця у Львові. Новаки різних куренів сходилися у визначений час до домівки ВСУМ і в різних самодіяльних ланках проводили зайняття, що не входили в програму гурткових сходин. У ланках збиралися новаки різних куренів із особливими заінтересуваннями. Так повстали ланки: хорова, танцювальна, „драматична” та інші, зокрема великі успіхи мала оркестра. Зайняття ланок проводили відповідні інструктори-виховники. Крім цього новаки часто сходилися до домівки, щоб погратися і мали до розпорядимости різні настільні гри.

КОРОТКО: Треба ствердити, що хоч недовго тривала друга фаза розвитку новацького руху, та в тому часі внесено дещо нового. Ця фаза стала черговим кроком у розвитку новацького руху й була помостом до наступної, третьої фази, що носить назву Улад Пластових Новаків.

Третя фаза розвитку новацького руху – еміграційна. Перший її етап – новакування у таборах переміщених осіб – незвичайно багатий у події, а важливий тим, що розгорнена широко праця охопила всі ділянки новацького життя, при чому помітна посилена активність на ділянках, що були менше розроблені у попередніх фазах. Черговий етап – у країнах постійного поселення української еміграції в діаспорі – характеризується поширенням новацької праці до меж ніколи перед тим не досягнутих в історії УПН.

На цьому місці необхідно підкреслити факт, що Пласт на еміграції повстав стихійно – так у таборах переміщених осіб у Німеччині й Австрії, як і через ок. п'ять років пізніше в різних краях постійного поселення української еміграції. Провід оформився в той час, коли вже діяла низка частин за старими зразками в нових умовах. Завданням новацького проводу, що його покликано до дії осінню 1945 р., було в першу чергу охопити організаційно вже існуючі новацькі частини та впорядкувати їх діяльність. Труднощі лежали у відсутності достатньої кількості новацьких виховників та відповідної літератури, що уможливила б новацьким виховникам проводити роботу з новаками в нових умовах, в умовах таборного життя переміщених осіб. У зв'язку з цим на основі досвіду з попередньої фази діяльності та перших спостережень життя й побуту в таборах Ді-Пі, започатковано працю у напрямі їх уодностайнення, за допомогою інструкцій чч. 8 і 9/45, видання матеріалів для впорядників а також журналу „Новак”.

Ми дістали від тогочасних виховників у спадщині надбання, головню по організаційній лінії, що не були без впливу на спосіб ведення праці. По традиції покладено у нас в основу організаційної побудови і поведено діяльність роями, а не гніздами, як це прийнято в кабінгу. Організаційна схема У.П.Н. зарисувалась така: рій (роевий) – гніздо (гніздовий) – УПН-ів (референт новаків Булави Головного Коменданта Пластунів). Крім того діяли ще в міру потреби – кошові, обласні та крайові референти новаків дотичних булав. Після реорганізації Головної Пластової Старшини в Головну Пластову Булаву (створення Конференції Українських Пластових Організацій) на чолі УПН-ів став Булавний УПН-ів у Булаві Головного Булавного Пластунів, а на чолі УПН-ок – Булавна УПН-ок у Булаві Головної Булавної Пластунок. По лінії діяльності створено ще т.зв. Вишкільну Ланку зі завданням: вишколювати новацьких

виховників, опрацьовувати матеріали для журналів новаків та новацьких виховників тощо. Вишкільна Ланка стала зав'язком Оркиного Круга, що його в 1950 р. оснував Старий Орел. Орлиний Круг охопив новацьку діяльність у нових країнах поселення, та розвинув дуже широку активність, зокрема в ділянках вишкільній і видавничій.

У 1947 р. дійшло в УПН, як загалом у цілому Українському Пластовому Уладі до розподілу на чоловічі та жіночі улади, що діяли – якщо говорити про УПН-ів та УПН-ок – за узгідненим правильником та зрізничкованими лише вимогами проб і новацьких уміlostей. Розв'язання питання діяльності натрапляло на великі клопоти. Закон, обіцянка, привітання, проби – позначилися на різних етапах попередніх фаз розвитку різними, часто неповні викінченими, штрихами. Тому виникла необхідність перевести в умовах нової дійсности експерименти щодо ведення роботи з новаками. Для організаційної й діяльностевої побудови Уладу важливим було встановити вікову межу новаків, що початково була дуже широка (7 – 13 р.ж.) Теорія і практика вимагала в тих умовах поділу на новаків молодших і старших, а в слід за цим мусіла піти зрізничкованість діяльності з узглядненням віку дітей, пір року тощо. Складність програми, до деякої міри перенасиченість, переражала тих, що не хотіли чи не могли вглибитися в новацьку роботу, хоч таке розв'язання питання методично було без закиду. А до того, чи ж не краще обмежити у початковій діяльності самостійність недосвідчених, головно впорядників-юнаків, конкретизуванням-уточненням напрямних і поданням матеріалів? Ця розв'язка видавалася нам у той час правильною. Коли згодом вік обмежено на 7 – 11 р.ж., тоді й упрощено діяльностеву побудову, уподібнюючи її до кабінгу. Підставою діяльності стали: закон, обіцянка, клич, та три проби новака. До програми діяльності УПН впроваджено ще новацькі вміlostі, своерідні формою, овіяні подувом рідного краю. Для УПН-ів уведено теж, як передумову кожної новацької проби, відбуття історичного ігрового комплексу (Отрок, Джура, Звідун), як засіб засвоєння історичних даних.

Увага проводу зосередилася у великій мірі на вишколі новацьких виховників, оформленні Уладу та на видавничій діяльності. Провід не мав змоги більше попрацювати в ділянці міжнародних зв'язків, хоч і цієї ділянки зовсім не занедбав (участь у чужинецьких курсах, у міжнародній стрічі новаків в Авгзбурзі і т.д.)

Питання вишколу новацьких виховників і оформлення новацького руху дуже тісно пов'язуються зі собою. Вишкільні курси – це одні з важливіших місць формування думок та передавання їх учасникам курсів, не говорячи вже про наради Проводу УПН, наради відповідних комісій під час пластових з'їздів, наради Орлиного Круга і т.д. Підставові елементи, а саме: закон, обіцянка, клич, а дальше вимоги проб і вміlostей - ще повністю не оформлюють новацького руху. Потрібно ті елементи пов'язати в одну цілість і надати їм відповідну форму, чи пак ов'яти якоюсь атмосферою. Для кабінгу притаманна атмосфера джунглів, побудована на писаннях Кіплінга.

Питання атмосфери та загалом оформлення новацького руху з'ясував Старий Орел в окремій праці „Основи виховання новаків”. У нас пороблено всі старання ввести орлину атмосферу, яка нав'язує до скоба. Рій, гніздо, назви новацьких ступенів з одної сторони, з другої назви новацьких виховників – сірі орли, їхнє з'єднання – Орлиний Круг, а врешті журнал новацьких виховників

„Вогонь Орлиної Ради” – це ті заходи для створення атмосфери, що повинна крім того базуватися на якійсь фабулі. На превеликий жаль серед нас немає ще свого Кіплінга. Тому мусимо вихіснювати різні надбання головно народньої творчости, як казки, легенди, перекази тощо. Не від речі буде підкреслити факт, що в основу новацького руху покладено головним чином скарби народньої творчости, проникнені чистими ідеями любови, добра, правди та справедливости.

Вишкільні курси – це чергове велике досягнення УПН, якого коріння сягають до „Племені Новаків”. За 45 років (1945 – 1990) на еміграції проведено майже 100 вишколів новацьких виховників – „Рада Орлиного Вогню”. При цій нагоді треба відмітити, що члени Проводу УПН особливе багато працювали теоретично й практично в ділянці вишколу новацьких виховників, студіюючи чужу літературу й особисто беручи участь у чужих скавтових курсах. Програма наших вишколів – від підготовчих курсів аж до вишколу діловодів новацьких з’єднань і таборів – усталена й достатньо розроблена.

Провід УПН старався реалізувати свої задуми за допомогою журналів для новацтва та новацьких виховників. Новацький журнал „Новак” почав виходити під час першого етапу УПН, у таборах переміщених осіб у Німеччині. Згодом його видавання продовжувалося в ЗСА, а в 1953 р. журнал перейменовано на „Готуйсь”, який виходив протягом усієї фази Уладу Пластових Новаків. Менше регулярно появлявся журнал новацьких виховників „Вогонь Орлиної Ради”. „Бібліотека ВОР” постачає новацьких виховників підставовими матеріалами до ведення роботи в роях, гніздах і таборах. „Шлях пластового новака”, „Перші Кроки”, історичні ігрові комплекси, збірники матеріалів до вмілостей, та передусім Правильник УПН – це надбання у видавничій ділянці УПН.

З уваги на малу кількість новацьких робітників у централі важко було вирівняти всі недомогання в нашому русі, хоч ми були їх свідомі. Багато уваги, зокрема на курсах, зосереджено на питанні методу праці, в основу якого лягли три основні елементи: гра, розповідь (гутірка) та пісня; іншими словами: ігровий та художньо-виховний метод. Праця проводилася в малих гуртах (роях) та в більших (гніздах) новаків.

КОРОТКО: Третя фаза розвитку новацького руху характеризувалася діяльністю Орлиного Круга, який повстав на первнях Вишкільної Ланки покликаної Проводом УПН, та під проводом якого:

1. Опрацьовано й уведено в життя програму систематичної праці в частинах УПН (рої, гнізда) в країнах постійного поселення української еміграції в діаспорі. Програма базована на орлиній атмосфері.
2. Розгорнено широку акцію літнього таборування новацтва, головно в окружних таборах.
3. Розпрацьовано концепцію зустрічей новацтва (окружні свята Юрія, новацькі злети, участь новацтва в Ювілейних Пластових Зустрічах).
4. Випрацьовано й уведено в життя повну програму вишколу новацьких виховників („Рада Орлиного Вогню”).
5. У ділянці видавничій досягнуто значних успіхів, з яких найголовніші:
  - Регулярне видавання новацького журналу „Готуйсь”.
  - Журнал новацьких виховників „Вогонь Орлиної Ради”.
  - Ігрові комплекси.
  - Регулярно перевидаваний Правильник УПН.

Перехід із третьої на четверту фазу новацького руху відбувся поступово, без різко зарисованої межі. Четверта фаза – це час відродження новацтва в Україні під час коли новацька праця в країнах діаспори йшла далі втертим руслом. Ми вибрали, як початок четвертої фази рік 1993, коли то змінено назву уладу на: Улад Пластунів Новаків..

Питання назви УПН валкувалося в Пласті довший час. Воно зводилося до того: чи новаки – це пластуни? Виглядало, що був парадокс: члени Пласту не були пластунами, хоча й підлягали організаційно комендантам/булавним **пластунів** у крайових і центральному пластових проводах. Для нас ситуація була ясна. Інші скавтові організації вже давно визнали своїх новаків скавтами (пор. англійське wolf cub – cub scout). Проте консерватисти в Пласті твердо трималися переконання, що пластунами можуть бути тільки юнаки й не могли примиритися з думкою, що новаки – теж пластуни. Справа була предметом неоднократної застанови Зборами КУПО, які вкінці доручили покликати комісію для всебічного розгляду питання. Комісія, під проводом Старого Орла подала свої умотивовані рекомендації й Збори КУПО схвалили зміну назви УПН на Улад Пластунів Новаків, після чого ця зміна була ратифікована крайовими пластовими з'їздами й уведена в життя Головною Пластовою Булавою в 1993 р.

Та четверта фаза не визначається новою назвою. Четверта фаза – це повернення новацького руху в Україну й його поширення там. Підстави для того покладено ще перед 1993 р. Дня 8 липня 1990 на пластовій оселі „Вовча Тропа" у ЗСА мав місце Акт повернення пластової ідеї в Україну. А вже в лютому 1991 відбуто в Славську 100-ту Раду Орлиного Вогню „Сотий Вогник – Перша Іскра". Ця Рада дала перше звено новацьких виховників які зорганізували й повели новацькі частини по всій Україні. За звітами на 14-ті Збори КУПО в листопаді 2000 р. було вже в Україні 1044 новаків і новачок.

Здавалося б, що понад 1000 новацтва – це велике число. Ніколи ще передтим не був УПН в Україні так чисельний. Але все ж – за 10 років тільки 1000? Можна було зробити куди більше, зокрема коли порівняємо, що за той сам час юнацтво в Україні зросло багатим скорішим темпом. Причиною тут є недостатня кількість виховників зацікавлених працею в УПН (наша хронічна болячка - чомусь праця в УПЮ уважається більше „престижною" та відомо, що з юнацтвом працювати куди легше ніж із новацтвом). І тут поповнено одну тактичну помилку. В намаганні перевести якомога більше вишколів, вишколити якомога більше кандидатів на новацьких виховників, надмірно скорочено програму вишколів. Неоднократно „Рада Орлиного Вогню" в Україні була скорочена до 3-4 днів, не даючи конечних знань і вмінь учасникам для успішного ведення роїв.

Рівночасно бачимо в Україні експериментування з новими родами вишколів, як: вишколи булавних і комендантів таборів, діловодів новацьких з'єднань. Це – позитивне явище. Якщо тільки будуть можливості, то такі спеціалізаційні вишколи можуть принести багато доброго новацькому Уладові.

А тим часом новацька праця в країнах діаспори проходить без помітніших змін. Проте й тут бачимо деякі труднощі. Маркантим є спад чисельного стану новацтва. Коли в 1968 р. УПН начислював 2032 членів, то в 2000 р. було їх (крім України) вже тільки 951 (звіти на Збори КУПО). Багато причин на це склалося, а деякі з них: Молодші покоління батьків, здобувши вищу освіту й улаштувавшись в країнах діаспори, оселяються щораз то даліше від колишніх скупчень української еміграції, що спричинює труднощі з довозом дітей до пластових домівок на зайняття. Та й світогляд тих молодших батьків уже інший. Народившись уже в країнах свого поселення, вважають їх за свою батьківщину, хоча визнають своє українське походження й зберігають супроти нього певний сантимент. Отже вже не відчувають такої потреби зберегти своїх дітей для українства. Ну й асиміляційні процеси проходять природним порядком. Це все складається на слабше відчуття потреби дати своїх дітей до Пласту, в порівнянні з попереднім поколінням батьків. Невідомим покищо фактором є вплив найновіших емігрантів з України, т.зв. „четвертої хвилі“. Деякі з них визнають вартість пластового виховання для власних дітей (зокрема ті, що мали можливість завітати з Пластом ще до свого виїзду з України), але для багатьох із них на першому місці стоять економічні мотиви: заробити гроші, не включатися в українські організації (бо це коштує), якнайшвидше засимілюватися, вірючи, що це спричиниться до економічного успіху.

У видавничій діяльності на початку цієї фази маємо деякі успіхи, а маємо й невдачі. Журнал „Готуйсь“, що колись виходив точно кожного місяця, перейшов початково на двомісячник, а далі й практично перестав виходити, хоча є намагання час-до-часу випустити число. Труднощі тут головню редакційного характеру. Після відсунення довголітньої редакції, редагування доручено молодшим людям які виказали багато запалу до праці, але таки не могли втриматися на тому становищі довше, ніж кілька років. Не помогло тут і передання відповідальності за журнал із рук Головної Пластової Булави Крайовим Пластовим Старшинам ЗСА й Канади. Вони таки не зуміли розв'язати труднощів і забезпечити безперебійну публікацію журналу. Поставлена ними вимога, що „Готуйсь“ можуть одержувати тільки передплатники, які заплатили за нього реальною валютою, фактично замкнула доступ до журналу дітям поза ЗСА й Канадою. Україна пробує розв'язати це питання шляхом публікації власного новацького журналу „Пташеня“. Це покищо тільки перші спроби. Було б добре, коли б удалося запевнити регулярну появу „Пташеня“, щоб новацтво України мало свій журнал. Але треба теж застановитися, чи доброю є тенденція видавання новацького журналу кожною країною зокрема, тільки для своїх дітей. Чи не було б краще й легше видавати один журнал, спільними силами, для всіх?

Куди кращими успіхами може похвалитися журнал новацьких виховників „Вогонь Орлиної Ради“. Ще в 1986 р. перейшов він на кварталну публікацію й від того часу виходить точно кожного кварталу. Це дозволило ввести систему передплат. Передплатники знають, що за свої гроші невідклично одержуватимуть „В.О.Р.“ що три місяці. Помогли теж постанови Зборів КУПО і крайових пластових з'їздів, що журнал є обов'язковим для всіх новацьких виховників і виховниць. У висліді „В.О.Р.“ став фінансово самовистачальним. Тільки передрук в Україні оплачує Головна Пластова Булава зі своїх фондів. Виходять теж доривочно випуски „Бібліотеки В.О.Р.“ До одного й другого з охотою включилися до праці новацькі виховники й виховниці України (на відміну від майже всіх – за винятком ЗСА – країн діаспори). Це – дуже позитивне явище.

11 листопада 2000 р. відбулася чергова Велика Рада Орлиного Круга – вперше в Україні, в її столиці Києві. Новий Провід О.К. обрано в переважаючій більшості з новацьких виховників України. Отже маємо свіжу кров, українську кров. На наших очах сповняється наша давня мрія, що центральні органи Українського Пласту, а з ними й провід українського новацтва знайде належне собі місце на Батьківщині – Україні.

КОРОТКО: Четверта фаза історії Уладу Пластунів Новаків проходить на наших очах. Вона триває й ми всі є її співучасниками. Характеризована розвитком УПН на рідних землях, під час коли новацтво в країнах діаспори остає на менш-більш стабільному рівні. Дотеперішні осяги: повстання многих новацьких частин в Україні, велика кількість вишколів і таборів, регулярна поява „Вогню Орлиної Ради“, перенесення Проводу Орлиного Круга в Україну. Невдачі: Зниження чисельного стану новацтва в діаспорі, зниження рівня вишколів (зокрема в Україні), труднощі з видаванням новацького журналу.

Підсумки: Новацький рух – це рух пластунів новаків, що граються під доглядом старших пластових виховників, які допомагають їм всебічно розвиватися, школитися – добувати відповідні ступені, щоб у майбутньому могли краще пройти відповідний юнацький вишкіл. Цей рух породився у дуже скрутних умовах нашого національного життя. Це й було причиною його повільного розвитку, а відтак затримки. На його розвоєвому шляху помічується чотири основні фази:

Перша – „Улад Новиків" (1924 – 1939), характерна тим, що покладено організаційні основи з невиразною ще діяльностевою побудовою. Працю ведено за „Вовченятами" Б.П. й за „Племінним вихованням" Гаргвея. „Сім проб" та закон – це яркий доказ, що не було єдиного стилю в новацькій роботі й зовнішніх ознаках організаційної побудови. Окреслення „романтичний напрям" (гл. звітномлення про I-ий З'їзд впорядників) незвичайно виразно підкреслює важливу напрямну про ведення новацької роботи. Зовнішні можливості дозволили на докладніше розроблення лиш одної ділянки, а саме – табірництва.

Друга фаза – „Племені Новаків" (1940 – 1944), - це шукання за формою та змістом діяльності. „Романтичний напрям" знайшов тут для себе ґрунт, та тільки інший. Із лісової пущі він вийшов на степові простори з виразними українськими рисами. Особливу увагу звернено на новацьких виховників. Короткий час не дозволив розвинути виховної думки, ні зібрати достатньої кількості досвіду.

Третя фаза „Улад Пластових Новаків" (1945 – 1993) – еміграційна, незвичайно багата в різні події. Новацький рух набирав нових форм у зустрічі з чужим світом. Це полегша й ускладнення: полегша в наглядности недомагань при порівнянні з чужими зразками, - ускладнення в сугестивному впливі чужого світу. Зберегти українську форму та український зміст стало нашим завданням. Як основу для нашого руху взяли ми українські первні, так гарно й художньо зображені в народній творчості. На українських мотивах будуємо величаву казку орлиного світу, який хочемо вмістити в організаційні пластові рямки, принесені з рідного краю. Всі основні елементи новацької роботи стараємося ов'яти подувом рідного краю і поставити в противагу до атмосфери джунґлів, - орлину атмосферу, атмосферу наших степів, наших кавказьких, кримських та карпатських гір. Важко було в еміграційних умовах, при відсутності розуміння важливості новацького руху пов'язати всі елементи в одну стилеву єдність. Та всетаки в основному ту роботу пророблено.

Основні елементи (клич, закон, обіцянка), вимоги проб та вмілостей – підстава існування новацького руху, творять зовсім задовільну цілість. Журнал для новаків, журнал для новацьких виховників, „Перші Кроки” – Леоніда Бачинського, історичні ігрові комплекси – це важливіші фактори для збереження одностайности новацької роботи. Багатий досвід у ділянці вишколу новацьких виховників – поважне наше надбання третьої фази. При зустрічах із чужинцями ми міряли наші сили. Треба підкреслити, що наша дитяча душа, наші дитячі м'язи виказалися справними й породили гордість із нашої вітальности.

Четверта фаза розвитку УПН – „Улад Пластунів Новаків” - тількищо почалася й проходить на наших очах. Ще зарано давати їй якусь загальнішу оцінку. Сам факт поновного поширення новацького руху по всій Україні є вже великим досягненням. А недалеке вже майбутнє покаже, як справа йтиме далі.

А які ж перспективи? Важко щось конкретного сказати; можна тільки вгадувати. В час, коли пишемо ці рядки, працює Комісія новацьких проб і вмілостей. З досі проробленої роботи видно, що в скорому часі як проби так і вмілості будуть усучаснені, пристосовані до сьогоднішніх потреб, зокрема новацтва України. Під тим кутом переходить теж і підготова потрібних змін Правильника УПН. Можна сподіватися, що в близькому майбутньому будуть зревідовані й уодностайнені програми вишколів новацьких виховників. Будучи доброї гадки, очікуємо теж розв'язки проблеми забезпечення українського новацтва в цілому світі своїм журналом.

Багато залежить від зовнішніх умов, багато залежить від нас самих. Потрібно спільного зусилля, одностайного виховного фронту новацьких виховників із батьками, вчителями, священиками та всією українською громадою, щоб защебити в душу дитини зрозуміння доцільности й необхідности служби Україні. Для того потрібно вдержати видавання журналів так для новацтва як і для новацьких виховників. Ці останні діставатимуть за допомогою того засобу відповідні матеріали для дітвори й рівночасно будуть вишколюватися до великої праці в умовах нової української дійсности.

Пропаганда важливости ідеї новацького руху так серед пластунів, як і серед громадянства – завдання всього пластового активу. Вслід за пропагандою мусить іти швидка й доцільна дія в ім'я служби Україні.-

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: Весь час, призначений у програмі на цю тему використовуємо на гутірку, в якій подаємо повищий матеріал.

(Доповнено й справлено в квітні, 2001 р.)

*****

Сірий Орел Міко

ВИХОВАННЯ - ВИХОВНИК

/Що повинен новацький виховник знати про виховання/

Збереження молодого покоління для українського народу вимагає від української спільноти поза межами рідної землі пильної, організованої та свідомої дії в справі виховання дітей, створення певної потреби виховування. Проблема виховання починається разом із життям і кінчається разом із ним. Перш усього торкнемось самого значення виховання.

Наше слово "виховання" має те саме значення, що грецьке "педагогія" /від "пайдон агейн" - провадити дитину, хлопця/, латинське "едукатіо" /від "едукаре" - виводити/, французьке "едукатіон" і англійське "едюкейшен" з тим самим значенням, німецьке "ершцігунг" /від "ер-водити в люди". Походить воно від слова "ховати", що давніше мало означати: зберігати дитину від лихого та поганого впливу та ховати від усього, що могло б шкідити фізичному й духовому життю дитини. **ЦЕ ПЕВНИЙ ПРОЦЕС "ХОВАННЯ" ДИТИНИ.** Коли цей процес ховання дитини від поганих впливів був якоюсь мірою закінчений, в тому розумінні, що дитина виросла, стала дорослою й відповідно приготованою до життя, так, що їй не треба було вже далі "ховати" від негативних впливів, бо вона навчилася сама оберігати себе від усього зла. Це й називалось, що вона була "вихована" й уже їй більше не треба ховати, бо вона може боротися з усяким лихом сама, щоб воно не було для неї шкідливе. Таким чином процес такого "ховання" почав називатись: "вихованням".

Виховання це обопільний процес. Не тільки новацький виховник виховує новака /чи учитель учня?/, але й навпаки, новак "виховує" братчика /учень - учителя/, бо з поведінки новака вчиться виховник, як поводитися з ним. Згідно з приказкою, що "кожна пригода до мудрости дорога", - а пригод таких на кожному кроці повно, тому й не дивно, що людина вчиться все своє життя, - аж до смерті. Життя це велика школа, що постійно виховує. Воно складається з виховних чинників, а саме: дім, церква, школа, держава, суспільність, різні суспільні установи, товариства молоді, та власні переживання людини, як горе, радість, біль, смуток, невдача, перемога, любов, суперечка і т.п.

Велику роль відіграв в цьому процесі новацький виховник /в повному розумінні того слова?/, бо мусить дуже часто виступати в ролі батьків, учителів, приятелів та ін. Він довірений заступник родини, в якому новак бачить найближчого братчика, друга помічника, радника у складному процесі виховання.

Старий Орел

О С Н О В И   В И Х О В А Н Н Я   Н О В А Ц Т В А

1. Визначення. Пластові новаци - це здорові, загартовані, бистрі, сміливі хлопці, що вміють все й всюди гарно поводитись, що дають собі раду все й всюди, де б вони хоча б і вперше не були, байдуже, чи це ліс, чи поле, місто чи село. Не бентежать їх нові люди, не плачуть у поганих ситуаціях. Все усміхнені й веселі; правдомовні й слухняні, добре вчаться, де мають змогу, допомагають другим.

Гуртом згідливо проводять свої гри; в грах і грами школяться, щоб стати пластунами. Гуртом готуються до Пласту, щоб у Пласті служити Богові й Україні.

Новацький рух - це рух пластових новаків, що бавляться під доглядом пластунів, які допомагають їм всебічно розвиватися, що допомагають їм школитися - здобувати ступені жовтодзюба, юного орляти, орляти, щоб у майбутньому, як юнаки, здобути ступень скоба. Новацький рух - це рух для новачів, велика, цікава, пориваюча, різновидна /виховна/ гра жовтодзюбів, юних орлят, орлят, дітей могутніх скобів.

2. Орлина атмосфера. Скоб - це не лише найвищий ступень юнацького вишколу. Скоб - символічне зображення ідеалу пластуна, із його силою характеру та тіла, із його красою думки й чину, із його обережністю в поведінці, із його бистротою в життєвих ситуаціях. Скоб - птах дужий, бистрий, сміливий, птах - який любить волю і простір, птах, що дає собі раду в поборюванні простору, дає собі раду з діючими силами в просторі.

Скоб вказує нам, як порушатися в безмежних повітряних просторах, що прилягли до нашої землі й із високого орлиного лету приглядатися нашим пестроkwітним степам, темносиньому морю та зеленим із скелистими верхами гірським масивам, ту-то-там вкритим вічним снігом. Та не лише вчимося від скоба приглядатися до всего, що нас оточує. Скоб криє в собі якусь величню таємну силу, що навіває на нас нові почуття сили, певности себе, відваги, що являється джерелом нашого змагу, нашого знімання до високого лету, до пізнання морських глибин, до мандрівки по високих полонинах. Скоб - джерело нової думки, джерело нових волевих настанов, джерело нових творчих настроїв. Скоб створює нам своєрідну атмосферу - орлину атмосферу. Малих орлиних дітей вводять орли у цей новий, казковий світ, у світ свободи, краси, сили, правди, простору, щоб вони виростили в нових умовах іншими, щоб розвивалися та жили для цієї землі, з якою вони так тісно зв'язані, щоб жили для цих людей, із якими вони кровно споріднені.

Перед нами питання: орлина атмосфера чи атмосфера джунглів? Атмосфера джунглів – це казка чужого нам світу. Орлина атмосфера, що природньо пов'язує нас із українським світом є ближча нам та зі значно ширшим простором дії за атмосферу джунглів, у якій живуть та розвиваються вовчєнєта багатьох народів.

3. Мета та завдання. Орлинє діти, введєні в світ орлинєї казки, діють, бо так природа велить. Діють вони в приєвності й поза заєягом очей сєрих орлів, діють кожне зокрема й всє разом у межах суворої дійсності. А вона й ставить нам виразно сформульованє питання про доцєльнєсть тої чи иншої нашої дії.

Маля діє: рухаєтьєя, бо цєго вимагає фїзичний розвїй; гово- рить, бо цєго вимагає духовий розвїй. Рух-дія – приєвнєсть для нього, рух-дія дає йому новє враженнє, рух-дія дає досвїд. Маля розвиваєтьєя: мїцнїшають крила, бистрїшають чуттєя, багатїшає ум у знаннєя та досвїд. Кристалїзуваннєм життєвого стилєу, виниканнєм заїнтересувань, що побуджує до творчостї, зароджуєтьєя їндивїдуаль- нєсть, в мїру фїзичних та психїчних спроможностєй маляти формуєтьєя їндивїдуальна суцїльнєсть, особистий стилє на базї морально- етичних ї естетичних первнїв.

Ї чи по правильних рейках проходить розвїй маляти? Мовчазна, сувора дійснєсть потокаючим рухом потверджує доцєльнєсть гармонїй- ного вихованнєя маляти-осїбнєяка.

Та малюк не сам. Таких, як він, багато. Всє вони збираютьє- ся разом, творять гурт-товариство. У кожного з них своя думка, у кожного з них своє бажаннє. Що ж діяти з цим пєстрим, художнім, їз буйною унвою колективом? Невже ж можна нанизати окремє їхнє бажаннєя на знак чарївної палички, що має силу при її показаннї успо- коїти їх, зосередити їх думку й хотїннєя для спїльної дії? Ї, справ- ді, на гаслє зграєя граєтьєя в радїсному гаморї, то спокїйно слухає розповїдї про малих героїв, то щось майструє, то в спївучому гур- тї поборує простїр або в їдеальнїй тишї скоординовано мїрєє гай чи поле. Осїбнєяки вчатьєя жити гуртом, діяти гуртом.

Чи не вбїваєтьєя їндивїдуальнєсть малюка в гуртовому життї? Чи по правильних рейках проходить їх розвїй? Мовчазна сувора дійс- нєсть потокаючим рухом потверджує доцєльнєсть колективного вихо- ваннєя малюків, вказуючи на нашу кїнцеву мету.

Ї наш пронїзливий зїр зупиняєтьєя ген за обрїєм на вїльнїй українськїй спїльнотї. Зразковий там лад ї порядок. Щоб зберег- ти себе, щоб розвинути свою силу, дбає про своє майбутнє, дбає про доростаюче поколїннєя, допомагає йому в його змаганнї до дос- коналостї створеннєм вїдповїдних умов для розвитку їхнїх психо- фїзичних здатностєй. Щоб продовжувати своє славне минуле, кладе сильну основу під кращу нову спїльноту... Ї нам увижаютьєя сьогод- нїшнє, високоякїснє учасники дитячої їгри, як повновартнє грома- дяни великої української спїльнотї...

Так, це далека мрїя, це казка майбутнього. А дійснєсть? Дїйс-

ність каже нам, що перед нами велике й важке завдання створити відповідні умови для росту наших малюків, де всеціло панували би правда, добро, свобода, та справедливість. Перед нами велике й важке завдання створити відповідне середовище, в якому могли б особняки знайти найкращі можливості для виявлення себе й рівночасно, щоб могли включитися і діяти, як повноцінні члени колективу. Цим середовищем для новаків повинно бути пластове середовище, конкретно: рій - гніздо новаків.

Рій - це не абстрактне, відірване від сірого будня середовище. Це гурт хлопців, що природньо дібрався, щоб бавитися. Гра єднає. Члени гурту стають друзями. Вони творять добре товариство. Підкреслюю добре. Товариство про яке мріють батьки для своєї дитини. А добре воно не лише тому, що цей гурт носить прикметник "пластовий". Ні! Інші особливості зумовлюють якість цього гурта. Гурт хлопців збирається періодично на свої систематично ведені зайняття, якими проводить хтось із старших. Плянове, організоване дозвілля дітей під доглядом старших - це одна з передумов високої якості цього гурта.

Та чи не перешкаджає сірий орел орляткам у їхніх зайняттях? Чи не придавлює він їх своїм крилом, не даючи змоги виявити себе? Чи не краще дозволити їм літати куди хочуть та як хочуть?

Пригляньмося до цих гор малюків: Ідуть на прогулянку. Ідуть? Не йдуть, а летять! Як би не сірий орел, здається з вітром йшли б навперейми. Чи думають вони про те, чи зможуть їхні крила без шкідливої втоми донести з поворотом до їхнього гнізда?

Кінець майдану, що на ньому граються новаци, простяглися городи. На гриці завзято змагаються дві групи. Іде гра "за межу". Сильним поштовхом паде м"яч на старанно управлену грядку. Щоб скоріше дістати м"яч біжить один з гравців у запалі гри, допчучи молоду городину, прямо до м"яча, не зважаючи на те, що до грядки ведуть стежинки. Чи сірий орел дозволив би на це?

На площі, яку проходить мимо ватага малюків, граються два хлопці. Один із них нехотючи потрутив скорого до бійки члена ватаги. За його підшептом входять у спір з невинними хлопцями й забирають їм безправно іграшку. Чи в приязності сірого орла може мати це місце?

Сірий орел стежить за орлятами. Він стоїть на сторожі правил гри, він побуджує орлиних дітей до дії, яка веде їх до здійснення леліаного виховником виховного ідеалу; а він таким незглибимий, що індивідуальні риси кожного малюка знаходять підтримку та спрямування до розвитку й все кращого й кращого вияву себе, а ніколи придавлення чи погашення зацікавлення. Оттоді то новак не відчуває себе безвольним, а підметом, повновартним, що завдяки психічним і фізичним особливостям дитини, а зокрема буйній уяві, легко можна досягти. Тоді можна досягти також і того, що малюк включиться в гурт, пізнає підчас власного переживання велику жит-

тєву правду, що щастя спільноти є і його щастям і навпаки - лихо спільноти уділяється кожному її членові.

Та цього не досягне сам сірий орел. Він свідомий того, що він не самотній виховник. Хоч в пошані він, хоч відчуває свій великий вплив на орлиних дітей, то всетаки пам'ятає, що батьки віддали йому малюка під опіку. Щоб зберегти єдність виховної праці, мусить бути з батьками в контактї, мусить інформувати батьків про свої плани, про поведінку новака, а також мусить бути поінформований батьками про вислїди його роботи, про поведінку орляти поза засягом його бистрого зору.

Новак ходить до школи. Як він вив'язується зі шкільних завдань, як поводить ся він у шкільному середовищі - це не байдуже сірому орлові. Тому й зустрічається з учителями, інформує й інформується про все потрібне. Також в ряди-годи сірий орел інформує громадян, що інтересуються вихованням дітвори, чи вони зорганізовані в Пластприяті, чи в яких інших товариствах, щоб зробити середовище природним, не відірваним від життя, в якому можна би вирощувати новаків на справжніх громадян великої спільноти.

Орлиних дітей вводять сірі орли в таємничу країну, де на превелику радість святойванським вогникам чудовим квітом вкривається папороть, де гостролиста ковила заколихує до сну чуйні дрозди та бистроногих тарпанів, де на небосяжних скелях зорять бистрозорі орли. В цій таємничій країні тісно пов'язується казка орлиного світу з твердими вимогами суворої дійсности. В казці орлиного світу пов'язується в одно ціле гра із заслуханістю в казку, рух із безрухом. Такий стан речей є передумовою існування середовища, яке відповідає духові дитячого світу, й дає можливості всебічного розвитку дітвори. У цьому середовищі знаходять для себе місце й орлине дитя, що має розвиватися по змозі як найкраще в міру своїх психо-фізичних спроможностей та сірий орел, що передає частину свого "Я" малюкам, не припиняючи помахів їхніх юних крил, які мають нести орлиних дітей вслід за сірим орлом по шляху готування себе до свідомої, вже як орли служби Богові й Україні.

4. Основні елементи. Орлині малята повисували цікаво свої головки з гнізда: -Що це таке ось тут? А що це таке ось там?...- засипають питаннями сірого орла. А він радо дає їм відповідь на поставлені запити про предмети чи явища поза засягом свого гнізда.

А білі хмаристі дивовижні потвори поважно біжать по голубому небі, граються зі золотистими променями ясного сонця. Та це жовтодзюбих малят не займає. Для них куди цікавіше все те, що діється ген там, де зелені дерева, коливаючись, гуторять, де невідомі їм ще звірі порушуються обережно. І жовтодзюбачі голови що раз більше і більше висувуються із гнізда, щоб краще придивитися до всього, що діється довкруги. Юні орлині крила в ряди-годи підносяться, то опадають. Помахами крил уже готуються до лету. А старий орел, підсміхаючись, говорить малятам: готуйсь! О, так, готуйсь!

До чого? Це їм не важливе. Помаху крил – приємність для орлиних дітей. Вони захоплені ними. Навіщо роблять це малята? Це їх не займає. Та сірий орел знає. Вони готуються до великих майбутніх юнацьких летів. Заки це станеться, орлині діти поровлять ще провні орлині лети в супроводі сірих орлів.

Сірий орел старається усвідомити малятам, що всюди є правила, яких необхідно дотримуватися. Ці правила називають також законом. Орлині діти мають свій закон. О, вони дотримуються його. Чому? Бо вони хочуть гарно гратися. Вміти гратися – це особливість сильних. Якщо малята стануть сильними, їх ніщо не зломить, їх не змете зі скелі навіть хуртовина. Орлине гніздо побудоване на сильній, твердій, скелистій підставі. Воно цупко держиться скелі. Чи колисьвудь вихор зірвав їх гніздо? Цього ще не було – потверджує сірий орел. Так, орлині діти дотримуються цих правил, перестерігатимуть закону, а стануть сильні. А які ж це правила?

Чи бачите цю величезну жевріючу кулю, що кожного дня ранком підноситься з-за цієї високої гори все вище й вище, пізніше висить над нашими головами і здається от-от впаде? Та де? Вона котиться далі й далі й там ген-ген далеко за цим лісом знову ховається. А тоді стає сіро. Темна ніч прилягає землю. Та не надовго. Раннім ранком знову викочується ясне сонечко й проганяє темінь. Коли світлі промені скупіше падають на землю, о, тоді стає холодно, а сірі хмари білими сніжинками прилягають землю. Та коли соняшні промені зачинають сильніше приглядатися до білої скатерті на землі, тоді вона тане, а сіру землю вкривають зелені листки рослин та багатobarвні квіти. Весна замінила зиму, а її знову з черги літо, а потім знову то сірими то жовтими то фіолетними красками починає гратися земля. Тоді говорять: „Осінь прийшла”.

Чому ця жевріюча куля мандрує і не впаде? Чому стає темно, коли вона заховається? Чому не може бути ввесь час ясно? Чому це так? Звідкіля це закономірне чергування день-ніч, чи весна-літо-осінь-зима? Чому ніхто з нас не може змінити цього порядку? Бо є хтось, що каже, щов сонце йшло собі своєю дорогою й ogrівало землю, щов день чергувався з ніччю, щов зверігався порядок пір року, життєвий ритм. Є хтось, хто кермує світом. Хто це робить? Це робить Бог. Богові, цьому добродієві, маємо бути вдячні за це й вірно Його любити.

Твоє гніздо міцно держиться скелі. А вона пишається серед чудових зелених гір, серед яких туди-то-там стирчать каменисті скелі. У стіп цих гір живуть люди. Вони говорять по-українськи. Земля, що її заселяють українці, далеко сягає поза степи аж по далекі північні лісисті борн. Небагато на ній гір. Куди вільше рівних просторів, які вкривають степові трави то дубові гаї то непроходимі ліси. Річки прорізують ці безкраї землі й котять свої хвилі ген аж у Чорне море.

Люди, що замешкують ці землі, міста, які для себе побудували, ковилинні степові простори, срібнолетні непроходимі ліси, зеленівілі гірські масиви, темносинні морські глибини – це Україна. Ми прийшли на світ на цій землі, на якій жили наші батьки та прадіди, ми виростили на цій землі. На ній маємо жити, для людей цієї землі працювати, або коротко: Україну любити. Орлині діти, хоча вони ще малі, хоча вони ще новакки, завжди пам'ятатимуть першу точку новацького закону: **Новак любить Бога й Україну.**

Орлине дитя слухається батьків, священника, учителів, воно слухається сірого орла. Чому? Всі вони старші, мудріші, вміють пояснити невідоме чи незрозуміле, вміють показати їм щось цікавого. Батьки люблять своє дитя, дбають, щоб захоронити його від усякого лиха, щоб воно виростало дуже й сміле. А сірий орел водить орлят крім того по лісах, полях, грається так гарно з ними. Часом сірий орел попрохає роевого, щоб він допоміг йому перевести гурт. Тоді треба й роевого послухати, бо він заступає тоді сірого орла. Так, орлине дитя слухається сірого орла, бо йому ніяково не послухати його. Його в'яже щось зі сірим орлом, який так любить орлине дитя. То ж орлині діти, хоч вони ще молоді, хоч вони ще новаки, авжди пам'ятатимуть другу точку новацького закону: **Новак слухається батьків і виховників.**

Рій іде на прогулянку. Під гору йти досить важко. А тут ще треба нести кухонний виряд, щоб пізніше зварити обід. Юрко ніяк не може дати собі ради з великим казаном. Тоді підвігає Борник, оба беруть казан за противні вуха й уже легко виносять нагору. Чому? Бо іншим треба допомогти; то й вони допоможуть тобі. Або: Тато й мама на праці. Під вечір мама вертається, дуже втомлена. А тут хата не метена та й вечерю треба лагодити. Михась хапає мітлу й замітає долівку. Бо друзіх треба любити й їм помагати. Тому кожний із нас робить щоденно бодай одне добре діло. Орлині діти, хоч вони ще малі, хоч вони новаки, пам'ятають про третю точку новацького закону: **Новак робить добрі вчинки.**

Скільки радості приносить орлиним дітям забава! Вони люблять гратися і то гратися гуртом. Раз цей гурт менший – рій, а іншим разом більший – гніздо. Всі малята хотять гратися. У них є одне нестримне бажання, одна спільна воля. Цій спільній волі гурту підпорядковується кожний із його членів. Гурт ставить вимоги до своїх членів. На пр. о год 3-ій назначені зайняття. В визначеній годині зібралися всі крім Толя й Данка. Сірий орел починає зайняття. В ту ж хвилину вбігає з гуком Данко. Зайняття припинилося. Чи це гарно? Чи гурт може дозволити, щоб Данко чи хто інший перешкаджав у зайняттях? Або йде гра: „Лови на ведмедя”. Миркові не подобалося, що він не водій. Він надівся, сів збоку. Інші гравці споглядають на Мирка з-під лоба. Гра вже не йде... Гурт вимагає послуху правилам гри. Гурт накладає на свого члена обов'язок поводитися так, як це для гурту в дану хвилину потрібно, а не так, як собі цього бажає член гурту.

А тим часом сірі орли вже в гнізді вказують і при звичають малят до порядку. Без цього важко орлиним дітям гратися, важко щось нового побачити. І хоч не зовсім ще добре розуміють усе те, та відчують, що треба додержуватися правил у грі. Це відчуття каже їм бути строгими, щоб зберегти порядок, щоб зберегти правду й справедливість. Не диво, що орлині діти такі завзяті їхні оборонці. Бо хоча вони ще малі, хоча вони ще новаки, то добре пам'ятають четверту точку новацького закону: **Новак додержується правил у грі.**

Часом трапляється, що орлине дитя не зроби́ть так, як треба, зроби́ть щось поганого. Тоді йому такий сором! Очі всіх сверлюють його, немов говорили б: „бачиш, який ти поганий?” Та орлине дитя обіцяє собі, що вже вільше не зроби́ть цього й - що важливіше – додержить обіцянки. Воно хоче бути ліпшим, хоче бути кращим. З кожним днем, з кожним місяцем, з кожним роком воно стає ліпшим. Не лише сильнішим, а важливіше те, що всі помічають це. Говорять їм це відзнаки пробних летів на лівому р'юкаві та відзнаки орлиних умілостей на правому р'юкаві. Орлині діти, хоч вони ще малі, хоч вони новаки, завжди матимуть у пам'яті п'ятю точку новацького закону: **Новак старається бути щораз ліпшим.**

Коли орлине дитя вже прийняло за свої всі точки закону й із успіхом пройшло перший пробний лет, складає обіцянку. О, це дуже важлива хвилина! Тоді збираються всі новачки до великого кола враз зі сірим орлом. Тоді гніздовий орел приймає від нього обіцянку:

Обіцяю любити Бога й Україну,
помагати другим,
придержуватись Новацького Закону".

Жовтодзюб складає обіцянку з особливим почуттям і в глибокому переконанні, що додержить обіцянки. Він ще не усвідомляє собі, як важко це зробити, як важко пам'ятати про закон дома, в школі, в лісі чи на полі, а найважче під час ігор. Хоч ще не зовсім йому зрозуміле те, що таке любов Бога й України, хоч і не зовсім зрозуміле ще йому те, як приємно допомогти тим, що потребують тієї допомоги, хоч ще не зовсім зрозуміле, як важко не раз додержати закону. Та це може й не важне. Бо там глибоко в душі закоренилися почуття релігійно-етичні, національні, естетичні, які провадять жовтодзюба по лінії практичного здійснювання завдань, що їх унагляднює клич, закон, та обіцянка.

Завданням сірого орла цю іскру, що тліє в глибинах дитячої душі, роздмухувати різними способами і засобами, щоб тим досягти мети, яку ми, сірі орли, зовсім добре усвідомлюємо. Ми даємо собі справу з того, що сформуловані нами клич, закон, обіцянка, а також ще й новацька пісня в особливій формі схоплює згадані думки – це ніщо інше, як сконкретизування, в зрозумілій для дітей формі, мети для вирощення майбутніх членів нашої великої спільноти.

5. Метод. Перед тобою, сірий орле, вирине важливе питання: як досягти мети? Ти роздумуватимеш над способами і засобами для її реалізації. "Як?" – це настрилить питання ворухнитиметься в глибинах твоєї душі. Очі твоєї душі зупиняться на об'єкті, його заінтересуваннях, його праці. Для орлиних малят притаманний рід, дія. Дитячі заінтересування широкі. Тому й вони неспроможні зупинити своєї уваги довше над одним і тим самим. Саме твоє спостереження – вихідна точка в твоїй праці з новачками. То ж ти не скажеш орлиним дітям сидіти й не станеш балакати про чемних дітей, а на кінець, мов цукерок, для заохоти проведеш одну нецікаву гру. О, ні! Вербальний стиль роботи напевно відстрашить дітей, моралізування їм противне. Такий метод ніякого успіху не принесе. Хлопці що раз менше й менше відвідуватимуть заняття і замість сходін у домівці чи коло домівки, проводитимуть самі свої заняття, які часто кінчаються небажаним вислідом для батьків і загалом часто приносять шкоду даному хлопцеві й нашій спільноті у майбутньому. Ти вестимеш працю інакше. Ти використаєш цей гін дітей до руху, й у русі-дії формуватимеш дитячу душу. Та це завдання нелегке. Знання психічних та фізичних особливостей дитини допоможуть тобі в роботі й не дозволять збитися з дороги. Для прикладу: м'язи дитини – тендітні, невеличкі, мають у протизвагу до м'язів дорослої людини ту особливість, що скоро томляться, але й скоро відпочивають. Мале серце дитини, щоб виконати своє завдання, поспішно і більш інтенсивно працює. То ти, сірий орле, знаючи це, не переводитимеш рухових ігор довго, без відпочинків, не даватимеш малцям таких завдань до виконання, які вимагають сили й значної витривалості м'язів дорослої людини.

Коли питання „як?“ настирливо випихатиметься на поверхню твоєї свідомості, ти візьмеш до уваги те, що повчає спостереження, що говорить досвід: гра для дітей – це праця. Її треба відповідно дозувати й уміло вести. Гра повинна бути для хлопців цікава, пориваюча, давати багато радості. Та не лише це. Ні! Вона мусить крім самого лише переживання залишати зарис-слідки в глибинах дитячої душі, доводити до виникнення відповідних настанов, такої, а не іншої дії, управляти такою, а не іншою прикметою, а цей важливий внутрішній процес, це ніщо іншого, як кристалізація характеру. Якщо твоя виховна праця має саме такий хід – твоя гра досягла мети.

Ведення гри незвичайно важливе. Гра, що має дуже цікавий сюжет і ціленапрямість, може довести до зовсім протилежних вислідів, якщо вона буде ведена нездарно. В бігу гри підставою значення має факт додержання правил гри. Це не допустить до обману, до говорення неправди, суперечок і т.д. задля тільки виграної. Ти переводитимеш різноманітні ігри: прості й складні, тихі й із галасом, рухливі й безпорушні, в домівці й у лісі і т.д. Часом коли ти, сірий орле, спритний і зумієш ті гри получити в одну цілість, о тоді ти на шляху до верхів свого мистецтва в вихованні. Ти виховуватимеш своїх новаків не лише за допомогою ігор. Ти перериватимеш їх іншими виховними засобами, як гутірка-розповідь, пісня. Діти дуже люблять слухати розповіді і коли ти цікавим розказуванням зосередив увагу дітей на собі, тоді ти зробив багато. Ти зумієш довести до спокійного слухання твоєї розповіді дітьми, яких ще декілька хвилин тому ти міг привести до порядку з важким трудом. Та не лише розповіддю ти зможеш зв'язати цей гурт в один непорушну масу. Пісню також досягнеш цього самого, а що ще більше, заставиш їх бути активними й держатимеш їх в одному ритмі. Мелодія вадьорої пісні западатиме все глибше й глибше в душу і настроюватиме дитину до творчої дії. І чи ж ти не досягнеш мети?

То ж твій метод праці не буде вербальний, а ігровий і художньо-виховний. Вряди-годи коли ти почуватимешся на силі й зростатиме в тобі гаряче бажання нестримно зніматися з орлиними дітьми вгору, тоді ти подумаєш про одність теми для твоєї забави з новакими. Тоді довереш собі відповідну розповідь, знайдеш відповідні ігри, заспіваєш пісню під час майстрування чи окремо – й тоді матимеш сюжетне зайняття з ідейно-формальною єдністю. А якщо ти захочеш іти далі й побудуєш декілька, 6-9, таких зайнять і то не лише сходи, а й прогулянку й вогник і змаг, тоді ти проведеш ігровий комплекс. Ігрово-комплексний та художньо-виховний метод – незвичайно цікавий і ти цим методом вестимеш частину роботи з новакими.

Зайняття з новакими проводитимуться гуртами більшими – гніздом, або меншими – роєм. Один раз у тиждень звертатимеш новаків на роєві сходинах, а раз у місяць скликуватимеш на збірці гнізда всіх новаків разом, щоб послухали розповіді, погратися в декілька великих ігор на площі чи настільних чи інших у домівці, поспівали декілька пісень тощо.

І ти, сірий орле, усвідомиш собі згодом, що перше твоє завдання – це створити відповідні умови до новацької гри, дати відповідну гру, яка виховувала б, яка вчила б шляхом переживання, шляхом дії. Гру різноманітнуватимеш ще іншими елементами, як розповідь, пісня тощо. Часом пов'яжеш ті елементи в одну цілість і переведеш ігровий комплекс. Ти працюватимеш методом ігровим і художньо-виховним, а часом ігрово-комплексним і художньо-виховним. Ти звернеш у своїй роботі з новакими особливу увагу на метод у цій свідомості, що найцінніша навіть думка, найгарячіше бажання не матимуть того, а часом ніякого успіху, а тим самим вартості й вони, тобто ці думки та бажання, загубляться непомітно в сірому будні, коли до їх реалізації не підійдеш із відповідним методом.

6. Підсумки. Проблема виховання дитвори в сьогоднішніх часах набирає великого значення з уваги на обставини, в яких ми знайшлися. Дітвора незвичайно податлива на впливи довкілля. Тому виховання цієї дитвори, скерування її на правильний шлях – це питання незвичайної ваги. Хто новим шляхом поведе малюків, що ставляють свої перші кроки в новій українській дійсності? Хто дасть основи релігійно-національного виховання дітям квітучої України? Це питання варте застанови. Сьогодні не віпно мовчки проходити мимо цих великих проблем нашої дійсності.

А наш новацький шлях уже довгий. Вже понад 75 років організовано провивається наша дітвора по нелегкому шляху через негоди і темряви до вимріяної правди. Цей шлях дав нам, хоч ми жили в важких умовах нашого національного життя, багато досвіду, зародив чимало ще не зреалізованих думок. На цьому ж шляху ми знов усвідомили собі й у зрозумілій формі вказали дітям шлях їхньої гри, щоб вони вчувалися в чудовий вічно живучий гомін великих вільних днів нашого народу, що величними згұками несеться по рідній землі, вирвавшись із глибин національної душі з-під важкого каменя, який дүшив її. О, коби дүх наших славних предків – лицарів, князів та гетьманів, виповнив юну дүшу тўгою за нашим майбутнім! А тоді наші новакі зростатимуть на справжніх громадян нової української спільноти, на майбутніх лицарів нового світу.

Клич, закон, обіцянка – це основні наглядні елементи, що постійно повуджуватимуть новаків до дії, що допоможуть малюкам ставити певно свої кроки по шляху у нове майбутнє. А це майбутнє має унятись як новий світ, нова казка завтрішнього дня, в якій чудовими квітками цвістимуть правда, справедливість, краса та сила. Великі простори української землі даватимуть змогу на вільне життя не лише в повітрі та сүші, а також і на морі. Тоді наша мрія стане дійсністю, а малпки готуватимуться ще старанніше й завзятіше до ще кращої, ще більше досконалої служби Богові й Україні.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: На тему „Система виховання новацтва“ передбачено в програмі Ради Орлиного Вогню одну годину. Якщо є залишний час по поданні наведеного матеріялу в формі гүтірки, треба зүжити його на дискусію над ним.-

Сіра Орлиця Ніна.

ПСИХІЧНІ Й ФІЗИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІТВОРИ

-Що ми будемо сьогодні робити, сестричко?

-Як будемо бавитися?

-Коли підемо на прогулянку? - Питання, яким не має кінця.

Передімною стоїть маленька дівчинка з руськими косами, з широко розкритими оченятами й рухливий хлопчик з неслухняною чуприною і замурзаним обличчям. Ці діти, це наші новачата, які творять наймолодший уряд Українського Пласту. Це шкільні діти у віці 7 - 11 років, які знають вже трохи письмо, просте рахування й вивчають українознавство. Ці діти є в стані розвитку фізичного, духового та інтелектуального - розвитку, який приносить з кожним днем нові зміни в дитині, нові можливості та зацікавлення.

Пригляньмось, отже, ближче, дорогі сестрички й братчики, тим нашим новачатам, запізнаймося краще з їхньою духовістю, відкріймо ці найцінніші дари, наділені людству самим Богом. Коли людина приходить на світ, вже тоді запримічуємо в ній певні питоменності, позначки її власної особистості. Їх вона одідичує від своїх предків і користується ними у своєму дальшому розвитку, у здобуванні нових прикмет, у формуванні свого власного "я".

Світ, який її оточує, дитині є чужий. В неї не існують поняття про спільноту, життєві правила чи етичні засади. Повільно вона вивчає все це, пізнає різницю між собою і своїм оточенням, пізнає своїх родичів, родину і чужих. Кожна дитина прямує поступово вгору, а кожний ступінь на дорозі її духової зрілості обдарує її цінними дарами.

Першими кроками дитини незаступливо піклується мати. Своєю любов'ю, відданістю та жертвенністю вона додає дитині сили, відваги і почуття "певності" у неперсліджених ще просторах. Вона формує в дитини наставлення, дає їй відчуття, що світ є гарний, люди добрі, а існування кожної людини - вартісне.

Десь коло шостого року життя, дитина виходить вперше між чужих людей, набирає від них нового знання і нових поглядів, закріплює в собі по одній перлини духовості інших, але також засвоює собі погані прикмети, бо ж для неї добро і зло ще незрозумілі, а її поняття про красу ще дуже непевні. Власне тепер, на арену життя дитини виходимо ми, пластові виховники. Наше перше завдання - пізнати нашого новачка чи новачку, зрозуміти їхні стремління та рушійні чинники їхньої особистості.

Новацький вік має щось особливе, що з літами затрачується. Це та діточа радість, безжурність, це та цікавість та велика активність у сприйманні цілого світу, це рухливість, що з нею дитина розв'язує нерозв'язані дуже складні ситуації.

Однак, як це було згадане вже вище, це також дитина, яка має труднощі у розрізнюванні добра й зла, не раз жорстока й незрівноважена, з нетривкими почуваннями, яка радше живе світом казки чи фантазії, як реальності. Діти в новацькому віці люблять скаргити, обвинувачувати у різних провинах інших, часом лиш тому, щоб звернути на себе увагу своїх приятелів та досягнути доброї opinii своїх зверхників.

Як бачимо, через весь час в душі дитини добро бореться зі злом. Гарні прикмети змагаються з поганими, вартісні думки суперечать лихим. А ціхи, які стануть переможцями, будуватимуть основу людської вдачі, залишаються назавжди джерелом, з якого людина черпатиме цілющу воду.

Діти, в загальному, дуже люблять слухати розповідей, глибоко переживають постаті та події з оповідань і багато подробиць з казок затамуєть собі на ціле життя. З цілої пластової програми новацтво найбільше любить гри. Гра для дитини стає дійсністю. В ній вона дає волю своїм почуванням, розвиває думання й спритність, засвоює собі прикмети чесности, карности та справедливости.

До природи новацтво ставиться з великим ентузіазмом. Звірят і рослини діти дуже люблять, але не завжди їх шанують; часто пустошать рістню та, головно малі діти, знушаються над звірятами.

Діти нетерпеливі на спрагу, голод, холод, зате легше від дорослих переходять недуги, хоч їх частіше дістають. М'язи дитини малі, слабкі, невироблені, мають ту властивість, що швидко мучаться, але й швидко відпочивають. Новацькі виховники мусять мати це на увазі та не переводити цілого ряду рухових гор одна по одній без належного відпочинку. Також на прогулянках слід давати часті короткі відпочинки.

В новацькому віці починає розвиватися зрозуміння спільноти, почуття національної гордості та потреба товариських зв'язків. Родина для дітей має велике значення. Вони люблять своїх батьків, сприймають їхню зверхність над собою і до старших ставляться з повагою, хоч не завжди їх слухають і не завжди їм коряться. Батьки, вчителі в школі та виховники в Пласті втішаються великим авторитетом. У своїх оцінках дорослих, діти проникливі, щирі та безсторонні.

В дитинстві віра в Бога є сильна, але релігійні почування непостійні. Діти радо сприймають науку Церкви й Божі правди, але є нестійкими у примінюванні їх у своїм житті.

Перед закінченням хочу зісумувати найважливіші ціхи чи питоменності дитвори у три стадії й уможливити Вам, сестрички й братчики, їхнє засвоєння:

I. 7-8 літня дитина.

1. Сприймає багато зі зовнішнього світу, але мало дає зі себе.
2. Потребує, щоб їй пригадувати її обов'язки.
3. Не вміє програвати і переймається програною грою.
4. Любить казковий світ і вірить в нього, любить оповідання про надприродні явища, магичні штуки тощо.
5. Любить кіно й телевізію. Найулюбленіші фільми, це ті, в яких є багато акції. Також любить картини зі звіринного світу.
6. Не розуміє складніших засад гри.
7. Вміє і дуже любить інсценізувати, бо в цій віці вона любить наслідувати інших, головню старших.
8. Любить збирати колекції.
9. Розуміє смерть і знає, що і вона колись мусить вмерти.
10. Орієнтується в часі і цікавиться початком життя.

II. 9-літня дитина.

1. Помалу починає затрачувати світ казки.
2. Починає вживати ініціативу, стає самостійніша і незалежніша.
3. Починає уживати більше слів "академічних", але також більше рафінованих.
4. Шукає вияснення і поправи у своїх помилках.
5. Є амбітна і відчуває радість перемоги.

III. 10-11 літня дитина.

1. Запримічує протилежну стать і цікавитьсяянею.
2. Вміє розпізнати зроблене зло і вміє перепросити.
3. Вміє захопитися одною роботою впродовж довшого часу, додержувати певної постанови чи обіцянки.
4. Часом стає хиткою, її хвилює це, що настане в ній зміна з дитини на підлітка.
5. Мало цікавиться світом казки, а радше спостерігає речі в природі, цікавиться новими досягами її країни.

Як бачите, дорогі братчики й сестрички, ціле життя дитини - це ріст. Ріст та удосконалювання її організму, а що важніше, ріст її вмілостей, спроможностей опанувати щораз поважніші ситуації. Після того, як дитина опанує своє оточення та його труднощі, як засвоїть собі основні засади та правила чесного життя, вона має добру підставу, щоб у пізнішому віці йти далі здобувати світ духовних вартостей: правди, краси та великих ідей, що ними - і для них - живуть люди.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: На тему "Психічні й фізичні особливості дітей" призначено в програмі 1 1/2 години. Матеріал подаємо в формі гутірки. Опісля переводимо дискусію.

Сірий Орел Орест.

ГРА

Гра – це основний засіб виховання в Уладі Пластунів Новаків. Дитина новацького віку перебуває в стадії психофізичного розвитку, що її називаємо „віком гри“. Дитина залюбки грається – сама, чи з іншими дітьми. Цей її гін до забави, до ігор, використовуємо в новацькій роботі, щоб досягнути наші виховні цілі.

Як же ж відбувається процес виховання при допомозі ігор? Щоб могли дати задовільну відповідь на це питання, мусимо спершу усвідомити собі, що саме хочемо досягнути нашою виховною програмою? Яка її ціль? Знаємо, що, в загальному, Пласт поставив собі як мету виховати добрих громадян. А що ж таке – „добрий громадянин“? Чи не той, хто повинується всім обов'язуючим законам і добре вив'язується з усіх своїх обов'язків?

Погляньмо тепер на одну з простіших ігор, на пр. „Квач давай руку“. Тут теж обов'язують певні закони, які називаємо правилами гри. Одне правило говорить, що учасникам не вільно вибігати поза межі визначеної площі. Коли новак вибіжить поза межі площі, буде покараний: перший раз пересторогою, вдруге – виключений із гри. В цей спосіб дитина вчиться засади, що зламання обов'язуючих законів потягає за собою кару. Але ніхто не хоче бути караний; навпаки – кожний хоче бути добрим членом гурту, хоче, щоб другі його любили, з ним приятелювали. А люблять і приятелюють у першу чергу з тими, хто вміє гарно гратися, тобто хто додержується всіх правил гри. Тому завжди треба додержуватися обов'язуючих правил-законів.

У цій грі учасниками мають теж і певні обов'язки. Одним із них буде на пр. подати руку товаришеві, за яким женеться квач, щоб урятувати його від квача. Дитина скоро навчиться, що це її обов'язок і старатиметься добре з нього вив'язатися.

Подібно є й із іншими іграми. І так, непомітно, дитина вчиться повинуватися всім законам і добре вив'язуватися зі своїх обов'язків. А це кладе тривкі основи для майбутніх юнацьких виховних засобів і для виховання доброго громадянина.

Ігор є безліч. Два головні типи ігор, це: рухові й чуттєві. Рухові ігри це такі, що вимагають від учасників виконання різних рухів тіла. Основні рухи людини, це: хід, біг, скок, мет і повзання. Рухові ігри, отже, вимагають виконання одного, або більше родів рухів.

Чуттєві ігри (деколи називають їх „новацькимн“ іграми) мають на меті виробити в дітей чуття, отже передусім п'ять підставових змислів: зір, слух, нюх, смак і дотик, а далі такі прикмети, як: второпність і комбінація, обсервація, пам'ять, роздвоєна увага тощо. Ото ж чуттєві ігри поділяються на різні роди відповідно до прикмет, які вони мають виробити.

Рухово-чуттєві ігри – це ігри складніші, в яких виконання певних рухів сполучене з вправами для вироблення чуттів. Маємо теж ігри розвагові (товариські), яких метою є не лише сама розвага, але й вироблення товариської оглади й уміння правильно поводити себе в різних ситуаціях. Теренові ігри – це складніші, в більшості довготривалі ігри серед природи сполучені з багатством емоційних переживань для дітей.

У підборі ігор для дітей слід починати від простих ігор і тільки згодом переходити до складніших. На пр. зачинаємо від зовсім простих („Квачі“, „Які переміни на столі“), потім переходимо до дещо складніших („Кім“, „Перехід кордону“), а як уже новачки навчилися добре гратися, можемо починати переводити складні ігри („Тихше їдеш, далі будеш“, „Чорнокнижник у Чорногорі“). У плануванні зайнять треба теж тямити, щоб чергувати різні роди ігор. Якщо на пр. наша остання гра була рухова, то наступна повинна бути чуттєва; якщо минулого тижня на сходах ми мали гру на слух, то цим разом переведемо гру на бистроту. Виховник, що вперто переводить лиш один рід ігор (тільки рухові, або тільки зорові) – швидко знудить дітей.

Як же ж переводити гру? Передусім треба її прочитати і добре зрозуміти. Якщо важко зрозуміти за першим разом, - прочитати кілька разів, уявляючи собі весь перебіг. Придбати весь потрібний виряд. У загальному, переведення гри під час зйняття з новацтвом складатиметься з таких точок:

- Сказати, як гра називається.
- Пояснити її перебіг.
- Повторити правила гри.
- Спитати, чи всі зрозуміли?
- Пояснити вдруге всі незрозумілі точки.
- Визначити площу гри (новачки помагають у цьому).
- Визначити з учасників провідника гри, або того, що її починає (якщо потрібно) й еwent. інших, що матимуть спеціальні завдання в грі (на пр. kota і мишей у грі „Кіт і миші“). Це можна перевести за допомогою т.зв. „лічилки“, яких є багато знаних, на пр.: *Котилася торба*

*З високого горба,
Раз, два, три –
Будеш ти.*

На кого випаде слово „ти“ – той починає гру. Можна теж запитати якогось новачка назвати якесь число. Тоді числимо новачків по черзі й на кого випаде назване число, той починає гру. Можна теж прямо визначити провідника гри.

- Перевести гру „на пробу“ - щоб усі побачили, на чому вона полягає.
- Перевести гру „на правду“ (можна більше, як один раз).
- Перервати гру тоді, коли вона стала для новачків найцікавішою. Це запевнить успішність тої самої гри в майбутньому.

Важливим є, щоб виховник негайно реагував на всі порушення правил гри. Перше порушення правила потягає за собою звернення уваги. Другий раз новачок одержує пересторогу – загрозу виключення з гри, а якщо він і далі не додержується правил, - виховник виключить його з гри.

На курсах для новацьких виховників часто чуємо запит: „Чи виховник грається з дітьми?“ – Якщо гра вимагає суддювання (як це мається в більшості теренових ігор), - тоді виховник сповняє роль судді. Є такі ігри, що вимагають паристого або непаристого числа учасників – тоді виховник може брати участь або й ні – відповідно до потреби. Але в усіх інших іграх виховник повинен гратися разом із дітьми. Своєю участю дає він добрий примір і в той спосіб учить новачат „чесної гри“.-

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: Не тему „Гра та її значення“ запроєктовано в програмі Ради Орлиного Вогню чотири години. Перше зайняття на цю тему триває одну годину. На ньому подаємо учасникам вміщений тут матеріал у формі гутірки. Якщо є злишній час, то його використовуємо на вивчення різних ігор. Рекомендуємо послуговуватися доступними збірниками ігор, зокрема виданими, як випуски „Бібліотеки В.О.Р.“ Всі наступні зайняття з теми „Гра“ можна переводити по пів години, або по годині, аж до вичерпання поданого часу. Їхній зміст такий:

Друга година – вивчення різних ігор.

Третя година – учасники поділені на рої. Кожний рій відбуває зайняття окремо. Кожний учасник переводить одну довільну гру з рештою свого роя „на пробу“. По кожній грі критичне обговорення (коротко – кілька хвилин), звертаючи увагу не тільки на недомагання, але й на позитивні сторінки.

Четверта година – зайняття роями, як і на третій годині. Кожний учасник переводить гру „на правду“. Інструктор точкує переведення гри. Передбачено можливих максимум 5 точок.

Сірий Орел Надя.

РОЗПОВІДЬ

Розповідь є складовою частиною сходинок. На розповіді базуємо тему наших сходинок. Розповіддю ми вчимо новаків. Діти залюбки слухають розповіді, тому ми повинні з розповіддю зазнайомитися і повинні намагатися використати її якнайкраще.

Розповіддю називаємо все те, що ми розповідаємо, розказуємо, переказуємо. Розповіддю може бути історичне оповідання, казка, байка, легенда – це все є розповіді. Розповідь – саме слово каже нам, що цього ми не повинні читати, тільки розказувати. Коли ми говоримо прямо до дітей, ми дивимось на них. Діти уважають та слухають, а не збиткують. Тоді діти користають з розповіді. Говорячи ми можемо міняти голос, уживати міміки та жестикуляції. Що ж станеться, коли ми не приготовані розповідати й будемо читати? Дуже просто: ми будемо дивитися в книжку, ми читатимемо рядок за рядком, а діти будуть спершу дивитися в книжку, потім у вікно, а далі один на одного і часто взагалі перестануть слухати. Читання не є завжди пристосоване до віку нашого роя. Для роїв із різним віком важко підібрати оповідання до читання, але до розказування зовсім легко: коли ми розказуємо й бачимо, що малі не розуміють, ми пояснюємо. Такого пояснення ми не можемо дати при читанні, бо ми не дивимось на дітей і не знаємо, чи вони зрозуміли все, чи ні; – ми зайняті читанням. З їхнього говорення та збиткування ми довідуємося, що вони не вважають. Читаючи важко міняти голос та неможливо вживати міміки чи жестикуляції. Тому розповіді не можна читати.

Щоб розповіді не читати на сходинках, її треба добре знати. Розповідь треба перечитати кілька разів, потім треба її самому собі півголосом переказати. Тоді ми переконаємося, чи ми розповідь знаємо. Важливо у розповіді знати, що по чім іде. Діти уважно слідкують за подіями і чекають, що буде далі. Коли ми щось забули сказати, а без того не можна продовжати розповіді, буде важко дітям пояснити пропущене місце. Діти мусять уявою буяти між подіями, щоб зорієнтуватися, де це було. При цьому буде багато запитів, бо не всі діти бистрі й не всі зорієнтуються, що пропущено. Таке перевання розповіді потягає за собою другий непотрібний момент – пояснювати дітям, на чому ми перевали розповідь. Ось тому, щоб цього всього оминати, треба розповідь добре вивчити. Читаючи розповідь можна написати собі зміст у кількох реченнях, щоб перед самими сходинками повторити. Ніяк не вільно допустити, щоб діти завважили, що братчик розповіді не знає. Для новаків братчик є авторитетом, що все знає і таким він мусять бути.

Тепер є ще одна важна справа: що розказувати новакам? Кожний наш дитячий журналік має багато оповідань. Чужомовні видання мають також багато розповідей. Що саме нам вибрати?

Перш за все наша програма диктує нам тему розповіді. Коли ми знаємо, якої розповіді нам треба, тоді починаємо шукати в літературі відповідної розповіді. Отже розповідь повинна бути до теми сходин. Опісля ми повинні пристосувати розповідь до віку дітей. Малим новакам не можна розказувати складного оповідання, а старшим розказувати казки чи байки. Дітям треба оповідати про героїв, що трохи старші за слухачів. Діти не цікавляться молодшими дітьми. Зате діти старші віком є їх ідеалом. Не слід вибирати сумних розповідей, не говорити про сиріт та біду. Наші діти вирости в добробуті і їм важко зрозуміти біду. При таких розповідях діти часто будуть переривати та давати поради, як той герой повинен був поступати, на підставі теперішньої практики. Також не дораджуємо фантазувати. Є багато братчиків, що приходять на сходини неприготовані. Розповідь треба сказати, отже треба щось говорити. Те "щось" важко пристосувати до теми сходин, важко почати, а ще важче закінчити. Діти часто помітять, що братчик крутить. Тому не слід фантазувати. Коли ми хочемо розказувати, розповідь треба написати, а потім, так як і всі інші прочитати та приготувитися.

Розповідь повинна дати дітям приклад для наслідування, тому треба вибирати розповіді, де герої виконують добрі вчинки, героїчні вчинки для своєї батьківщини. Не вільно забувати, що на добрих розповідях виростуть добрі новаци. Якщо розповідь не має виховного моменту, не навчить дітей чогось доброго, не вкаже правильного шляху, то таких розповідей не слід брати.

Деякі розповіді починаються з довгих вступів чи описів. Розповідаючи треба їх пропустити. Діти чекають дії. Їм треба опити зайвих пояснень. Але, щоб не треба було зайвих пояснень, не вживати незнаних чи малознаних дітям слів. Наша розповідь повинна бути коротка: 15 - 20 хвилин. Ніколи не переривати її. Краще закінчити тепер, а на чергових сходинках розказати другу частину, чи іншу пригоду.

Коли новаци просять, щоб далі розказувати, або щоб оповісти ще одну казку, то це означає, що ваша розповідь їм подобалась і вони радо слухатимуть. Проте на одних сходинках надто багато оповідати не можна. На сходинках треба мати час і на гри, і на спів, і на майстрування.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: На цю тему призначено три години. Виклавши поданий вище матеріал, слід використати зайвий час на розповідання. Розповідають самі учасники, а інструктор точкує. Максимум можливих за розповідання 4 точки в індивідуальному суперництві. По кожній розповіді слід перевести коротку критику, в якій беруть участь усі учасники. Підкреслювати треба добрі і від'ємні риси розповідання. Підбирати матеріал і розповідати треба так, як для новацтва. Коли учасників багато, слід розповідання переводити окремими ролями, щоби всі мали нагоду розповідати в рамках призначеного часу.-

Пл. сен. Оксана Тарнавська

П І С Н Я

(ВИХОВНЕ ЗНАЧЕННЯ ПІСНІ В НОВАЦТВІ)

Новачка Марійка повернулася з літнього табору додому. Мама не пізнає свою доню: завжди тиха, встидлива, стала тепер весела й рухлива, бігає собі по хаті, або сидить над якимсь зайняттям і безперервно підспівує собі різні пісеньки.

"Що ж, доню, добре було в таборі? А що тобі там найбільше подобалося?" "Ах, мамо!" - вигукує щаслива Марійка. "Наша сестричка була така добра і ми співали так багато гарних пісень!"

Ось, що найбільше залишилося в дитячій пам'яті: лагідність, дбайлива опіка сестрички та гарні пісні, вивчені підчас перебування у таборі. Знаємо, що у перших днях табору деякі діти дуже встидливі, боязкі, багато хто з них проливає рясні сльози за мамою і хоче "додому".

Пісня допомагає їм знайти "грунт під ногами", розвеселює, заохочує несміливих до участі в зайняттях. Несміливій і боязкій дитині важко долучитися до гри, бо їй здається, що всі на неї дивляться, всі з неї сміються. Коли ж вона в гурті розспіваних дітей і бачить, що ніхто не звертає на неї уваги, лише всі захоплені піснею, тоді й вона, поволі, непомітно, починає й собі "підтягати" піснею за гуртом і так набирає сміливості й певности.

Спів у гурті вщеплює дитині почуття єдності, почуття приналежності до однієї великої родини й вона, мимоволі, забуває про самотність і відірваність від дому. Візьмій сходи новачького рою, чи збірку гнізда. Діти, як ми кажемо, "розбрикані", неспокійні, виладовують свою енергію криком та говоренням. Що приходить у допомогу? ПІСНЯ. Даймо дітям жваву, голосну, добре відому й улюблену пісню. Хай у пісні виладують свою енергію яку намагалися виладувати криком, тоді, поступово, перейдім до спокійніших пісень. Тоді діти заспокояться й зможемо свобідно й спокійно провадити їхні зайняття.

Пісней даємо змогу дітям вивчати й закріплювати нові слова. Звертаючи увагу на правильну й точну вимову слів пісні, ми допомагаємо дітям опановувати українську мову.

Пісня допомагає нам у національному вихованні дитвори, - співаючи про "Зелені Карпати", чи "Дніпро широкий" у дитячій уяві виринає той далекий, ніколи не бачений Рідний Край. Збуджується любов до нього, до всього, що своє, українське а, тим самим, вкорінюється почуття гордості з приналежності до української нації.

За допомогою веснянок-гаївок, коляд і інших обрядових пісень, діти запізнаються з нашими обрядами, традиціями. Історичні, козацькі, стрілецькі чи повстанські пісні допомагають нам у вивченні історичних фактів. Піснею збуджуємо в дітях зацікавлення та замилювання мистецтвом. Беручи участь в інсценізації із співом, дитина підготовлюється і звикає до виступів на сцені.

Бувають випадки, що сестричка, чи братчик, не дуже "співучі". Бувають і такі, що їм, як то ми жартуючи кажемо, "слон на вухо наступив". Не допустім, щоби діти терпіли через це. Не встидаймося попросити когось із "співучих" братників чи сестричок, чи навіть, якщо треба, когось із непластунів, щоби від часу до часу приходив на сходи до допомогати вивчати нові пісні.

I - найважливіше: даймо дітям їхні, дитячі пісні. А то буває, що новак починає в новацтві від "Як я їхав коло млина, ой, йой, йой", та "Йойкає" це через ціле юнацтво і не закінчує "Йойкати" навіть у старших пластунах, чи сеніорах.

Співаємо завжди ті самі пісні, нераз аж до знудження. Чому? Певно, що бувають пісні, які діти люблять і завжди охоче їх співають, але в багатьох випадках співають не тому, що люблять, а лише тому, що інших не знають. Яке розчарування мусить бути в дитини, коли спочавши їздити до таборів, від сьомого року життя, вона кожного року, аж до 12-ти літ, вивчає ті самі пісні?!

Знані й давніше вивчені пісні треба обов'язково повторювати, але не спочиваймо на цьому, а завжди додаваймо нові пісні. Сестричко! Братчику! Потрапить тобі до рук нова пісня, - не відкидай її, мовляв, "я цього не знаю". Піди з нею до когось, хто грає на якомунебудь інструменті, нехай переграє тобі цю пісню і допоможе вивчити. А як гарна й сподобається тобі, тоді йди і вчи новацтво.

Дуже допоміжним для вас було б, якщо б на сходинах, чи відправах виховників, які напевно відбуваються у ваших кошах, ви могли б усі разом, вивчати нові пісні. Напевно, між вами знайдеться один, хто зможе навчити інших. А коли у твоєму коші таких сходин нема, то чому б тоді не піти до кошової, кошового чи гніздового й запропонувати започаткувати такі сходи, на яких ви могли б вимінюватися матеріялами, опрацьовувати точки до новацьких сходин, а передусім - разом співати й вивчати новацькі пісні!

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: На „Пісню" передбачено в програмі Ради Орлиного Вогню 3 години. На першій годині переводимо гутірку на підставі поданого повище матеріялу, яка забере, приблизно пів години, а решту часу присвячуємо на вивчення новацьких пісень. Наступні сесії на тему „Пісня" тривають по пів години кожна, аж до вичерпання призначеного часу й вони присвячені на вивчення новацьких пісень. Рекомендуємо користуватися збірником „Новацький співаник", Бібліотека В.О.Р. ч. 15. Спосіб вивчення пісні:

Виховник говорить слова першої стрічки.

Слухачі повторюють слова стільки разів, скільки потрібно, щоб вивчити стрічку напам'ять.

Виховник (сам) заспіває першу стрічку.

Слухачі співають за виховником два-три рази.

Вивчаємо чергову й наступні стрічки тим самим способом.

По вивченні кожної стрічки, переспівати від початку всі вивчені стрічки.

Учасники Ради Орлиного Вогню можуть вивчити відразу навіть і довші пісні, одначе слід їм звернути увагу, що з новацтвом рекомендується вивчати не більше, як 3 стрічки нової пісні на одних сходинах.-

Сірі Орли: Денис і Надя.

М А Й С Т Р У В А Н Н Я.

1. ЩО ТАКЕ НОВАЦЬКЕ МАЙСТРУВАННЯ?

Новацьке майстрування це ручні роботи новаків/-чок, що виробляють предмети для забави, гри, прикраси, практичного вжитку або дарунку.

2. ЧОМУ МАЙСТРУВАТИ?

- а/ Щоб зацікавити новака/-чку пребагатою та корисною ділянкою ручних робіт.
- б/ Щоб розвинути в них самозарадність, творчу уяву та вмільсть виконувати практично найпростіші ручні роботи.

3. МАЙСТРУВАННЯ І СХОДИНИ.

Майстрування повинно бути гармонійно пов'язане з метою сходин. Наприклад: якщо метою сходин розказати новачкам про Чорне море, тоді до оповідання-розповіді, пісні, гри, рисунку чи загадки-ребусу про Чорне море треба додати теж майстрування човників. Отож можемо тоді сказати, що сходини гармонійно пов'язані з основною метою сходин, що окремі точки вможливають різними способами новачатам запам'ятати головну річ, подію, особу чи місце. При тому не забуваємо зложити програму сходин так, щоб рух чергувався з безрухом.

4. ЧАС МАЙСТРУВАННЯ.

Майстрування може займати в програмі сходин одну точку, 5 - 15 хвилин, якщо маємо виконати нескладну річ напр. складанку з паперу. Тут треба дбати, щоб усі йшли одним темпом, слідкуючи за братчиком-сестричкою, та кожним ступенем складанки. Складнішу річ можна розділити на дві точки /тих самих сходин/, а ще складнішу напр. човен із дерева чи тотем розділимо на кілька сходин. Часом дещо можна закінчити вдома.

5. МІСЦЕ МАЙСТРУВАННЯ.

Місце може бути: домівка, хата, парк, прогулянка чи табір. Кожне місце має свої добрі та від'ємні сторони й від цього залежить, що й де можна зробити та який мати успіх.

ДОМІВКА:	можна майструвати всікі речі	виховник/-ця мо- жуть показати, як	сміття треба замести
ХАТА:	" "	немає виховників	" "
ПАРК:	не все можна майструвати	виховник/-ця покажуть, як	" "
ТАБІР:	можна майструвати всікі речі	" "	" "
ПРОГУ- ЛЯНКА:	не все можна майструвати	" "	" "

6. ПІДГОТОВА ДО МАЙСТРУВАННЯ:

На основі тримісячного плану праці /змісту сходин на кожне

чвертьріччя/ виховник/-ця знає мету кожних сходин і звідси має можливість підібрати речі до майстрування. В залежності від того треба заздалегідь підготувати матеріяли та знаряддя до майстрування. Треба знати, що підгот-ова в останній хвилині не дає ніякої користі, а навпаки багато шкодить так братчикам/сестричкам, як і новакам/-чкам.

7. МАТЕРІЯЛИ ТА ЗНАРЯДДЯ.

Матеріяли та знаряддя добираємо в залежності від того, що хочемо зробити, і від місця, де маємо майстрування. Для паперових складанок потрібний лише папір. Для виконання тотему треба дерева та знаряддя, як: пилки, ножики, пильника, сверлика, паперу до гладження, шнурка, шелякі і т.д. Отож про все те виховник повинен заздалегідь подбати. Він і поодинокі новаки повинні знати точно, хто і що має принести для майстрування. В загальному скажемо, що матеріялом для майстрування може бути папір, дерево, повсть, полотно, метал, шкіра, пластика, клей, пластеліна, гума, нитки, шнурок і т.д. Звичайно новацьке майстрування не вимагає багато матеріялу і тому його легко придбати-найти. Напр. у крамницях чи складах, де продають меблі, викидають дерев"яні рами, в яких товар був опакований. Таке дерево дуже добре надається до майстрування і його можемо придбати без особливого труду. Якщо вже мусимо купити окремий матеріял, тоді треба вважати, щоб його зужити якнайдоцільніш і корисніш. У таборі, парку чи на прогулянці вживаємо матеріялу сирого із лісу. Тут мусимо пам"ятати, що новак/-чка є приятелем природи і не повинен зайво нищити її. Тоді, коли потребуємо прутиків, можемо витинати їх тільки із густих кущів, щоб прорідивши дати змогу іншим рости. Не можемо витинати поодиноких деревець, хоча вони нам своїм виглядом найкраще надаються. Знаряддя для майстрування корисне тоді, як його правильно вживаємо. Отож важне, щоб закінчивши майстрування, вичистити його від пилу, кусків дерева, а, як треба, наоливити, щоб не ржавіло. Потім, коли ми закінчили роботу, покласти знаряддя на своє місце чи віддати власникові, замести кімнату чи місце, де майстрували. Кожний новак, а навіть і новачка, хочуть мати правдивого пластового ножа, тобто великого ловецького ножа, що його припинаємо до пояса. Багато батьків купують такі ножі своїм дітям, не думаючи навіть про безпеку від них. Перш за все такий ніж дорогий і загубивши його, маємо матеріяльну шкоду. Далі, цей ніж дуже непрактичний, бо він має одне вістря, яким і крають хліб, і стружуть патика, і відкривають консерву, і содову воду, тощо. Тимто вістря такого ножа майже ніколи не чисте; воно часто вищерблене й тоді ніж непридатний. Дітям такий ніж дає нагоду скалічитися, легко випадає з забезпечника і має відкрите вістря. Випадки скалічення під час бігання, гор в таборах і на прогулянках спонукали, що новакам часто не дозволяємо мати таких ножів. Скільки то буває жалів і плачів у таборах, коли треба від новаків забрати такі ножі на переховок. Навіть батьки висловлюють своє невдоволення, бо не розуміють, що ті ножі взято на переховання з уваги на безпеку для дітей. Для новака досить практичний малий кишеньковий ніжик. Він має два вістря, що закриті, та ще й інші додаткові потрібні для підручного вжитку, знаряддя. Він має вушко, так що можна його припнати до пояса на ланцюшку.

Він легко не загубиться і практичний, щоб застругати олівця, відрізати хліба чи витяти прута. Це вимріяний ніжик для новака, дешевий, – можна купити за одного доляра.

8. БЕЗПЕКА ПРИ МАЙСТРУВАННІ.

Справа безпеки під час майстрування, коли вживаємо гострого знаряддя, дуже важлива. Основна тут вимога, щоб виховник чи виховниця були тоді постійно з новачатами:

- а/ щоб дати пораду та вказівки в майструванні і їх зберігати;
- б/ щоб учити правил безпеки та дисципліни користуючись знаряддям;
- в/ щоб запобігти скаліченню гострим знаряддям, а на випадок скалічення, щоб дати потрібну перев'язку й допомогу;

Поки пічнеться майстрування, треба повчити, як уживати різне знаряддя. Наприклад: а/ стругати ножиком: держимо ножика у правій руці і стружемо від себе;

- б/ різати пилюкою: уважати, щоб пила під час пиляння не зіскочила з зарізаного місця /звичайно на початку/, бо тоді можна покалічити другу руку, що придержує дошку, або руку допоміжної особи. Пилка ріже, як іде скісним вістрям до переду. Правильно натягнена пила на раму чи вложена в ручку, коли її скісне вістря іде в напрямі від нас /тоді відчуваємо, як вона легко та гладко пиляє/.

- в/ шиючи голкою, треба вважати, щоб не вколоти себе чи когось іншого.

9. ТИПИ МАЙСТРУВАННЯ.

- а/ За порами року:

Весна: великодні майстрування, крашанки, дарунки для матері /в День Матері/.

Літо: таборове майстрування, вішачки на одягу чи рушники, луки, шапки, шоломи, подарунок для батька /в День Батька/, водогони з кульбаби.

Осінь: орли, майстрування для домівки, вишивки.

Зима: прикраси на ялинку, дарунки для інших під Різдво, святкові картки.

- б/ За окремими даними в році:

Домівка: пізною осінню і весною новацтво проводить свої сходини в домівці. Тоді особливо надаються до майстрування такі речі: складанки з паперу, моделі, ляльковий театр, модель табору, прикрашення домівки і т.п.

Різдво: прикраси на ялинку.

День Матері, День Батька: подарунки.

Великдень: крашанки та писанки.

Табір: крім вішаків на одягу чи рушники, луки та майстрування пов'язане з вмілостями.

- в/ Майстрування пов'язане з новацькими пробами.

- г/ Майстрування пов'язане з новацькими вмілостями.

10. ЯК МАЙСТРУВАТИ.

Найпростіше майстрування це складанка з паперу, що її можна

зробити за кілька хвилин. Далі приходить викресний рисунок з паперу, де вже треба мати ножиці й бути обережним при викроюванні. Все це можна зробити за одні сходи. Складніше ліплення з паперу моделей: літака, табору, чи маски. Це вимагає довшої праці, що її розкладаємо на кілька сходів. Дуже важливе, щоб не присвячувати цілих сходів лише для майстрування, бо це скоро перестане цікавити новаків і може їх знеохотити. Складнішу річ, як напр. виконання тотему, можна розложити навіть на два місяці /вісім сходів/. Прикладом складнішого майстрування може бути тотем /стор. 40, "Майстрування", Бібліотека В. О. Р. ч. 6/, де кожний новак робить собі одного шабля /частина 3/, а всіх разом прив'язуємо до держака зі знаменем півника й вони творять тотем. На держаку тотемів можна різьбити, малювати, випалювати різні знаки, відзнаки, рисунки, таємне письмо або причіпляти кусники вуглин із вогників, відзнаки таборів, зустрічів і змагань. На стор. 43 "Майстрування" /Бібліотека В. О. Р. ч. 6/ є дівочий тотем, якого держак складається з окремих прутиків. Кожний прутик був викінчений одною новачкою. Китиця квітів теж вимагала часу, щоб обліпити її та помалювати. Типовим прикладом дівочого майстрування можуть бути: вишивання або шиття народної одяжі, полученної з вишиванням. Народня одяжа для ляльки, що прикрашує кімнату, або як показ на пластову виставку чи пластовий ярмарок.

11. КОРИСТЬ З МАЙСТРУВАННЯ.

- а/ Новак/-чка можуть негайно бавитись виконаними іграшками.
- б/ Змайстровані речі прикрашують домівку, кімнату.
- в/ Виконані речі можна комусь подарувати.
- г/ Моральна користь - новак/-чка виконують корисне зайняття, яке виробить у них самопевність і віру у власні сили.

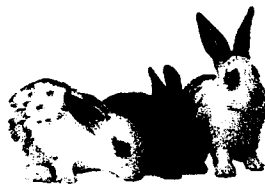
12. КІНЦЕВІ ПОРАДИ.

- а/ Раз почату річ треба обов'язково закінчити. Дуже недобрий приклад, якщо виховник поагно майстрування і не закінчить його. Виховник повинен бути зразком. Якщо він закінчить майструвати іграшку чи іншу річ з новачками, вони будуть мати велике вдовolenня, що їхні задуми та праця не пропали на марно. Переконастесь напевно, що новачкові/-ці дорожча річ, коли вони її самі зробили ніж та, що її купили.
- б/ Треба шанувати працю новачка/-чки. Важливе тут, щоб виховники серйозно ставились до майстрування та підготовляли все, що для нього потрібне. Далі вони повинні допомогти новачкам при майструванні. Особливе ця допомога потрібна, коли роблять якусь річ упродовж кількох сходів.
- в/ Закінчивши іграшку чи іншу річ новак бере її собі. Якщо ж вона є частиною спільної праці, напр. шаблі для тотему, що їх роблять кожний новак окремо, то ці шаблі повинні бути разом із тотемом. Треба дбати, щоб не забути або не зламати шабля, бо тоді знову треба буде зробити нову частину.
- г/ Шаблі чи інші частини зроблені і зложені разом в одну цілість, мають значення в майбутньому, бо тотем стає власністю роя і при всяких нагодах /чи сходах/ рій буде пишатися ним. Крім цього, кожний новак відчуватиме, що й він дав свою працю для виготовлення тотему.
- г/ Кожна змайстрована річ-праця індивідуальна може бути прикрасою в домівці, новацькому кутику, напр. викресні будин-

- ки, малюнки, човни, тотеми, ляльки і т.д. У хроніці можна зберігати малюнки чи викроєні рисунки.
- д/ Кожний новак/-чка хоче щось сам робити, сам творити.
  - е/ Людина, що змалку привикла, щоб самому щось зробити, буде практична в житті, корисна для себе та інших.
  - є/ Майстрування дає змогу пізнати мистецьку культуру нашого народу в таких речах, як: прикраси на ялинку, крашанки та писанки, вишивки, різьба тощо.
  - ж/ Висловити слово признання за добре виконану річ. Якщо новак навіть не зробив і так добре якусь річ, але з обсервації під час майстрування було видно, що він старався, то за це також йому належить слово признання, за його чесне бажання виконати якнайкраще. Накінець можна сказати, що новак бажає від виховника, щоб цей його розумів, мав терпець і чесно оцінив його.
  - з/ Щоб майстрування було цікаве та корисне, треба користуватися з підручників: пластових, новацьких, чужомовних /у бібліотеках/, самому творити.
  - и/ Діти через практичні зайняття стають відважними, терпеливими, рішучими, старанними, дбайливими, активними; стають кращими обсерваторами того, що їх оточує.
  - і/ Новаки обдаровують змайстрованими речами. Це дає багато радості та вдовolenня.
  - ї/ Можна майструвати на основі оповідання чи казки.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: На "Майстрування" призначено чотири години. На першій годині переводимо гутірку на підставі поданого тут матеріалу. На другій і третій годині учасники майструють із завданням виконати на кожній годині одну річ із новацького майстрування. Радимо користуватися збірниками:

1. "Золоторукий". Бібліотека В. О. Р. ч. 5.
2. "Майстрування для Дітей Новацького Віку". Бібліотека В. О. Р. ч. 6.
3. "Майстрування для Дітей Новацького Віку". Частина II. Бібліотека В. О. Р. ч. 7.
4. "Майстрування в Ігрових Комплексах". Бібліотека В. О. Р. ч. 11.
5. "Майстрування для Дітей Новацького Віку. Частина III." Бібліотека В. О. Р. ч. 12.

Сірий Орел Ніна.

САМОДІЯЛЬНА ГРА.

Чи пригадаєте собі, друзі, ті гарні, безжурні дитячі роки? Роки, в яких казка ставала дійсністю, а діточа фантазія сильним переживанням? Всі чародійні постаті казок і забавки оживали в нашій уяві й ми переживали з ними радість і смуток. Ми говорили з ними, сміялись і плакали. Ми журились ними, тішились їхнім щастям, часом боялись їх і тремтіли перед ними. А іншим, знову, разом хотіли, ох, як дуже хотіли, стати частиною того світу казки: жити в палаті на дні моря, літати мов птах в повітря, мати надмірну силу, щоб побороти лихого, дужого змія чи стати переможцем в битві за щось гарне і недосяжне.

Сьогоднішні діти не дуже відмінні від нас. Вони, що правда, більше мріють про ракети, що літають довкола землі, про Марса та сателітів. Вони мріють стати астронавтами, та летіти на місяць. Думають про жителів інших планет і про це, що діється там, у тих невідкритих ще людиною просторах.

Помимо того, що зацікавлення нинішніх дітей є трохи відмінні від наших, їхня уява є так само буйна і широка, як колись у нас. І тому нам, новацьким виховникам, треба використати її. Ми мусимо сповнити велику потребу і бажання діточої душі перенестися, в здоровий спосіб, у чарівний світ казки, світ дивовижних явищ і переживань.

Сьогодні будемо переводити з дітьми лиш звичайну гру і слідкувати, як помислово і зручно вони з неї вив"язуються. А завтра, дасть Бог, побачимо виявлення цієї самої фантазії не лиш для власного задоволення і забави, але у формі корисній для людства.

Тепер час нам, друзі, застановитись над цим, як оживити діточу фантазію, як допомогти нашому новацтву переживати приємні хвилини. Одним із засобів поширення уяви дитини є самодіяльна гра. Способів переводження самодіяльної гри є так багато, як дітей. Кожна дитина зуміє в іншій формі себе виявити і з іншою швидкістю увійти в той дивовижний світ казки.

Одначе нам, друзі, треба звзутися до чотирьох метод:

1. Інсценізація розповіді, пісні, вірша і т.п. відігранням ролі дієвих осіб /людей, рослин, тварин і т.п./
2. Представлення дії /розповіді, пісні, вірша і т.п./ рухами.
3. Представлення дії голосом.
4. Представлення дії рухами і звуками.

Інсценізація /грання ролі/. Розказуємо дітям розповідь, а опісля назначуємо кожній дитині ролю, яку вона має відіграти. Наприклад: Легенда про св. Юрія, що поборов змія. Дієві особи: св. Юрій,

король, змії, квіти, птахи, люди і т.п. Діти стараються відіграти свої ролі так, як в казці. Можна їм дати можливість "переодягнутися", але в такі "строї", що є під рукою /хустка замість хвоста, патик замість списа, зелена гілечка замість корони і т.п./ Другий спосіб – це відіграння ролі, але без попередньої розповіді. Повідомляємо дітей, що ми будемо, на примір, козаками, які вибираються в похід на татар. Провідник гри /сестричка або братчик/ керує і переводить "похід", а новацтво виконує все, що їм призначено. Примір: провідник повідомляє: проходимо тихенько через ворожий терен. Новаки йдуть так тихенько, щоб ніхто не почув. Ідемо через густі кущі. Діти грають так, що ніби передираються через жущі. Присідаємо... Прислухаємось до ворожих звуків... Сідаємо в байдаки... веслуємо... Стріляємо... Нападаємо на ворога... Б'ємось на шаблі... і т.д. Так можна відіграти різні події, які є темою сходинок. Примір: У. С. С. здобувають Львів і вивішують прапор на ратуші; упівці будують своє зимове схоронище; звірята готуються на зиму; явища природи: дощ, вітер, хмари, дід мороз, зима, весна і т.п. ідуть до царя Гороха в гостину. Слідуючий спосіб є також ефектний. Ділимо рій на три частини. Перша група старається відіграти якусь подію з життя роя, а дві слідуючі групи, що є глядачами, стараються навипередки відгадати.

Представлення дії рухами. Провідник гри садить дітей вкруг і наказує їм, щоб уважно його слухали та й виконували всі ці рухи, що він. Тримавши обидві руки на колінах, провідник починає розказувати казку. Примір: Був собі лісничий. Одного дня він взяв рушницю /рухами виконує це, про що говорить, а діти наслідують/, повісив на плече і пішов в ліс... Йде-йде /провідник вдаряє руками по колінах і видає звук, неначе хід/... Став – поглянув на право... поглянув на ліво... подивився вгору... /діти весь час наслідують рухи провідника/. Оповідання продовжується: лісничий біжить /б'ємо в коліна руками швидше й сильніше/... пливе /виконуємо рухи кравля/... скаче /підносимо руку вгору й опускаємо знов на коліна/... лізе на дерево... стріляє і т.п. Гра ця дуже ефектна і діти нею дуже захоплюються. Можна розказувати розповіді на різні теми. Приклади: Поїзд – Новаки стають один за одним довкола ватри. Кожний кладе одну, або обі руки на рам"я того, що стоїть перед ним. Братчик є паровою машиною, а новаки возами. Братчик веде цілий "поїзд" то ходом, то бігом кругом ватри. На даний знак кожний новак підносить ліву або праву ногу того, що стоїть перед ним і цілий "поїзд" скаче вперед. Можна також створити два поїзди, які будуть їхати в протилежний бік. Братчик, або назначений наперед "кондуктор" диригує: "обернутися", "звільнити рух", "стати на місці". Новаки мусять точно додержуватися всіх наказів. Море: Братчик каже: "Ми прийшли над море. Дивіться, море виступає на беріг" – новаки підносять руки вгору та знижують додолу. "Море б'є об сушу" – дають руки вперед та помало притягають їх до себе. "Море хвилює" – дають руки на боки і махають ними вгору і вдолину. "Море шумить" – труть долонями. "Море гойдає кораблі" – присідають до землі та підносяться вгору. "Море співає" – співають пісню. Літак: Новаки присідають в крузі один за другим. Братчик пояснює: "Літак залучує мотори" – новаки згинають руки наперед себе і крутять ними, наслідуючи рух пропелера. "Літак підноситься вгору" – дальше крутячи руками, новаки підносяться до стоячої постави. "Літак вилітає з летови-

ща" - біжать довкруги ватри, дальше крутячи руками. "Літак обертається в леті" - біжать в протилежний бік. "Літак обертається в повітрі" - випростовують руки на боки, звертають тулуб на право і обертаються на місці. Це саме повторяють в лівий бік, а потім знов в правий. "Літак осідає на летовиці" - присідають до землі, знов крутячи перед собою руками. "Літак спиняє мотори" - сповільнюють "рух пропелера". "Літак здержується" - закладають перед собою руки - одна на другу.

Представлення дії голосом. Провідник садить дітей в круг і перед тим заки зачне оповідати, умовляється з дітьми, які вони мають виконувати звуки почувши в оповіданні певні слова. Провідник оповідає, а діти додають закраски оповіданню звуками. Примір: умовляємось, що по кожному слові "вітер" діти будуть казати "ш-ш-ш", "ліс" - "у-у-у", "вовк" - "а-у-у", "вовчєня" - "ав-ав", "двері" - "скрип", "музика" - "тра-ля-ля". Потім провідник розказує: "В темному густому лісі /діти: "у-у-у"/, де часто гуляє вітер /"ш-ш-ш"/, жив собі старий, сірий вовк /а-у-у/. І він мав маленьке, грубеньке вовчєня /ав-ав/. Одного дня, як в темному, густому лісі /у-у-у/ перестав гуляти вітер /ш-ш-ш/, вовк /а-у-у/ відчинив в хаті двері /скрип/ і випусти на двір своє маленьке вовчєня /ав-ав/ і т.д.

Представлення дії рухами і звуками. Цей спосіб самодіяльної гри найкраще перевести підчас ватер в таборі чи на прогулянці. придумуємо різні /"тайні"/ звуки, рухи і виклики. Звуки виконуємо руками /можна вживати на початку або при кінці зайняття/. Діти мусять навчитись плєскати послідовно і до такту. Примір: Вдаряємо в долоні числячи: раз, два, три, чотири - павза - раз, два, раз, два, раз, два, три, чотири - павза - раз, два, раз, два, раз, два, три, чотири, раз, два, три, чотири - павза - раз! Коли діти навчаться плєскати рівномірно і до такту, числення опускаємо. Також новачки можуть наслідувати звуки птахів, звірят і комах; звуки, які чуємо в щоденному житті: лет джетів, стукіт кінських копит, хід поїзду, свистіння ракет, шум лісу, виття вітру, оклики індіан і т.п. Примір: Ділимо дітей на три групи. Провідник показує рукою на першу групу і всі діти в ній кажуть "чу". Коли вкаже на другу групу, діти також кажуть "чу". Провідник на зміну дає сигнал знов першій, а потім другій і знов першій. Слухаючи, чуємо звук поїзду. Коли "поїзд" їде вже з великою швидкістю, остання група кличе: "у-у-у". Коли "поїзд" доїздить до станції, звільнює свою швидкість. Рухи: діти можуть наслідувати скоки звірят, лет птахів, ріст цвітів, дерев і т.п. Примір: діти замикають круг тримаючись свого сусіда за бедра. На знак всі починають скакати як "зайчики", лізти взад, як раки, або "літати" як пташки. Спускаючи руки, діти наслідують псів, слонів і т.п. Також діти можуть наслідувати колихання трави. Присідають в крузі і помаленько витягають руки вгору та підносять до гори. Тоді звертають руки на право, на ліво, вперед. Також можуть наслідувати шум трави, кличучи "ш-ш-ш". При сильнім вітрі трава хилиться нижче і нижче, і аж зовсім "кладється на землю". Діти приклякають і зводять руки в долину.

Виклики нам всім є добре знані. Виклики такі, як "ми голодні", "ми хочем їсти", чи навіть "гарно, гарно, дуже гарно", ми нераз самі вживали. Одначе новачки повинні мати свої власні викли-

ки. Певні виклики можемо також з дітьми співати, напр.: В одній тонації перша група співає: "вовчики". Друга група у слідуєчій тонації співає також "вовчики". Опісля співає третя, а відтак четверта група, на кінець всі кричать разом: "це ми малі вовки - гар, гар, гар!"

Звуки, рухи і виклики є побажано комбінувати разом і пристосувати до різних тем, напр.:

Тема: "Ідемо в поле".

1. Ідемо в поле /чотири удари в долоні/.
2. Зриваємо цвітку.
3. Нюхаємо цвітку /глибоко вдихаємо повітря два рази/.
4. Вигукуємо: а-а-а /а за четвертим разом/: пчих!
5. Ворожимо з цвітки: буде вітер, не буде /п"ять разів/.
6. Вигукуємо: "буде вітер!"
7. Свистимо, немов вітер.
8. Трава /піднесені руки вгору/ починає хитатися в один, то в другий бік, скорше, скорше, а опісля повільніше.
9. Вітер устає.
10. Діти ідуть додому /плещуть в долоні чотири рази/.

Тема: "Ракета летить на місяць".

1. Ідемо до ракети /вдаряємо в долоні три рази/.
2. Витягаємо з кишені сірники.
3. запалюємо сірник: чи-чирк!
4. Підпалюємо ракету: ш-ш-ш!
5. Числимо: 10-9-8-7-6-5-4-3-2-у-у-у
6. Ракета вибухає: Бух!

Сподіюсь, що цих кілька вказівок будуть допоміжні у вашій праці з новацтвом. Щоб дати дітям гарні переживання, не пожалійте одначе своєї фантазії та уяви.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: На тему "Самодіяльна гра" призначено в Раді Орлиного Вогню дві години. На першій годині переводимо гутірку з поданим матеріалом. Якщо є злишний час, приступаємо до переведження інсценізацій. Друга година призначена вповні на інсценізування. Дуже добре до інсценізації підходять українські народні казки.-

Сірий Орел Орест.

Н О В А Ц Ь К И Й   Т А Н О К

Новацький танок - це гра зі співом /співогра/ в якій діти під звук пісні виконують відповідні рухи. Найчастіше ті рухи є представленням дії, про яку говорять слова пісні.

Кожному з нас відомі такі співогри, як "Царівна", "Подольночка", "Вію вінець" і ін. Діти новацького віку зокрема переводять залюбки того роду забави. Дитина - це природний актор, який любить наслідувати. У своїх забавах діти відтворюють життєві ситуації так, як вони собі їх уявляють /забави в ковбоїв, у школу і т.п./ При цьому дитина уявляє себе на місці свого улюбленого героя /ідентифікація/. Є це виявом природного гону до вирізнення себе в очах своїх ровесників.

Замилування дітей до наслідування життєвих ситуацій використовуємо для наших виховних цілей. Поминаючи виховне значення співдії з рештою членів гурту у відтворенні тих чи інших рухів, наслідування /драматизація/ вишколює бистроту ума, відвагу виступити перед іншими, вміння забавити себе й других, ініціативу і т.ін. Важливим для нас фактором є теж сприяння фізичному розвитку дитини через повторне, правильне виконання добре підібраних рухів.

Новацький танок, даючи можливість вияву елементарних драматичних здібностей, є ще й підготовою до другого важливого виховного засобу в нашій програмі, яким є самодіяльна гра /інсценізування казок, розповідей і т.д./ Часто чуємо нарікання виховників, що їм намічена інсценізація "не виходить". Найчастішою причиною того є непідготовані діти - які не вміють бавитися, які не навчилися виявляти своє "я" в гурті. Дітям треба дати нагоду виявити себе перед своїми ровесниками. Діти, що мають можливість самопевно розвинути свої, зокрема драматичні, здібності шляхом гор, пісень, танків, назагал є спроможні успішно включитися в інсценізацію тої чи іншої казки.

Одним із простіших прикладів новацького танку є "Вітряк". До тексту діти виконують відповідні рухи:

Ой, у полі на горбочку
стоїть чудо на кілочку.
Люди чудо змайстрували,
вітряком його назвали.

Діти стають по двом до
себе плечима. Підносять праві руки
боком в гору.

Буйний вітер повіває,
чудо крилами махає.
І киває і махає
наче всіх людей скликає.

До такту вимахують руками
на перемену, раз права в гору,
а раз ліва.

Звозять в міхах зерно люди
і складають коло чуда.
Буде чудові робота,
буде цілий день молоти.

Діти йдуть вколо так, як
би несли повні міхи збіжжя в одну
сторону, а опісля йдуть в другу з
повними міхами муки.

Чудо-диво зерно меле,
сипле в міхи муку білу.
Буде діткам хліб печений
і галушечки варені.

Стають знова вітряками
й мелють зерно.

Інші танки, це: "Коминярчики", "Сінокоси", "Чорний баране", "Шевчик" і т.д.-

Старий Орел.

С Х О Д И Н И Р О Я

Сходини новаків, один із цікавіших видів новацьких зайнять, це для новаків цікава, різноманітна гра, якої канву творить гутірка-розповідь, настрій надає пісня, а інші елементи урізноманітнюють, посилюючи, чи послаблюючи, ступінь інтенсивності веденої гри. Сходини – це вирізок сірого будня новака. Сходини за своєю побудовою – це замкнена в собі гармонійна цілість, що творить одну ланку у великому ігровому ланцюгу того чи іншого ігрового комплексу чи проби, достосована до пори року та місця переведення.

Сходини можуть творити вартісну цілість тоді, коли поодинокі елементи щодо часу та щодо чергування відповідно укладатимуться і коли одна провідна думка проходитиме впродовж цілої композиції. Одною з передумов цінності сходин – це визначення мети. Мусимо собі наперед сказати, яку думку хочемо зреалізувати під час сходин, пізніше застановитися над тим, як ми це здійснюватимемо. От тоді то в першій мірі думатимемо про тему. Наприклад, метою наших сходин – підготовка скласти заяву вступу, під час вивчення якої необхідно з'ясувати новакам два питання: 1. хто такий новак і коли він буде добрим новакком; 2. що таке гурт, підкреслюючи при цьому важливість гуртового життя. Цих питань не можна з'ясувати новакам в одних сходинах. Тому нашу мету в цьому випадку реалізуватимемо під час двох сходин із тим, що кожні з них матимуть іще підрядну мету. Добираємо відповідні теми й проводимо в життя наше завдання, напр., коли хочемо дати новакам уявлення про гуртове життя, можемо взяти, як канву для виконання цієї теми, казку "Зимівля звірів" і на ній мережимо продуманий взір із застереженням, щоб там не було моралізування. Дуже часто всякі пояснення тільки замотують розуміння справи.

Напевно по проведенні таких двох зайнять з новакками, коли вже говоритимемо їм про текст заяви, новакки приймуть його правильно й даватимуть влучні пояснення, як доказ розуміння заяви вступу до УПН. Основними елементами, що входять у склад сходин, є гра, гутірка /розповідь/, а доповняють їх майстрування, необхідна частина сходин, інсценізування, відгадування загадок, розказування веселих дотепів, танцювання тощо.

Гутірка – це розказування казки, оповідання про героя, що діяв, чи про якунебудь важливу цікаву подію. Образовість, драматичність, акція оповідання, при відповідному технічному вмінні передати твір новакам – це передумова успіху. Час тривання розповіді не більше 15 хвилин. Краще розказувати на початку зайнять. Розповідь – канва сходин, де впорядник мережить про задуманий взір. Гарний взір буде, якщо він матиме первні природности, гармонійности /естетичности/ і доцільности. Природність ставить вимогу пов'язувати зайняття з життям, з дійсністю і є протиставленням до штучности й абстрактности зайнять. Доцільність заякорюється в темі й меті сходин, гармонійність – насамперед у конструкції сходин.

До цього всього долучується надзвичайно важливе питання про оформлення сходин. Важливе тим, щоб відповідні гри, майстрування то-що якимнебудь способом пов'язувалися з канвою і творили єдність думки, почувань, дії та форми. Пов'язування поодиноких елементів не важне. Трішечки уваги й зусилля думки, а напевно та чи та гра прибере інший вид і послужить до реалізації того чи того задуму. Для докладнішого зв'язування справи: треба добирати з оповідання фабулу, як основу до гри, якої мета і форма однозвучні з метою та формою, яку згідно з пляном конче провести. Наведені думки вказують на konieczність відповідного добору розповідного матеріалу та на спосіб його використання.

Гри - різні щодо форми та змісту проводимо на сходинах. Одні з них мають характер рухливий і служать нам до розрухання за-слуханих у казку новаків, інші розвивають чуття /смысл/. Ще інший поділ можна брати до уваги: за силою крику - крикливі та безгучні; за кількістю учасників у грі - індивідуальні та гуртові. При доборі гор треба пам'ятати про зростання складності /від простих до складніших/ та про їх призначення /що розвивають, а врешті про всебічність розвитку/, розвиток усіх чуттів чи всіх частин тіла. На сходинах обов'язково проводити більшу кількість гор і то по змозі різnorodних.

Пісня - необхідна складова частина сходин, без якої не повинно бути ніяких зайнять. Бадьора, жвава пісня, з соціальної точки зору, важливий виховний фактор. Пісня спроможна зосередити увагу всіх, може надати всім одного такту, витворюючи при тому відповідний настрій. Тому треба співати пісень веселих, бадьорих, що побуджують до дії, підносять настрої творчий, а обмежити репертуар тужливих пісень, що обнижують творчу спроможність дитвори. Зі співаника новаків усувати юнацькі пісні.

Майстрування - для новаків дуже цікаве заняття. Вони люблять майструвати, вони хочуть бачити вислід майстрування. Пов'язуємо цей дуже важливий елемент сходин із гутіркою та грою. Фактично майстрування - це лише відміна гри. Майстрування займає багато часу, тому предмети, що на їх виконання треба більше часу, як напр. 30 хвилин, краще зачати, показуючи, як треба робити, і доручити новакам удома самостійно, без ніякої допомоги закінчити. Інші предмети треба в цілості виконати на сходинах. Щоб можна було насамперед з успіхом провести майстрування, необхідно подбати, щоб усі новаци мали потрібне знаряддя а в першій мірі ножа, голку, нитку тощо. Наперед треба повідомити новаків, щоб подбали про відповідний матеріал для даного майстрування.

Самодіяльний театр /інсценізація/ - це скомплікована дія новаків. Вона вимагає підготовки /мімічні гри, майстрування/. Діти люблять бути акторами; це відповідає їхній психіці, бо вони ж мистці. На сходинах можливо провести інсценізації казок, оповідань тощо. Наші народні казки назагал драматичні та з живою дією, тому надаються до інсценізування. Наперед розказати казку - передумова зісценізування її і для цього не потрібно майже жодної підготовки, все необхідне приготують новаци. Вони вміло

схарактеризують одною-двома прикметами-символами ту чи ту дієву особу. Для цього служать різні підручні предмети, чи зроблені з підручного матеріалу наборзі, чи відповідні рухи або уклад рук, ніг тощо. Зайвих пояснень та втручань впорядника не потрібно і по змозі якнайменше їх, бо вони лише утруднюють новакам у цій цікавій грі. Новакам залишити по змозі як найбільшу свободу та ініціативу. Інсценізування виконувати тільки раз на сходинах, навіть тоді, коли воно не вдалося. Інсценізація не повинна тривати надто довго, щоб на цьому не терпіла цілість сходин.

Інші елементи вплітаємо для урізноманітнення зайнять. Пам'ятаймо, щоб також був відповідний час, призначений на це, і щоб забагато часу ці справи не займали. Дуже часто витрачується час на підготову до імпрез зі шкодою для сходин. Точки до імпрез можна також приготувляти на сходинах, одначе їх треба дуже вміло вплітати у програму сходин. Імпрези – це вислідна всієї роботи, а не лише доривочне виконання гри, танку, чи чого іншого.

Особливу увагу треба звернути на відкриття та закриття сходин. Вони в побудові сходин є межові стовпи. Ефектовне відкриття забезпечує половину спіху в проведенні зайняття. Воно надає відповідного тону, створює відповідну атмосферу, що виповнятиме визначений цим зорганізованим дозвіллям проміжок часу. Саме відкриття повинно складатися зі вступного обряду, привіту та перевірки присутности. Вступний обряд може бути різний, одначе в стилі сходин. Він вказує на те, що час незорганізованого звичайного дозвілля закінчився, що вони входять у світ орлиної казки, де форму визначає до деякої міри згаданий обряд. Річ ясна, до сходин треба достосувати привітання. Не мусить то бути привітання "Готуйсь"; може бути інше, якщо новаки наприклад, бавляться у звірів. Одначе привітання те чи те мусить на сходинах обов'язково бути. Те саме можна сказати щодо перевірки присутніх. Із сухим перекликом, відчитанням присутніх, пора вже скінчити. Треба добирати інших способів перевірити. Якщо по одному приходять на сходини, то може кожний по черзі відразу з хвилиною входу на призначене місце зробити відповідний знак у книзі відвідувань, яка становить складову частину книги роя. В іншому випадку підібрати інший цікавий спосіб. Ці три елементи обов'язково входять у програму відкриття. Можна ще іншими способами збагатити його, та вони не повинні ускладнювати й переобтяжувати часово відкриття.

Закриття сходин це чергова межа, яка говорить про те, що час новацької гри закінчився, що новак повинен іти додому. У програму закриття повинно обов'язково входити: повідомлення про час і місце наступних сходин; повідомлення, що повинні принести з собою на чергові сходини; привіт і кінцевий обряд. Цей останній може, та не мусить бути такий, як початковий. Він є мірилом вартости сходин за оцінкою новаків. Від цього залежатиме кількість учасників дальших сходин.

Уклад поодиноких елементів надзвичайно важливий у побудові сходин. Сходини охоплюємо як цілість; вони повинні мати якусь композицію, де в основі лежить та тема, а межовими стовпами – відкриття та закриття.

Тепер насувається питання про уклад поодиноких елементів. Є декілька принципів, за якими будуємо сходини.

1. Укладати елементи сходин відповідно до трудности у сприйманні та до натуги зацікавлення. Складову частину сходин найтруднішу, щоб сприйняти та виконати – краще вміщувати в першій частині з уваги на здатність дітей найбільше зосереджувати увагу на початку зайняття. Звичайно цією частиною буває розповідь.
2. Бігуновий уклад елементів, за яким чергуємо рух із безрухом, галас з тишею, духове скупчення з духовим безділлям, утому з відпочинком.
3. Різноманітність та багатство елементів.
4. Відповідний розподіл часу на поодинокі елементи.

Згідно з цими принципами будуємо зайняття, де по відкритті під час якого новачки звичайно стоять, сідають і слухають розповідь /10 - 15 хвилин/. Безрух і тиша чергуються з рухом і галасом, коли на порядок приходить гра, рухова гра, багата на різні переживання /5 - 10 хвилин/. Розбавлені, усміхнені обличчя заспокоюються і сідають до праці, до майстрування. І знову гра, якщо ще не було – новацька, тобто на чуття, інсценізація, загадки, пісня, відповідна до теми і врешті закриття. Нехай не жахає впорядника велика кількість точок, записаних у час складання пляну, аби не можна було зреалізувати згаданий плян.

Декілька практичних вказівок. Перше – це плян, написаний на картці чи в книзі роя. Важко уявити собі, щоб можна було перевести добрі сходини без пляну. Проте думаємо, що плян не мусить бути досконалим. Він таким бутине може, бо маємо до діла з живим матеріалом, що діє і творить, тому треба передбачати в пляні час і для ініціативи новачків. Насувається питання, чи можна міняти плян, якщо бачимо, що він погано побудований або чи можемо краще виконати ту чи ту точку в іншому місці, чи з уваги на більшу логічність, чи природність ходу зайнять. Назагал треба додержуватися визначеного пляну, визначеного часу в цілому й щодо поодиноких точок. Якщо бачимо, що сходини побудовані нецікаво, а є змога перебудувати краще, рішуче треба змінити. Пам"ятаймо, що частих змін пляну не повинно бути. Це вказує на те, що даний впорядник не вмів планувати. У пляні зазначити час тривання сходин /який може коливатись від 1 до 1 1/2 год./ та місце зайнять, найкраще поза домівкою. Дехто зараз натякне на погоду. Плянуймо під кутом гарної погоди, але на все треба бути приготованим, тому кожний впорядник має в запасі гри й оповідання.

У пляні візьмим до уваги також необхідні речі. Новачки повинні знайти матеріали на луці, в лісі, чи полі, а незалежно від того кожний новачок зобов"язаний мати при собі папір, олівця, ножа, голку з ниткою.

Важко відбути сходини з однією темою. Перш за все треба проводити їх із новачками, що вмють бавитись. Тому впорядники повинні починати свою працю зі сходин із різноманітною програмою /але мета зайнять мусить бути/, а поволі переходити до сходин з однією темою.

Передумова успіху сходин - це дбайлива підготовка. Як довго підготовляться? Стільки, скільки може впорядник пожертвувати вільного часу на це. Від підготовки залежить темп сходин. Він не повинен бути надто швидкий і не надто повільний. Надто швидкий темп не дає змоги новакам відповідно пережити те чи те і вносить небезпеку побіжності, недокладності в роботі. Надто повільний темп викликає нудьгу в новаків. Тому ми не можемо дати їм на зайняттях зайвої вільної хвилини. Новацькі виховники повинні обговорювати на сходинах ланки впорядників свої пляни, повинні обмінятися своїм досвідом, якого набуваємо головно тоді, коли складаємо собі план і виконання, задумані зайняття та висліди. Тоді напевно укладання вартісних програм не натраплятиме на труднощі.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: На тему "Сходини Роя" призначено в програмі Ради Орлиного Вогню 4 години. Перша година призначена на гутірку, в якій переходимо поданий тут матеріал. Наступні дві години служать на переведення показових сходин роя і їх обговорення. Сходини переводимо з новацьким роєм, а якщо такого нема, тоді один рій учасників Р. О. В. грає роль новаків. Остання година призначена на писання програмки сходин роя учасниками. Зібрані програмки провід Ради Орлиного справляє, точкує, й звертає авторам. Можливих за програмку сходин є максимум 5 точок. При звороті програмок слід їх обговорити. Хоча на це останнє нема призначеного окремого часу в програмі, можна це перевести при одному з вечірніх вогників.-

Сірий Орел Надя.

ЗБІРКА ГНІЗДА

Збірка гнізда - це не сходини. На збірці гнізда не підготовляємо ні до проб, ні до вмілостей, бо маємо всіх членів гнізда із різними ступнями та різними зацікавленнями. Збірка гнізда му- сить дати дітям загальні інформації, котрі є потрібні всім дітям і котрі всі діти зрозуміють. Крім того, на збірці гнізда перево- димо всі іменування та подаємо всі організаційні інформації, тоб- то плагоджуємо всі справи гнізда та роїв.

Збірку гнізда переводимо раз в місяць, або і двічі на місяць. Якщо переводимо збірку гнізда раз у місяць, найкраще є назначити сталий час. Це є добре і для станичного господаря і для дітей. Надзвичайну збірку гнізда можемо скликати, коли тільки нам потріб- но.

Кожна збірка гнізда му- сить мати програму. В програмі му- сить бути гутірка /розповідь/, чи легенда на відповідну тему, пісні, гри. На збірці гнізда відсвятковуємо свята та річниці, щоб рої на це не тратили часу.

Кожний місяць дає нам найменше одну тему для збірки гнізда:

Січень:	Різдво, коляди, 22 січня.
Лютий:	Зима, Леся Українка.
Березень:	Т. Шевченко, Т. Чупринка, Закарпаття.
Квітень:	Свято моря, Великдень.
Травень:	Свято Юрія, Свято матері, Великдень.
Червень:	Табори.
Вересень:	Спомини з таборів.
Жовтень:	Свято книжки.
Листопад:	1 листопада.
Грудень:	Св. Миколай, Різдво.

Крім того можемо збирати дітей на короткі збірки гнізда з одною точкою, напри- м. вивчити пісні, перевести самодіяльні гри /кожний рій одну/, провирити підготову до імпрези. Також можна збирати ціле гніздо на гри або майстрування. Така збірка повин- на тривати не довше, як одну годину.

Нормальна збірка гнізда повинна тривати більше, як годину, але не довше, як півтори години. Приблизна програма збірки:

1. Відкриття: всі новаки стоять в крузі. Коло кожного роя стоїть братчик. Рої стоять за своїми порядковими числами. Кожний ройовий тримає ройове знам"я. Один новак тримає гніздове знам"я. До круга приходить гніздовий, тоді назначений братчик каже: "Струнко! Привітаймо братчика гніздового новацьким привітом Готуйсь!" Новаки голосно кажуть "Готуйсь!" Тоді братчик гніздовий відповідає "Готуйсь!", підносячи два пальці до новацького привіту /він мусить бути в однострою/. Тоді гніздовий питає, котрі рої є на збірці. Кожний рій має свій клич і його гукає, або має показати обряд. Відтак гніздовий каже: "Новацька пісня". Всі стають на струнко і співають "Ми діти українські".

2. Зараз після цього слідує заява вступу, признання проб, вмілостей, або надавання похвал. Кожну точку треба переводити окремо. Найперше викликати всіх до заяви вступу, дати хустки, і коли новаки вступають на свої місця, викликати іншу групу. Якщо нема жадної нагоди до підвишень чи іменувань, ця точка відпадає.

3. Розповідь. Коли всі новаки сіли, слідує розповідь. Розповідь говорить сам гніздовий. Братчики не повинні його заступати. Братчики мусять бути присутні на збірці гнізда, щоб приучуватися, як переводити збірку гнізда. Гніздовий повинен вибрати собі з поміж братчиків одного на заступника і повинен вчити його, як переводити збірку. Коли братчик є певний, що дасть собі раду із цілим гніздом, тоді він переводить цілу збірку гнізда в присутності гніздового. Розповідь, або гутірка, може бути переплетена піснями та грами.

4. Гра. На збірці гнізда можна переводити три роди ігор:

- а/ гри, в яких беруть участь всі члени гнізда, але не встають із крісел /практичні тоді, коли гніздо має багато членів/.
- б/ гри, в яких беруть участь всі члени гнізда - рухові гри /але тільки тоді, коли гніздо є мале - 20 членів - і зала є велика/,
- в/ гри, в яких беруть участь тільки представники роїв /коли гніздо є велике і приходиться переводити збірку в малому приміщенні/. Усі гри переводить гніздовий, а кожний братчик є помічником, або суддею для свого роя.

Приклади ігор: а/ "лямпа-ніс", "горобчик літає", "зіссутий телефон", "подай далі" та інші.
 б/ "перегони рахунків", "ведмідь іде", "квац давай руку", "два вужі", "рибалки на озері" та інші.
 в/ "гри Кіма" та їхні відміни, різні способи перегонів та інші.

Можна давати 2 - 3 гри підряд, коли вони короткі і всі є з групи в/.

5. Пісня. Давати пісню тільки по іграх групи а/ та в/. Якщо гра має бути із групи б/, то давати пісню перед грою. Тут можна вчити новаків нових пісень, повторяти старі пісні, переводити змагання роїв у співанні пісень.

6. Вірш, або збірна деклямація, відповідно до розповіді. Самодіяльна гра.

7. Гра.

8. Закриття: Новацька пісня, відтак гніздовий прощає новаків привітом, а ціле гніздо відповідає.

Точкування.

Гніздовий повинен завести окреме точкування на збірках гнізда. Можна писати точки в книзі, а при кінці року, тобто травень, або червень, відчитати, хто скільки здобув та відмітити першунів. Ще кращим способом є зробити велику таблицю точкування для цілого гнізда, або картки 8x11 для кожного зокрема. Точкування повинно бути на стіні, а якщо нема відповідного місця, тоді тримати точкування на картках та приносити на кожну збірку гнізда.

На таблиці не вписується хрестиків, тільки новаки самі вклеюють, замість них, маленькі кольорові зірки. Можна визначити, що котра краска означає. Зараз після збірки, гніздовий роздає новакам зірки і вони вклеюють їх на таблиці. Табеля може висіти на стіні, але низько, а малі картки можуть стояти на столі. Коли будуть приготовані картки для кожного роя зокрема, вклеювання зірок відбудеться далеко швидше і справніше. Зірки можна купити в кожній 10-центровій крамниці, у відділі приладдя до писання.

Давати зірки членам роя, який прийшов повністю на збірку. Давати зірки роям, що виграли перше місце у грах. Давати зірки роям, котрих представники виграли перше місце. Новаки, що виграли - здобули перше місце у грі для роя, дістають по дві точки. Щоб дати можливість більшості роїв здобувати зірки, переводити різноманітні гри. Коли новаки будуть бачити зірки, чи то на великій таблиці, чи то на ройових табелях, будуть з більшим завзяттям змагатися поміж собою.

Змагові гри для збірки гнізда:

1. Мет до мети. Виряд: паперова торба, малий картон або мала коробка. 10-20 малих предметів, як каштани, жолуді, або гудзики. На середині круга стоїть коробка. Кожний рій висилає 1-2 найкращих стрільців. Кожний стрілець дістає по 4 каштани. Новаки стаються кинути три каштани до коробки. Коли кине 3, виграє хрестика для свого роя.

2. Гра Кіма зору. Виряд: 12 дрібних предметів. По середині круга, на столику, чи кріслі, стоять предмети. Кожний рій висилає найшвидшого новака. Новаки дивляться на предмети 1-2 хвилини, відтак братчик накриває предмети, а новаки біжать до своїх братчиків та кажуть, що бачили. Братчики швидко записують. Новаки беруть карточки та біжать до гніздового, він перевіряє, хто скільки запам'ятав та проголошує першуна. Якщо є більше роїв, гніздовий може вичислювати предмети, а братчики перевірять. Це може бути швидше.

3. Змаг декляматорів. Кожен рій висилає новака, що знає добре один вірш. Новаку кажуть свої вірші, а братчик гніздовий вибирає найкращого декляматора.

4. Перегони одноногих: кожен рій висилає найшвидшого новака. Новаки стають в ряд. На знак гніздового, стараються перебігти до мети на одній нозі.

5. Марш вночі. Кожен рій висилає 1-2 новаків. Новаки уставляються в ряд. Перед першим новаком стоїть крісло. Новаки добре дивляться, щоб запам'ятати напрям. Відтак їм зав'язують очі. Кожен новак старається дійти до крісла. Новаки йдуть по одному. Новак, що дійшов прямо до крісла, скидає хустку з очей та вертається до гніздового. Коли новак минув крісло, гніздовий його затримує і він вертається до свого роя. Новаки, коли йдуть, держать руки перед собою. Вони не можуть махати руками, і не можуть шукати крісла на право, чи на ліво.

6. Писарі. Кожен рій висилає новака, що найшвидше пише. Всі новаки стають коло стола. Кожен дістає олівець і картку паперу. На знак гніздового, кожен має написати числа від 1 до 10, як найшвидше. Хто перший написав, біжить до гніздового і стає перед ним, другий стає за ним і так творять ряд, відповідно до швидкості. Виграє новак, що написав від 1 до 10 правильно і чітко. В цій грі новаки пишуть цифри, а не букви.

За дальшими грами прошу дивитися зо збірника ігор. Багато ігор можна перемінити на змагові гри для збірки гнізда.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: На тему "Збірка гнізда" призначено одну годину. Матеріал подаємо в формі гутірки. Злишній час використовуємо на практичний показ деяких елементів програми збірки гнізда.-

Сірий Орел Евген.

ПРОГУЛЯНКА

(ЩО ТРЕБА НАМ ЗНАТИ, ЗАКИ ОРГАНІЗУЄМО ПРОГУЛЯНКУ?)

Прогулянка – це одно із зайнять, що найбільше цікавлять новаків. Автім одне невластиве потягнення виховника може змінити прогулянку із чогось найгарнішого в щось нейгірше. Тому перед прогулянкою виховник має за завдання точно обдумати і приготувати плян прогулянки, засів транспорту, визначити ціль і завдання прогулянки, програму зайнять на ній, потрібне приладдя так для кожного новака як і загально для житткү всіх учасників прогулянки, потрібні харчі, потрібні засоби першої допомоги і т.п.

Діти дуже радо йдуть у ліс, щоб там гратися. І це і є властива ціль прогулянки – гра у терені. Новаки йдуть гратися у терен під доглядом братчика, який проводить цю їхньою грою. Але заки ми підемо у терен, мусимо рішитися куди підемо, яку гру переведемо та що крім того ще хочемо перевести. Значить, приготовляємо наперед програму прогулянки.

Коли прогулянку переводимо під час табору, тоді програма її є достосована до цілості програми табору. Одне, на що нам треба звернути увагу, то це, щоб прогулянка не тривала надто довго, бо діти втомяться, а ще важніше, щоб не вимагала від новаків надто довгого маршу. Коли марш на місце гри, а навіть доїзд, буде тривати надто довго, то діти втомяться і навіть уже не будуть мати охоти гратися. Отже краще плянувати коротші прогулянки. Якщо близько табору немає доброго місця для прогулянки, тоді краще підвезти дітей, як теж доставити туди харчі. Коли йдемо пішком, тоді, розуміється, весь важкий багаж, спільний харч тощо, несуть братчики.

У місті, під час року, ми не є обмежені до прогулянок лише літом. До парку чи близького лісу можемо робити прогулянки весь рік. Мусимо однак үсе довідатися, чи в місці, яке ми вибрали на прогулянку, дістанемо воду до пиття та чи дозволено буде розпалити там вогонь.

На прогулянці, так у місті як і у таборі, великий відпочинок слідүе щойно після великої (теренової) гри. Місце для відпочинку мусить бути добре підібране, затишне, з тінню у соняшний день. Наперед мусимо переглянути терен, чи немає там трійливих рослин чи якої іншої небезпеки для дітей. Мусимо перевірити, чи це не є терен, на якомү відбуваються полювання та чи саме це не час полювань, щоб не трапилось нещастя. Ми все мусимо тямити, що безпека дітей – це перша вимога, що її мусимо перестерігати в усіх новацьких зайняттях, а передүсім на прогулянці. Тому, підготовляючи прогулянку, ми задалегідь повідомляємо про неї батьків дітей і мусимо мати їхню згоду на үчасть їхньої дитини у прогулянці.

То ж пам'ятяймо, що прогулянка з новацтвом є важливим виховним зайняттям, яке мусимо задалегідь плянувати, точно підготувати програму зайнять, своєчасно повідомити батьків новачат та провід осередка (гнізда). Тоді прогулянка справді буде виховним зайняттям, напевно буде цікавою для дітей, вони її будуть довго згадувати та допитүватися, коли буде наступна.

Сірий Орел Євген.

НОВАЦЬКИЙ ЗМАГ

Новацький змаг це рід зайняття, що його вживаємо для перевірки знання новаків. Такий змаг можемо переводити на закінчення проби, на закінчення змагань в рою чи гнізді, з нагоди річниць Листопадового Зриву, Свята Юрія, або просто для перевірки засвоєння новакими поданого їм матеріялу.

Щоби перевірити знання новаків, переводимо змаг в осередку що три місяці, в таборі кожного тижня. Такий новацький змаг можна перевести тільки в терені /на прогулянці чи в таборі/, його не можна переводити в домівці, бо тоді він тратить весь ефект і перестає бути змагом, а стає іспитом. Знова ж іспитів в новацтві зовсім немає.

Змаг з новакими треба підготовити заздалегідь. Перш за все виховник, що його хоче перевести, мусить написати програму змагу, виписуючи точно всі питання чи завдання, що їх виховники мають питати на поодиноких пунктах. З практичного боку число пунктів залежить від кількості виховників, що можуть допомогти даний змаг перевести і вони по одному стоять на кожному з провірних пунктів. З огляду на коротку трасу число пунктів не повинно бути велике, так щоб поміж пунктами було досить місця на знакування. До проби практичним показався змаг з 3 - 5 пунктами; менше число пунктів робить змаг за тяжким та перевтомлює дітей /і виховників/, а більше число пунктів роздрібнює питання.

Коли ми маємо вже число пунктів, тоді розділюємо всі вимоги /на пр. до проби, коли змаг є на закінчення проби/ та всі пункти так, щоб тяжкий і легкий пункти зі собою чергувались. Потім всі вимоги ми перемінюємо на питання й практичні завдання до виконання, та встановлюємо систему точкування, тобто яке найбільше число точок, що їх новак може здобути на кожному пункті, скільки всіх точок може здобути на цілому змагу, та скільки точок є перехідними. Новак, що здобув менше точок, як перехідна кількість, змагу не пройшов. За перехідну беремо звичайно половину всіх точок можливих. Слід, одначе, тямити, що при здаванні проби рішальним є факт допущення до проби; т.зн. не можна відмовити новаківі признання проби тільки тому, що він добув мало точок на змагу.

При писанні програми змагу ми мусимо устійнити, яку форму змагу ми будемо уживати. Для цього, між іншим, потрібне загальне знання терену, на якому думаємо перевести змаг. Коли сама траса може бути пряма, або хвилюватися, сам змаг може мати форму замкненого кола, або мати початок і кінець. В цій другій формі змаг мусить мати вихідний пункт, звідки новачи виходили б та кінцевий пункт, де новачи сходилися б після закінчення змагу. Братчики на тих двох пунктах мусять дітей забавляти легкими грами, які дітей не мучили б, для відпруження. Ця форма є добра тоді, коли ми маємо більше виховників, згл. як в цьому випадку два виховники не беруть участі в перевірці знання новачів. Коли ж траса має форму замкненого кола /тоді вихідний пункт є рівночасно кінцевим/, то тільки один виховник бавиться з новачами. Якщо будемо мати лиш стільки виховників, кільки пунктів, тоді не будемо мати нікого для обсадження спільного - вихідного й кінцевого пункту. В такому випадку перед початком змагу кожний виховник бере зі собою однакову кількість новачів і йде на свій пункт. Тут на знак свистком гніздового він перепитує їх та пускає дальше за знаками, - поодинокю чи гуртом /це залежить від змагу/. Для цієї форми змагу кінець змагу є тоді, коли новачи повернуться до того самого виховника, від якого вийшли. Така форма змагу забирає найменше часу, але за те найкраще надається на змаг, де новачи йдуть від пункту до пункту групами /роями/. В змагу з вихідним пунктом, без огляду на те, чи змаг має форму круга, чи є прямим, виховник на вихідному пункті висилає новачів поодинокю або групами що кілька хвилин. Такий змаг триває тоді довше.

Якщо ми переводимо перевірку проби, тоді змаг повинен бути індивідуальний і з точкуванням маємо дві можливості:

1. Виховник на пункті дістає список новачів з поданими на списку питаннями й завданнями до виконання. Коли новач приходить і голоситься, виховник подає питання за порядком, записуючи точки під даним питанням напроти прізвища новача, - а по всіх питаннях він підсумовує всі точки. Новач носить зі собою картку, на котрій записує всі знаки.
2. Новач приносить зі собою крім картки, де записує знаки, також картку, де є його прізвище та зазначені числами окремі пункти. Виховник на провірному пункті має тільки питання зі зазначеними під кожним питанням точками. Ті точки новач може здобути, коли він відповість вповні на питання, або правильно виконає завдання. Коли ж він відповість тільки частинно, дістає тільки частину точок. Коли він не дасть відповіді, або не знає, як забратися до виконання завдання, дістає "0". Отже коли новач голоситься на пункті, виховник дає питання, записує собі точки, підсумовує їх і тоді суму записує новачові на картці. Якщо новачи приходять групами, тоді група носить зі собою список членів даної групи, де виховники на пунктах записують точки.

Коли новак бачить на своїй картці, скільки він здобув точок /це є важне, коли новаки переходять змаг групами/ і має можливість порівняти їх з точками іншого новака, тоді трапляється, що він часто повертається назад на пункт зі скаргою, що він "замало достав точок", бо мовляв він "знав ліпше", як другий новак і т.п. Виховникові тоді приходиться в'яснювати правильність оцінки та боронитись перед огірченням новака, що "братчик несправедливо дав точки". Щоб оминати цього, найкраще вживати букв замість чисел. Кожний пункт достав свої букви рівновартні числами від 1 до 5 так, що виховник на пункті не буде вживати чисел. Новак не знає, чи він достав за свою відповідь найбільше точок, чи zero і з цієї причини вже нема затримки.

При підборі питань треба їх так розділити на пункти, щоб на одних пунктах діти відповідали, а на інших щось практичного виконували. Ці пункти ми потім на змагу чергуємо, щоб діти мали все після тяжчого пункту відпочинок. Мінусів ми не записуємо, бо кандидат на мінуси взагалі не повинен брати участі в змагу.

Точкувати найкраще так: за дуже добру відповідь - 3, за добру - 2, за слабу - 1, а коли немає відповіді - 0. Більше точок звичайно непрактичні при обраховуванні. Крім точок на пунктах ми додаємо ще 10 - 25 точок, які включають функції, що їх новак виконує дома чи в таборі, а це неможливо перевірити на змагу. Це особливе відноситься до змагу до проби, де на пр. замітання, чи стелення ліжка не маємо змоги провирити на змагу, але про що може братчик найкраще сказати або мама дома. Ці точки охоплюють також поведінку новака на зайняттях як і після них. Сума всіх точок на змагу не мусить бути якраз постійно 100, а може бути менша.

Коли маємо готову програму змагу, тоді цей, що її укладав, іде в даний терен, щоб визначити трасу. Найкраще визначувати трасу того самого дня перед змагом, бо тоді є менша можливість, що знаки через ніч можуть бути частинно знищені. Дорога не повинна бути довша, як 1 кілометр / 2/3 милі/, бо змаг не є для перевірки ходу, тільки знання. Парк чи ліс, куди б новаки мали йти, повинен мати стежки, бо це влегшить знакування. Де немає стежок, знаки повинні бути дуже густо, щоб діти не заблудили. Малий відтинок траси може бути знакований розсипаною білою крейдою чи мукою, інший за шнурком, протягненим поміж деревами, але так, щоб стоячи на початку не можна було бачити кінця шнурка. Тут одначе треба бути обережним, бо хід за шнурком є зі заслоненими очима і тому шнурок мусить бути протягнений в такому місці, де немає кущів чинизьких гілок, які могли б дітей /з прислоненими очима/ подрапати. Найкраще на початку й при кінці шнурка дати окремі пункти.

Найкраще переводити змаг до проби зараз по таборах, бо підготовку до проби треба закінчити перед табором. Тоді здадуть пробу тільки ті, що не здали її в таборі /на пр. не могли їхати в табір, або таборова програма не мала змагу до проби/, а інші тоді на змаг не підуть.

Іменування з проголошенням висліду змагу можна перевести зараз після змагу, але найкращий ефект мають іменування на вогнику. Знова ж не практикується вогника зараз після змагу, бо це дало б дітям за багато вражень на один раз. Тому найкраще влаштувати вогник з іменуванням на слідуючий день. У таборі, коли змаг є вранці, маленький вогник є можливий того ж дня вечером.

Змаг є дуже гарним зайняттям для новаків, тому докладаймо як найбільше зусиль при його переведенні, щоб він випав як найкраще. А це залежить виключно від нас - новацьких виховників.-

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: 5 годин програми, призначених на "Новацький змаг" розділяємо ось як: 1 год. - гутірка про "Новацький змаг"
3 год. - переведення показомового змагу й його обговорення.
1 год. - писання програмки змагу.

Програмки точкуємо, як і інші програмки. Можливих є максимум 5 точок. Програмки звертаємо авторам, з відповідним обговоренням їх.

Сірі Орли: Ніна й Філько.

НОВАЦЬКИЙ ВОГНИК

"Братчику, чи сьогодні буде вогник?" – запитує тебе маленький новак. Чому саме цей запит чуєш так часто в таборі? Чому таке щире розчарування зарисовується на личку дитини, коли ти відкажеш "ні"? Відповідей на це багато і всіх причин є годі вичислити.

Вогник... Хто його не любить, хто не прагне засісти біля нього? Кого не полонить він, не причаровує своєю красою? Вогник, однак, пишається не лиш мільйонами іскор, що вносяться свobodно в гору. Але багато важніші, це тепло і близькість, що він дарує кожному, хто засяде біля нього. Це те дивне почуття спокою, радості й дивовижної сили. Це чар і велике захоплення, яке він збуджує в душах своїх поклонників.

Новак не зможе очеркнути своїх почувань. Він скаже: "Я вогник люблю, бо він дуже гарний". І чим він більший і вищий, чим більше в нім вогню, світла та іскор, чим більше в нім сили, тим більше він йому до вподоби. І тому новаци будуть прагнути великих і могутніх вогнів, бо ця велич додає їм більше захвату і радісних поривів.

Обов'язком новацьких виховників, однак, є дати дітям вогник маленький, більш підхожий їхньому вікові та рості. Вогник, який міг би, замість бурхливих переживань, розбудити в душі дитини більше чару, загадочности і спокою, який міг би до реальности внести трохи казкового світу, розбудити дитячу уяву і фантазію. Тому для новацтва будемо будувати вогники маленькі, по більшості стіжкової форми, легкі до підпалення та безпечні. А тому, що вогник у житті новака повинен бути небуденною а величною подією, будемо дуже уважні до скількості вогників у таборах, та будемо дуже обережні що до їхньої якості. Постараємося влаштувати два, а вже найбільше три вогники на тиждень і подбаємо про кількість учасників при них. Найбільше успішні новацькі вогники є при участі малої кількості новаків. Коли біля вогника засяде більше число дітей, братчиків є дуже тяжко всіх охопити та зацікавити. Тому у великих таборах вогники повинні відбуватися гніздами чи роями, а два, а найбільше три вогники при участі цілого табору. Не можна робити вогників за часто, тому що вони стратять свій чар для новаків. У середньої величини таборі /30 – 60 учасників/ можна робити вогники так десь що тиждень з цілим табором, а в міжчасі може бути один вогник з роєм чи гніздом. В місті можна робити вогники що 12 сходи /що три місяці/.

Вогники можуть бути з роєм, з гніздом або гніздами, або з цілим табором. Вогники можуть бути з якоїсь нагоди, як відсвяткування якогось свята, припинання нових членів, підвищення ступенів, вибору назви табору, закриття табору, або тільки зі звичайною програмою.

Найважливішою частиною у плануванні вогника – це програма. Вона повинна стосуватися до програми дня /в таборі/, або бути ще одним засобом підготовки новацьких проб та вмілостей, а вже в останньому разі бути пописовою.

Коли це вогник з роєм тільки, тоді братчик провадить програмою. Підготовки наперед для всіх новаків не треба, хіба такі точки, як віршик, або грання на інструменті. Вогники з гніздом чи цілим табором виходять тоді добре, коли рої підготували точки наперед і переводять їх на спільному вогнику. Не повинен бути вогник з табором чи гніздом, якщо рої не є підготовані. Може вийти великий балаган.

Слідуючі точки можна переводити при вогнику:

1. Відкриття: а/ Визначити сторожів вогника.
б/ Підпалення вогника.
в/ Пісня.
г/ Обряд.
2. Розповідь.
3. Пісня.
4. Самодіяльна гра /інсценізація/.
5. Танок.
6. Вірш.
7. Пісня.
8. Загадки.
9. Ракети, кличі.
10. Подяка за добрий учинок.
11. Закриття: а/ Молитва.
б/ Пісня "Надобраніч"
в/ Обряд.

В програму можуть входити індивідуальні точки: танці, співи, грання на інструментах і т.п.

Вогник підпалюють сторожі вогника /може бути тільки один сторож, або більше сторожів/ – новаки, котрі чимось відзначилися і заслужили собі на цю почесність. Вони є назначені братчиком /гніздовим, комендантом табору/. Вони дбають про те, щоби вогник все горів під час програми. Треба пояснити всім новакам, що тільки сторожі мають право докидати дров. Не добре є, щоби кожний новак докладав дров до вогника, бо всі зачнуть бігати і буде за багато руху.

Рухливих гор краще не переводити при вогнику. На це краще підходять сходини рою.

При новацьких вогниках не дозволяємо на скечі. Скечі – це річ юнацька, не підходяща новацькій психіці й часто новакам незрозуміла. Вона може подобатись братчикам, але новаки не можуть настільки включитися в їх виконання, щоби добути бажаний ефект. Окрім того новаки не вміють відігравати скечів. Переважно вони говорять за тихо і всі решта не чують їх. Це тільки вносить замішання між новаками. Лишімо скечі для юнаків. Багато краще виходять самодіяльні гри чи інсценізації з новаками.

Програма не повинна бути коротша, як 45 хвилин і не довша, як годину і чверть. При довшій програмі новаки перестануть уважати і будуть нудитися. Програму переводить братчик, гніздовий, чи бунчужний табору.

Братчики повинні уважати на новаків. Не повинні давати своїх точок, бо це не є юнацка ватра. Братчики можуть помагати новакам, як: співати з ними, акомпаніювати на інструментах до танців і т.п.

Новаки мусять бути зайняті під час цілої програми при вогнику; не можна дозволяти, щоби новаки чекали на слідуючу точку і нічого не робили. Вони зачнуть кидати різні речі до вогню і буде балаган. Вільний час між точками треба заповнити піснями, ракетами, кличами і т.п. Найбільше успішний вогник, це той, при котрім новаки співають багато пісень.

Всі точки вогника повинні вплітатися в одну, гарну, гармонійну цілість. Щоб це уможливити, мусимо в першій мірі підібрати тему. Всі точки: розповідь, пісні, гри, вправи і т.п. будуть достосовані до теми і будуть собою творити одну цілість. Тому, коли темою вогника є українська вишивка, не будемо включувати точок з таборового життя, чи життя звірів в природі. Не будемо співати пісні про їжачка, що хочу стати новаком, бо їжак і українська вишивка не мають нічого спільного. Одначе зможемо включити до програми вірш про вишивку, народний танець, чи пісню про Україну.

Не лише точки вогника повинні гармонізувати зі собою. Дуже важним чинником успіху кожного вогника – це обряд відкриття і закриття. Цей обряд також мусить бути тісно зв'язаний з темою. Новацький вогник, від хвилини запалення до пластового "Надобраніч" мусить творити одно гармонійне колесо, в яким одна точка дає початок другій, друга третій і так одна по одній зливаються в одну гарну цілість.

Під час вогника не слід є оплескувати точки, а радше треба привчати дітей нагороджувати малих артистів різними новацькими окликами, як на пр.: "Гарно, гарно, дуже гарно!", "чу-чу-чу-чудо-во!", "пре-е-е-красно!", "дуже, дуже, дуже цікаво!", "смішно, смішно, ох, як смішно!", "зна-а-а-менито!", "с-с-с-мішно!" /три рази/ і т.п.

Поміж точками, замість нудних перерв, або нетерпеливого очікування дальших виступів, добре завести між роями різні перекликування, запити і відповіді, започаткувати влучні завваги що до вогника та різні вигуки. На примір: Після пісні "Край лісу на полянці" братчик запитує: "Як шумить ліс?"

Діти: "Ш-ш-ш".

Братчик: "Не чую!"

Діти /голосніше/: "Ш-ш-ш-ш-ш!"

Братчик: "Як звучить струмок?"

Діти: "Плюсь, плюсь".

Братчик: "Як цвітуть сунички?"

Діти /отворяють тісно стулені руки/: "О-о-о-ось так!"

Можна подавати різні запити іншим роям: "Левики, який у вас ройовий клич?" Левики: "Це наша новацька тайна" і т.п. Завваги що до вогника можуть також бути різні: "Наш вогник уже догоряє, ох, як шкода!", "Вогник дуже голодний, ану, докиньте дров!", "Сто-рожі вогника, не дрімайте!", "Гори, гори вогнику!" і т.п.

Діти дуже люблять багато вигукувати, наслідувати голоси природи, перекликуватися, голосно сміятися і загалом робити багато шуму і гуку. Вогник повинен бути місцем, де діти зможуть гуртом /зорганізовано/ покричати і посміятися. Не відмовте їм тої приємності, а радше дайте їм нагоду до цього. Братчик, одначе, му-сить мати сильну контролю над дітьми. Новаки повинні викрикува-ти лише у призначений для цього час, а коли братчик піднесе до гори руку, новаки повинні втихнути.

Перед закриттям вогника складається подяку за добрі вчинки. Це є один з найкращих новацьких обрядів і ми конче мусимо про нього пам"ятати. Переводимо його в цей спосіб: Пояснюємо новакам, що за кожний добрий вчинок, який нам хто небудь зробить, завжди треба подякувати. Тепер кожний новак, якому хтось зробив добрий вчинок /але по одному, не всі нараз!/, встане з місця і висловить свою подяку. Примір: "Готуйсь! Дякую новакові Левкові Швець за це, що мені поміг нести наплечник! Готуйсь!" Новак Левко Швець, якому зложено подяку, підноситься з місця і каже: "Готуйсь!"

Вогник повинен залишитися в пам"яті дитини на довгий час. В зимі, коли на дворі не можна запалити вогника, постараємось влаш-тувати, час до часу, штучний вогник у домівці. Такий вогник пере-водиться так само, як би він відбувався на дворі. Коли погода дозволяє, можна робити вогники на поляні, чи в публичнім парку, де можна палити вогонь.

Новацькі вогники не повинні відбуватися пізно в вечорі, бо новаки будуть дуже помучені. Найкраще переводити їх, як тільки заходить сонце. Ніколи не робити вогників на вільнім воздуху по дощі, бо новаки можуть поперестуджуватися. Не треба брати новаків на юнацькі ватри, бо їх програма не буде цікавити і може бути за довга.

Вогник повинні будувати новаки з братчиком. При тій нагоді братчик може новаків навчити, як будувати вогник, де можна його будувати і як його забезпечити.

Новацький вогник, це не є юнацька ватра. Вогник не повинен бути вищий, як дві стопи /60 см./

Ніколи не можна дозволити, щоби при новацькому вогнику хтось що небудь смажив /ковбаски і ін./ Це може відбуватися лише при вогні, який розведено для тої цілі /на пр. варення на прогулянці/, але ніколи при новацькому вогнику, який має свою програму.

Новаки сидять у крузі коло вогника. Найкраще посадити новаків у такій віддалі, щоби на них не падали іскри. Треба зазначити новакам точно, де вони мають сидіти і не дозволити посуватися до вогню. Такі пересування вносять замішання між новаками і є дуже небезпечні.

Братчики мусять сидіти коло своїх роїв і пильнувати новаків. Всі братчики не повинні сидіти разом.

Вогники, які не є приготовані наперед для глядачів, не повинні відбуватися в присутності старших. Не добре є робити кожний вогник у присутності старших.

На гашення вогника може бути призначений один рій з братчиком, а при цій нагоді братчик може також навчити новаків, як гасити вогонь і як пізнати, чи вогонь цілком загашений.-

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: Першу годину із трьох, призначених на тему "Новацький вогник" зуживаємо на гутірку про вогник. Друга година - це показовий вогник. На третій годині учасники пишуть програмку вогника. Програмки точуємо. Максимум можна одержати 5 точок. Програмки звертаємо авторам з відповідним обговоренням.

С. О. Ока Грицак.

ЛЯЛЬКОВИЙ ТЕАТР

Що це ляльковий театр?

Лялькові театри вже існують сотки років, але ми в Іллісті, лише недавно почали їх уживати в нашій праці з новацтвом. Ляльковий театр – це рід самодіяльної гри. Новачата виконують голоси характерів даної розповіді, а на сцені видно ляльки, які репрезентують ці характери. Новачата рухають ляльками так, щоб виглядало, що ляльки самі рухаються.

В своїй практиці з новацтвом я завважила, що новачата дуже ентузіастично показують лялькові театри. Ляльки мають магічну силу. Вони на сцені оживають і можуть робити це – чого новацтво саме не може – само потрапити. Наприклад: Лялька може літати! Новачка лиш своєю рукою порухає, а лялька піднеслась вгору в повітря і полетіла.

Для нас, виконавців, не є тільки важний цей розваговий аспект лялькового театру. Важною також є виховна роль лялькового театру. Коли ми з новацтвом уживаємо ляльки то даємо їм змогу говорити українською мовою і збільшувати їхній словник та висловлюватися – висказуватися вільно, ясно і поправно. Також, новацтво може виявляти свої почування та мрії, беручи участь у ляльковому театрі. Вони можуть виявити такі почування, що тяжко було б їм показати в практичному житті. Але нереалістичність сценки та "ховання" за лялькою дає змогу новачатам виявити себе в дії – акції. Агресивні типи можуть показати свою ворожість, а несміливим стає легше говорити коли їх невидно. Виховник повинен уважно слухати, що його "актори" говорять, бо з цього може багато навчитися про особистості своїх новачат. Тоді також буде їх ліпше розуміти та краще зможе їм допомогти в їхньому рості – розвитку.

Як робити ляльковий театр?

Коли виховник плянує ляльковий театр, він мусить уважно обдумати, як новачата мають змайструвати ляльки. Ляльки мусять бути великі та виразні - повинні бути хоча троха подібні до тих характерів, яких вони представляють. На сцені не треба багато декораций - вистарчить кілька дерев на лісок, а чотирикутник з дашком та камінцем на хатку.

Решту публіка має собі уявити. Важніше є мати відповідне світло, щоб добре було видно акції ляльок. Рівнож важним є те, щоб діти голосно і виразно говорили свої ролі.

До майстрування ляльок можна вживати різні матеріали: щонебудь із щоденного вжитку.

на очі	: гудзики	: мушельки	: камінчики	: зерно
волосся	: волічку	: вату	: сіно	: шпагат,
ніс	: гудзики	: папір	: жарівку	: шпульку з нитки
зуби, губу	: папір	: мушельки	: фільц	: цукерок

Найтяжче зробити тіло - але це не все мусить бути штука, бо можна легко змайструвати ляльку з паперової тарілки і потичків з мороженого /*pop-sicle sticks* /. Навіть найменші новачата можуть гарно, скоро й зміло виконати ці ляльки.

Хоча ці ляльки легко змайструвати, їхні ноги та руки не рухаються. Зі старшими новачатами можна майструвати ляльки-рукавички. Треба вкряяти два куски матеріялу такої форми:

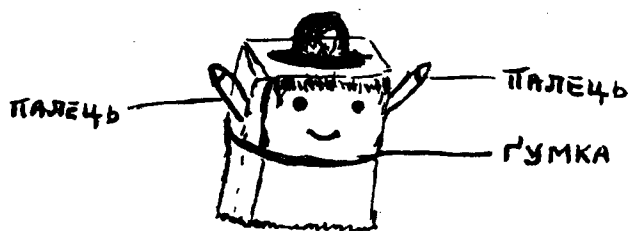

приміряти до руки, щоб дитина могла рухати головою та руками ляльки. Пізніше треба зшити довкола, а надоліні лишити отвір на руку дитини. Можна ще додати спідничку чи штани та сорочку з кусника матеріялу.

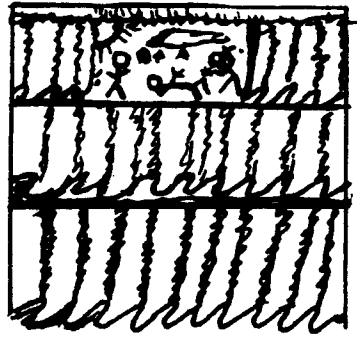
Коли майструється ляльки-рукавички треба дуже уважати на розмір рукавички. Вже не раз була дитина цілком розчарована, бо її рука була завелика, щоб пролізти через отвір. Але назагал, ці ляльки "практичні", бо ціле тіло - голова і руки - можуть рухатися. Психологи кажуть, що цей рід ляльок є ідеальним для агресивних дітей - ляльки можуть показувати деякі більше скомпліковані рухи - наприклад: удари, щипання і т. п.

Я часто чую від братчиків, що новачки не можуть показувати лялькового театру, бо підготовка задовго триває і новачки не вміють шити. Маю для них дуже простий спосіб майстрування ляльки з паперової торби. Береться лише

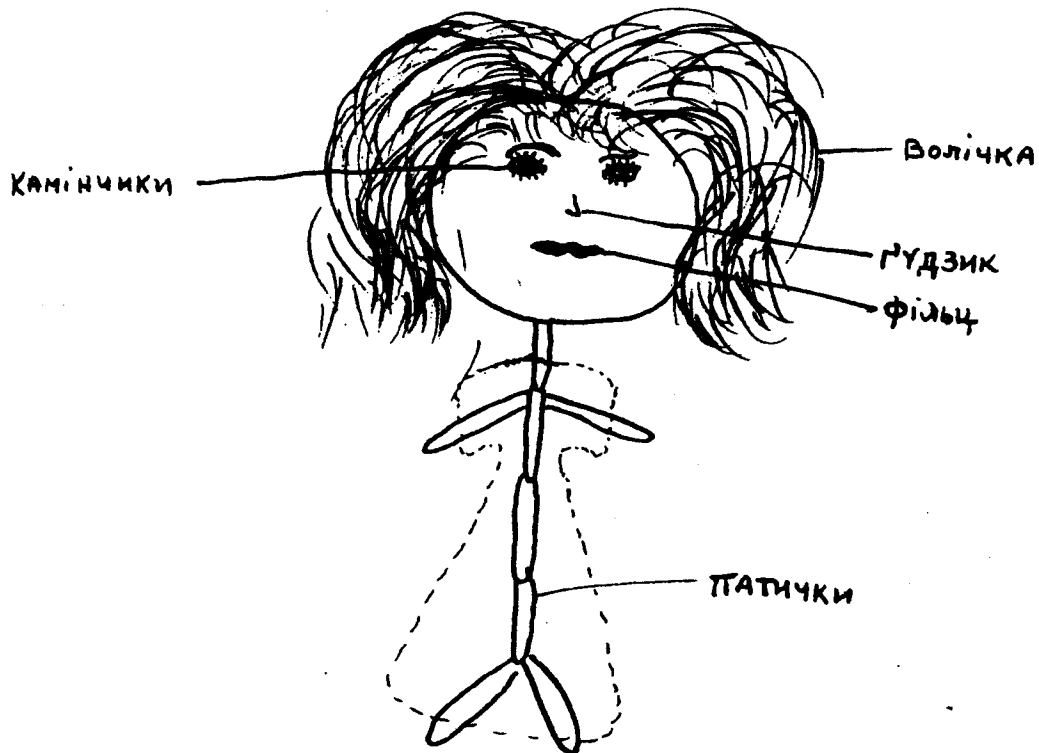

гумку і в'яжеться довкруги торби - це голова. Прорізується дві дірки на пальці - це будуть ніби руки ляльки. Пізніше намалювати лице, додати паперові вуха, хвостик і т.п. та лялька за 10 хвилин може бути готова.

Для кращого ефекту можна збудувати сценку з трьох лавок — одна на другій і прикрасити гарним папером /"stage paper" або "tissue paper" /.

Тепер діти готові виступати зі своїми ляльками!

Сценка на основі народньої казки:

" КОЛОБОК "

Були собі дід та баба та дожились уже до того, що й хліба нема. Дід просить:

Дід : Бабусю! Спекла б ти колобок!

Баба : Та з чого ж я спечу, коли муки нема.

Дід : От, бабусю, піди до комори та назмітай муки, то й буде на колобок.

Послухалась баба, пішла в комору, назмітала муки, витопила в печі, замісила на яйцях муки, спекла колобок та й поклала на вікні, щоб простигав. А він лежав, лежав на вікні, а тоді з вікна на землю на двір, а з двору та за ворота та й побіг-покотився дорогою. Біжить та й біжить дорогою, коли це назустріч йому зайчик.

Зайчик : Колобок, колобок, я тебе з'їм!

Колобок: Не з'їж мене, зайчику-лапанчику, я тобі пісеньку заспіваю.

Зайчик : Ану заспівай!

Колобок:
 Я по коморі метений,
 Я на яйцях спечений
 Я від баби втік
 Я від діда втік
 То і від тебе втечу!

Та й побіг. Біжить та й біжить дорогою... Стрічається з лисичкою :

Лисичка: Колобок, колобок, я тебе з'їм!

Колобок: Не з'їж мене лисичко-сестричко, я тобі пісеньку заспіваю.

Лисичка: Ану заспівай!

Колобок:
 Я по коморі метений,
 Я на яйцях спечений
 Я від баби втік
 Я від діда втік
 То і від тебе втечу!

Лисичка : Пісня ну й гарна. От тільки я недочуваю троха. За-співай ще раз та сідай мені на язик, щоб краще почув-ти.

Колобок скочив їй на язик та й почав співати:

Колобок :

Я по коморі метений

Я на яйцях спечений

Я від баби втік....

А лисичка гам його! Та й з'їла.

Сірий Орел Орест.

ПРАВИЛЬНИК УПН

Правильник – це така книжка, де зібрано всі приписи, що вказують, як треба провадити працю. В Українському Пласті кожний улад має свій правильник. Має його й Улад Пластунів Новаків. Там є зібрані всі приписи, що зобов'язують новацтво й новацьких виховників. Кожний новацький виховник повинен мати свій власний правильник, знати його зміст і часто ним користуватися, щоб відсвіжувати свою пам'ять про приписи, які нормують працю з новацтвом. Цих приписів усі мусять придержуватися. Ніхто не може робити такого, що було б суперечне з правильником. Коли б зайшла потреба поробити зміни правильника, то такі зміни може провести тільки головний пластовий провід на пропозицію булавних УПН.

I. Основні ствердження.

Улад Пластунів Новаків гуртує наймолодших членів Українського Пласту. Приписаний правильником вік: закінчених 6 до закінчених 11 років. Це значить, що до новацтва не вільно приймати дітей молодших як 6 років. По скінченні 11 років новак повинен перейти до Уладу Пластунів Юнаків. Не мусять перейти до юнацтва якраз того дня, коли кінчить 11 років. Можна його задержати до якоїсь святкової нагоди, або щоб його товариші могли перейти разом із ним, але назагал на 12-му році життя новак уже з УПН повинен вийти.

У новацтві діти готуються стати пластунами юнаками. Вони мають свій Новацький Закон, Обіцянку та Гасло (текст у Правильнику).

У новацтві є ряд проб, які дитина переходить за час свого новакування. Коли новак складе першу пробу, то тоді складає новацьку обіцянку й дістає новацьку відзнаку, яку носить на беретці й над лівою кишенею сорочки (новачки – на лівому рамені безрукавника). З уваги на назви новацьких ступенів не можна називати роїх такими назвами як: „Орли“, „Орлята“, „Орлики“ і т.п.

II. Устрій УПН.

Щоб дитина могла стати новаком, то на це потрібно трьох передумов: дитина мусять уміти говорити по-українському, мусять бути здорова, й батьки або опікуни мусять підписати „заяву батьків“ (текст заяви поданий у правильнику). Коли хлопець чи дівчинка починає ходити на сходи, то не стає відразу новаком/новачкою. Перших 6-9 тижнів він/вона лише прихильник новацтва, що ще не став членом роя, не має права носити однострою й не платить внесків. У тому часі познайомлюється з новацтвом, щоб переконатися, чи дійсно хоче бути в новацтві, чи це йому подобається. Також члени роя в той час ближче запізнаються зі своїм новим товаришем. Цей період ніколи не може тривати довше за 9 тижнів. Закінчивши його, дитина складає заяву вступу: „Хочу бути добрим пластовим новаком. Прошу прийняти мене до новацького гурту“. Заяву вступу приймає гніздовий на збірці гнізда (або при іншій нагоді в присутності всього гнізда) й він приймає кандидата до Уладу Пластунів Новаків. Новак уперше одягається в однострій, як складає заяву вступу. Склавши заяву, він дістає від гніздового жовту хустину на знак, що він уже став новаком. Дата складення заяви вступу рівнозначна з датою вступу до новацтва. Тоді новак починає платити внески.

Новаки гуртуються в рої. У новацтві нема гуртків і тому ніхто не повинен говорити про "гурток новаків". У рою може бути 6 - 10 членів. Коли число членів досягне 11, тоді треба поробити заходи, щоб рій розділити. На чолі рою стоїть ройовий. Це новак, якого призначив впорядник. У старших роях впорядник може підготувати вибір ройового. Виховну працю в рою веде впорядник. Ройовий лише допомагає впорядникові в різних завданнях - як проведення збірки, зібрання внесків, проведення окремих зайнять при грах, повідомлення новаків про час сходи́н і т.п. Ройового можна змінити, коли потреба, а назагал міняється приблизно що шість місяців. Можна мати також заступника ройового. Кожний рій вибирає собі назву-символ, напр. "Лисики", "Соловейки", "Бджілки". Назва рою повинна бути пов'язана з назвою гнізда. Напр. у гнізді "Українські Звірі" можуть бути такі рої, як: "Ведмедики", "Вовченята", "Іжаки", але не можуть бути такі, як: "Яструби", "Метелики", чи "Жучки". Не можуть теж рої вживати назв пов'язаних з орлами, як "Орлики", "Орлята" і т.п. Назву рою мусить затвердити гніздовий і аж тоді вона стає правосильна.

Два-чотири новацькі рої творять гніздо. Коли в якійсь місцевості є лише один рій, то він діє як самостійний рій. Коли число роїв досягне п'ять, тоді треба подбати, щоб розділити гніздо. Гніздо входить у склад коша пластунів, коша пластунок. Виконавши передумови подані у Правильнику, гніздо може бути затверджене Крайовою Пластовою Старшиною, яка призначує йому порядкове число. Гнізда новаків дістають непаристі числа /1, 3, 5 і т.д./, а гнізда новачок - паристі /2, 4, 6 і т.д./ Гніздо, що ще не затверджене - підготівне гніздо. Гнізда не повинні бути підготівними довго, а повинні якнайсрше виконати всі передумови для затвердження.

Виховну працю в рою провадить впорядник або впорядниця. Впорядник повинен мати закінчений впорядницький вишкіл. Тимчасово можуть провадити рої пластуни та пластунки, що ще не закінчили впорядницького вишколу, але пройшли підготовний курс новацьких виховників. На пропозицію гніздового кошовий назначає впорядника. Впорядника новаки кличуть - "братчиком", впорядницю - "сестричкою".

На чолі гнізда стоїть гніздовий, якого затверджує Крайова Пластова Старшина на пропозицію кошового. Гніздовий повинен мати закінчений вишкіл гніздового. Гніздовим може бути старший пластун або пластун сеньйор.

Всі впорядники на чолі з гніздовим творять ланку впорядників гнізда. Ланка впорядників сходиться періодично та складає пляни праці, полагоджує всі справи гнізда та дбає про піднесення виховницьких кваліфікацій усіх своїх членів. Гніздо може мати опікуна, що допомагає гніздові й виховникам у потребі.

Новацькі справи в булаві крайового коменданта пластунів веде крайовий референт новаків. Він може покликати собі співробітників з-поміж новацьких виховників.

Пластунки, що покінчили 16 років життя, можуть провадити виховну працю в хлоп"ячих новацьких частинах. Проте для такої праці потребують згоди кошової.

За гарні вчинки новаци дістають похвали. Похвал у новацтві є три: усна похвала впорядника в присутності роя, усна похвала гніздового в присутності гнізда та письменна похвала крайового референта новаків. Коли новак дістає похвалу, то її вписують до книги роя та гнізда. Похвали в новацтві це те саме, що відзначення в старших уладах.

У новацтві немає кар, а тільки перестороги. Коли перестороги намагають, тоді новака усувається з гнізда. Може це зробити тільки гніздовий. У новацтві не вільно вживати ніяких інших кар.

Новаци вітають один одного та своїх зверхників кличем "Готуйсь!" Якщо вони в однострої, то підносять при тому зігнути в лікті праву руку, якої середуший та вказівний пальці зложені в виді літери "V", а решта пальців зігнені в долоні. Випрямлені пальці символізують любов до Бога й України.

Основний колір в УПН є жовтий. Такого кольору теж і новацька крайка /хустина/, новацькі знамена та відзнаки. Треба подбати, щоб уживати правильний відтінь жовтого кольору, а саме відтінь ч. 444 ниток ДМЦ. Найкраще замовляти всі частини однострою, знамена та відзнаки в пластових ірамницях, які виконують їх за приписами.

Кожний рій має ройове знам"я, тобто жовтий прапорець із нашитю на ньому силветкою символу роя. Прапорець має форму рівно-раменного трикутника, якого підстава 10 інчів /25 см./, а висота - 12 інчів /30 см./ Ройовий опікується прапорцем. Окрім того, кожний рій повинен мати тотем, тобто зображення символу роя, прикріплене до палиці. Загальна висота тотему - 48 інчів /120 см./ Тотемом опікується новак, гідний такого обов"язку. Може ним бути заступник ройового. Рій може мати теж своє гасло - вигук чи коротке речення, що стоїть у зв"язку з символом роя. Багато роїв таким гаслом відкривають свої сходини. Гніздо має теж своє гніздове знам"я та гніздовий тотем.

III. Однострій і відзнаки.

Новаци й новачки коли в однострої, носять бронзові беретки, а теж і черевики такої ж барви. Шнурок до свиставки в новаків зелений, а в новачок дібраний до краски блюзочки, але однаковий у всій країні.

Новацьку відзнаку - "орлятко" носять новаци, що склали новацьку обіцянку. Носять її 25мм /1/5 інча/ понад серединою верхнього краю лівої грудної кишені сорочки /новачки - на лівому рамені безрукавника/ та на береті.

Кожний новак носить на правому рукаві, 13 мм від плеча, число гнізда. Якщо гніздо підготівне, то числа не носить. Під числом гнізда носять відзнаку роя. Це круглий щитик, жовтого кольору, 5 см проміром, а на ньому нашита сільветка символу роя, зеленої краски.

Відзнаку новацьких ступенів носять на лівому рукаві, посередині між ліктем і надпліччям. Ця відзнака – це бронзовий кружок, поділений на шість рівних вирізків. По кожній пробі новак покриває нові вирізки красками веселки, то значить, що по всіх новацьких пробах має покриті всі вирізки.

За кожную здобуту вмільсть новак дістає відзнаку. Їх носять по три поруч одна одної під відзнакою роя на правому рукаві.

Ройовий носить дві срібні стрічки на лівій кишені, по обох боках закладки. Кожна стрічка широка на 8 мм. Заступник ройового носить одну таку стрічку. Новачки носять такі стрічки здовж лівого рамени безрукавника під новацькою відзнакою.

Братчик або сестричка в рої носить відзнаку роя на середині лівої кишені. Після закінчення вишколу й добуття ступня впорядника носить відзнаку в формі жовтих літер „КВ” на правому рукаві вище ліктя. Гніздовий або гніздова носять на середині лівої кишені жовте число свого гнізда. Якщо гніздовий закінчив вишкіл і здобув ступень гніздового, то носить на правому рукаві відзнаку „КВ”, обведену золотим шнурочком. Крайовий комендант УПН носить над лівою кишенею золотий шнурочок, а головний булавний УПН над лівою кишенею золотий шнурочок із петлею. Впорядники та впорядниці, що покінчили успішно підготівний курс новацьких виховників і записані в реєстр Кадри Виховників, мають право носити білий шнурок. Його носять теж гніздові та члени проводу табору.

(ЗАВВАГА: про новацькі проби й новацькі вмільсті йде мова в окремих гутірках).

IV. Зразок книговедення, посвідок тощо.

При кінці Правильника подані зразки книги роя, книги гнізда, посвідок тощо. Новацькі виховники повинні часто користуватися Правильником, щоб пам'ятати, як ці речі мають виглядати.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: На цю тему передбачено одну годину. Добре на початку цієї гутірки роздати всім учасникам Правильник УПН. Матеріал подаємо в формі гутірки. Зайвий час використати на науку користування правильником.

*****

Старий Орел.

НОВАЦЬКІ ПРОБИ

Новацька виховна програма незвичайно глибока й багата. "Напрямні виховання новаків" зовсім виразно говорять про те, якими ми хотіли б наших дітей бачити. Ми старємося досягнути нашу мету різними способами й засобами.

Новацькі проби – це один із засобів нашого виховання новаків, який входить в основу виховної програми. З точки зору виховника треба розуміти пробу, як важливий чинник у вихованні та школенні новака, що діє від зложення заяви вступу до складення першої проби згл. від проби до чергової проби; з точки зору новака, як іспит - передумову одержання тої чи іншої відзнаки. Загал виховників схоплює пробу як іспит, не беручи до уваги розуміння її новачком і дискутуючи часом, чи проба діє звесь час (ширше поняття), чи вона обмежується до самої перевірки знання вимог проби (вужче поняття).

Та перш за все треба відповісти собі на питання, чи проби є доцільні, чи з уваги на іспити Пласт не уподібнюється до школи, чи не краще лише гратися з дітьми більше чи менше вміло імпровізуючи зайняття. Для садочкових дітей це вистарчає, та для новаків-школярів цього вже мало. Практичні мотиви організаційного та діяльностевого порядку вимагають розподілити новаків більше заавансованих від тих, що щойно вступили до Пласту. Це зрізничкування ставить вимогу відмінності змісту зайнять різних груп і перевірки знань новаків у формі проб, які наглядноють новачкові його ріст, що являється важливим чинником включуючим і задержуючим даного осібняка в гурті. Сьогодні вже доцільність проб у Пласті безспірна. Одначе не в усіх виховників підхід до проб правильний, а звідси новацькі виховники уподібнюють проби до шкільних іспитів. Суттєва різниця між шкільним іспитом а новацькою пробую в підході й формі. Ми в Пласті придержуємося під час переведення проб напямної, яка виразно говорить, що новак може скласти пробу тоді, коли на основі підготівних заходів він, а в першу чергу новацький виховник є переконаний, що новак пройде пробу успішно. Звідси факт допущення до проби важливіший за саму пробу. Практично можна згори виключити нездання проби новачком. Якщо новак на пробі виказується незнанням з обсягу проб, виключаючи інші психологічні моменти, - ми сміло можемо сказати, що це вина впорядника, який не підготувив новачка як слід і допустив його до проби. Мені здається, що пробу складає не новак, а виховник, бо проба відзеркалює досягнення впорядника по лінії морально-етичного, національно-державного виховання і т.д. новаків, бо проба говорить, на скільки виховник совісно й уміло працював з дітьми. При такому розумінні наші проби зовсім відбігають від шкільних іспитів і вони є ні.чим іншим, як тільки пробую на вміння зосередити увагу новачком на даній відомій йому речі.

Сірий Орел Тарас.

НОВАЦЬКІ ВМІЛОСТІ

Новацькі вмілості – це, після новацьких проб, найголовніший засіб виховання пластової дітвори, бо в додатку до реалізації „напрямних виховання новаків”, мають на меті побудити до розвитку та й розвивати такі особливості дітвори, як: індивідуальні здібності, зацікавлення наукою, творча уява (винахідливість), зацікавлення практичними вміннями (ручна праця), бажання працювати над собою, терпеливість, видержливість у роботі. Вмілості для новака-новачки довольні, але крім них можуть ще бути обов'язкові вмілості, як вимоги до проб. Ці обов'язкові вмілості, для успішного закінчення підготовки до проб, доповняють рівень проб, даючи у висліді краще загальне знання новацтву. Перевірку новацьких умілостей переводить гніздовий та ще один впорядник (інструктор), який у висліді успішної перевірки, на новацькім вогнику або при іншій відповідній нагоді, прикріплює новакові відзнаку добутої вмілості.

Новацькі вмілості можна поділити на самостійні – до яких новацтво підготовляється самим, зглядно новак одинцем підготовляється, без допомоги та участі своїх товаришів, та за порадами й під наглядом виховника: Збирач, Філателіст, Художник. Друга група умілостей – самостійно-збірні – до яких новак підготовляється частинно при участі інших новаків та впорядника: Скоморох, Добродушок, Соловейко. І вкінці – збірні вмілості, тобто такі, до яких новак чи новачка мусить підготовлятися в гурті інших новаків-новачок при допомозі виховника: Змагун, Син України, Верховинець.

Підготовки до умілостей є однакові – протягом певного речення треба перейти всі вимоги, що їх у даній умілості є менше, як у пробі і немає змагу, тільки є точкування продовж цілого часу підготовки умілості. Коли ми рішаємося переводити новацькі вмілості, то найперше мусимо їх докладно переглянути, щоб запізнатися з вимогами й матеріалом, бо вони є дуже різноманітні й не в кожному пору року можна їх усі переводити. Є вмілості, що надаються краще на зиму: Морозенко, Вишивкар, Золоторукий. Інші краще підходять на табір: Санітар, Син України, Лісовик. Інші вмілості весною чи осінню в парку: Збирач, Дослідник, Приятель рослин. Інші знова вмілості можна краще й успішніше вже переводити в домівці: Бистрозмисл, Грай-жучок, Плети-очко.

Так, як ми підготовляємося до кожних новацьких сходин, так само мусимо підготовлятися й до умілостей. Програму переведення умілості укладаємо наперед і відразу цілу, в той спосіб, що перечитуючи вимоги умілості, розкладаємо їх на певне число (на пр. 12) запланованих зайнять. Деякі точки треба вправляти, тому даємо їх на кожне друге зайняття. Відтак обраховуємо, скільки часу в кожному зайнятті залишилося й доповнюємо відповідно до програми. Якщо в умілості є багато рухливих вимог, тоді оповіданнями, загадками, ручними роботами, піснями, чуттєвими іграми доповнюємо зайняття. Але коли вимоги умілості є менше рухливі, на пр. часте грання шахами й шашками в умілості Змагун, тоді переплітаємо програму рухливими іграми.

Старий Орел.

ЩО ТАКЕ НОВАЦЬКИЙ ТАБІР?

Коли ти, брате, їдеш до новацького табору у характері новацького виховника, мусиш мати виразно зарисований образ поняття новацького табору, а зокрема ти мусиш дати собі якусь відповідь на питання, що таке новацький табір. Зараз почувеш ряд різних, загальникових відповідей на те питання. А чи ж тобі не говорить про це окреслення: виховний, відпочинковий, виховно-відпочинковий, виховно-вишкільний, а навіть вишкільний табір новаків? Що це все означає? Туманне знання новацьких справ, зокрема новацького табору, сплутування новацького табору з юнацьким чи навіть іншими типами пластових таборів.

Таборування новацтва не є справжнім таборуванням, тобто таборуванням тих пластунів, що в примітивних умовах життя на лоні природи школяться, вчать ся зарадності, набувають практичних уміностей тощо. Табір новаків – це не засіб для спеціалізації новацтва. О, ні! В новацтві немає спеціалізації. То, в тому випадку, що це таке новацький табір?

Моя відповідь: Новацький табір – це вид зайнять новацтва, яке часово відокремлене від родинних хат під опікою і керівництвом виховників проводить серед природи довготривале, організоване дозвілля, згідно з обов'язуючими таборовими приписами й згідно з наміченим пляном дії.

Проаналізуймо наведене визначення поняття новацького табору. Суттєвим для дефініції новацького табору є окреслення „ДОВГОТРИВАЛЕ ОРГАНІЗОВАНЕ ДОЗВІЛЛЯ”. Отже новацький табір – це дозвілля новацтва. Воно однак не є тотожне з дозвіллям дітей на дитячому майданчику. Ото ж ми маємо до діла з організованими зайняттями зорганізованого гурту дітей. Цей гурт поділений на рої й гнізда. Кожен має своє приміщення з улагодженням звичайної житлової кімнати, в якій спільно живуть усі члени даного рою. Спільне життя в одній кімнаті потягає за собою необхідність виконання спільних робіт для вдержування порядку і уможливлення будь якої їхньої спільної гри. Змістом життя-буття для новацтва є ГРИ, дозвілля, що його ми ведемо організовано, з певним пляном. Намагання ВИХОВНИКІВ вести організовані зайняття зорганізованих груп – це один полюс, другий – це неокреслене, може, в дитячих умах бажання свободи дії, це нез'ясоване хотіння дітей мати необмежене дозвілля. Ці дві протилежності повинні завжди стояти перед нашими очима. Нашим завданням є вміло поєднати ці дві протилежності, знайти середину між свободою й дисципліною, щоб таборове життя не було для новацтва тягарем, примусом, а приємністю, щоб особливістю таборової дійсності була мила атмосфера, побудована на співзвучності вихованків і виховників, щоб діти легко переносили необхідні „тягарі сірого будня”.

Зараз можна б було потягнути за язик питання, як це зробити? І можна б було говорити про часті й довгі, противні новакам збірки, про пересиченість програмним матеріалом тощо, та це належить до методики ведення табору, а вона вже творить окреме питання для себе. Ото ж таборові процеси, необхідні для вдержання ладу в таборі, безпеки дітей, уможливлення ведення зайнять із дітьми не повинні бути тяжкі й їх кінечність у таборовому житті повинна бути новакам відповідно уявлена.

Мені здається, що окреслення „організоване дозвілля” ясне, зрозуміле. Та це дозвілля ще й „довготривале”. Воно триває 3-4 тижні. Не більше! Бували думки-сугестії, щоб вести двомісячні табори для новацтва. Ці думки неправильні. Дитина не є в стані таборувати (!) два місяці!!! Це є понад її сили. Тому кожна думку про довше як три-чотиритижневе ведення табору треба відкидати. Для нас не будуть у тому випадку промовляти аргументи: здоров'я дітей, українське середовище, втрата дітей для нас і т.д. Ті аргументи поверховні, без глибшого змісту. Розв'язки треба шукати не у продовженні новацького табору, а деінде. Та розв'язка мусить бути розумна й доцільна з точки зору добра дитини й добра Пласту.

Довготривале дозвілля є зумовлене часовим відокремленням дітей від родинних хат, від батьків, тіток, бабунь. Цей момент незвичайно важливий. Новак-дитина займає в родині центральне місце, зокрема якщо є одинаком. Він не звик до самообслуговування і т.д. Перехід до позиції рівнорядності всіх дітей може зустрітися з певним конфліктом у душі дитини. Таких і подібних справ може бути багато. Тому впорядник у таборі мусить бути дуже уважний і спостережливий у відношенні до дітей і індивідуально підходити до них, не роблячи різниць між ними. Тут заякорюється наше чуття над дітьми, яких батьки нам, пластунам віддали під опіку на визначений проміжок часу. Керівництво виховників, яке пов'язане з опікою, відноситься в першу чергу до зайнять дітвори, під час яких ми будемо старатися видобути якнайбільше ініціативи зі сторони дітей, навчити їх слухняності, зарадності, співпраці. Ми зможемо успішно зреалізувати наш плян лише за допомогою як найменше наявного для дітей керівництва.

Перша фраза в визначенні новацького табору говорить, що ми вважаємо табір за частину нашої цілої роботи з новацтвом, що її проводимо згідно з напрямними Уладу Пластунів Новаків. Тому й цілі табору не є підкреслені в дефініції. Вони достатньо виразно з'ясовані в правильнику УПН. Та мені здається, що не від речі буде згадати ще крім підкреслених духових особливостей, які ми хочемо кристалізувати в наших вихованків під час табору, ще й на декілька інших важливих моментів, що входять у гру зокрема в таборах:

1. Сонце – вода – чисте повітря – достатнє, різноманітне харчування – це фактори, що зумовляють фізичний ріст дитини, її гартування, її здоров'я.
2. Українське середовище – коначна вимога сучасних обставин нашого життя.

Згадані чинники є важливими особливостями таборів. Уважаю за доцільне підкреслити незвичайно велику вагу великих таборів для дітей, в яких зустрічаються діти різних міст, запізнаються й бачать, що таких, як вони, тобто українських новаків, є більше. Це незвичайно важливий момент для наших малят. Тому переконайте батьків про потребу зустрічі дітей різних місцевостей, про безпідставні побоювання щодо віддалі тощо.

Врешті мушу ще коротко згадати про роди новацьких таборів та їх назовництво. Останньо в нас зарисувалися три типи новацьких таборів:

Табір пташат – для дітей нижче 6-го року життя. Діти ночують і харчуються з батьками, які перебувають на тому ж терені. Збираються на спільні зайняття з пластовими виховниками/-цями.

Табір 6-літніх – для дітей, що тільки-що прийшли до Пласту. Це їх перший табір, із програмою, відповідною до віку. Триває не довше двох тижнів.

Новацький табір. Триває 3-4 тижні з повною програмою, що включає зайняття роями, ігрові комплекси і новацькі вмлості.-

Сірий Орел Орест.

ЧАР НОВАКУВАННЯ

(ОБРЯДОВІСТЬ)

Чар новакування – це все те, що притягає дитину до новацтва й держить її у новацтві. Без сумніву, кандидат на новака не є обізнаний із змістом новацької програми; його до новацтва притягає зовнішня ФОРМА новакування: однострої, знамена, вогники і т.д. Форма – важливий виховний засіб у новацтві. Відомо, що виховник, який має добре оформлені програми зайняття, втішається доброю фреквенцією новацтва; Коли ж оформлення є занедбане, участь новаків у зайняттях терпить, бо діти нерado приходять на сходи. В цій нашій гутірці поговоримо, отже, про деякі зовнішні вияви новакування, обрядовість і звичаї, які притягають дітей.

Зачнім від того, що в Уладі Пластунів новаків маємо орлину атмосферу. Деякі скавтські організації завели в себе атмосферу джунглів, базуючися на книжці Кіплінга „Брай Моуглі“. Їхні новаки зветься вовченятами, а провідник їх – старий вовк Акела. Та атмосфера джунглів - чужа українському новацтву. Ми маємо своєрідну, українську, орлину атмосферу. Символ пластуна – ОРЕЛ СКОБ, а новаки – ОРЛЯТА. У нас виховник – СІРИЙ ОРЕЛ, а його вихованки проходять через чергові етапи розвитку новацького життя, проходять проби, що ми їх зємо ОРЛИНИМИ ЛЕТАМИ, здобувають новацькі ступені, що теж зачерпали свої назви з орлиного світу. Вряди-годи пробують вони свої крила, відбуваючи ОРЛИНІ ПОЛЕТИ (вмілості). Всі вони готуються в своїх гніздах, щоб у майбутньому стати могутніми СКОБАМИ.

Орлині діти переводять різні обряди, згідно з новацькими звичаями. Обрядовість відповідає психіці новака. Різні паради, церемонії притягають його. Коли ж такі церемоніяли є пов'язані з його роєм чи гніздом і він бере в них участь, то це притягає його до того рою чи гнізда й закріплює в ньому почуття приналежності.

Підставовою й питомою новацтву уставкою є круг. У круг стають новачата завжди на збірку (виїмок: збірки станиці, чи інші зайняття, де участь беруть теж частини інших уладів, - або інша поважна причина). Чому круг, а не лава? Діти новацького віку мають ту властивість, що вони хочуть бачити всіх і знати, хто що робить. Коли поставите новаків у лаву, а самі станете перед нею й зачнете говорити до них, то побачите, що з часом крила лави непомітно підійдуть уперед і повстане півкруг. Круг – це така уставка, де кожний може бачити всіх інших, що стоять у крузі. Тому не сміє бути так, щоб хтонебудь із виховників стояв поза кругом. Виховники ж – найстарші члени круга й мають своє, добре заслужене місце (під час збірки гнізда кожний виховник стоїть звичайно на правому крилі свого рою). Гостям, яких запрошуємо до себе, можемо теж зробити місце в нашому крузі.

Якже ж устави́мо новаків у круг, чи в іншу, бажану нами, уставку? Чи будемо голосно викрикувати команди впоряду, вимагаючи криком послуху в дітей? Ні! Військоподібний впоряд /муштра/ - чужий новакам. Правда, вони повинні мати певне поняття про уставки, звороти і т.д., щоби гідно себе повести при нагоді збірки коша чи станиці, та впоряд, як такий, не має місця в новацькій програмі. У пригоді стане нам "новацький впоряд" /знаки руками/, який новаки повинні при першій нагоді собі засвоїти:

Права рука вгору - "увага" /або "Небезпека!"/
 Права рука поземо вбік - "Збірка в лаві!"
 Права рука поземо вперед - "Збірка в ряді!"
 Обі руки поземо вперед - "Збірка в дворяді /парами!/"
 Обі руки поземо вбік і кількакратний помах до переду, схрещуючи їх перед собою - "Збірка в крузі!"

Знаки свистком: _____ "Увага! Чекай дальшого наказу!"
 .-.-.- "Небезпека!"
 _____ "Розхід!"
 ... _____ "Впорядники до мене!"
 ..... "Збірка!"

Як користуватися поданими знаками? Довгим посвистом /увага! чекай дальшого наказу!/ звертаємо увагу всіх новаків на себе і щойно тоді відповідним знаком рукою передаємо їм своє доручення. Новаки повинні чекати в спокої на доручення й безгамірно його виконати. Не держати довго, без потреби, в збірковій уставці.

Найчастішими церемоніями, в яких новак бере участь, є обряди при відкритті й закритті зайнять. Кожне зайняття повинно починатися й кінчатися обрядом та привітом. Найчастіше це буде привіт "Готуйсь!" Вогники кінчаються пластовим "Надобраніч" і прощаємося: "Добраніч!" Один із простіших обрядів: всі стоять у пластовому крузі /держачись за схрещені руки - права рука поверх лівої/. Виховник пускає "іскру", стискаючи руку новака, що стоїть біля нього, той стискає руку своєму сусідові і так іскра мандрує кругом, аж вернеться до виховника. Обряд може теж бути підібраний до теми зайняття: Ланка "Чорноморців" може почати зайняття таким обрядом: всі держать праву руку понад очима /немов моряк глядить у далечинь/ і по черзі повертають голови на чотири сторони світу, кажучи: "Нехай веде нас добрий вітер по семи морях на схід, захід, північ і південь". Багато роїв мають свій ройовий обряд, яким починають і кінчають кожне зайняття. Обряд цей може бути пов'язаний із символом рою, на пр. рій "Зозулі" починає зайняття так, що кожний по черзі мелодійно співає "Ку-ку!", а коли всі переспівають, то закінчують усі разом тричі: Ку-ку! Ку-ку! Ку-ку! /на мелодію "у лісі на полянці"/. Можна теж наслідувати рухами свій символ, чи скласти коротенький віршик на пр.: "Ми маленькі Очайдушки на чужині, на чужій, все готуємось служити Україні дорогій". Можливостей на різні обряди є безліч і самотнім обмеженням є лише засяг фантазії виховника.

Відкриття новацького вогника теж починаємо відповідним обрядом. Ройовий вогник можна відкрити тим самим ройовим обрядом, яким відкриваємо всі зайняття. Обряд може бути теж підібраний до теми вогника, на пр. вогник, на якому виберемо назву табору /намічена назва: "Веселка"/ відкривається таким обрядом: Табір у крузі роями довкола вогника. Коли комендант стає на своє місце, всі вітають його новацьким кличем "Готуйсь!" Тоді комендант дає кожному ройовому нитку. Кожна нитка відповідає одній із красок веселки. Ройовий держить один кінець нитки, а другий кінець держить комендант. Комендант говорить: "Подивіться на краски веселки. Веселка - символ щастя. Грайтеся ж під красками веселки, а будете щасливі!"

Після привітання й обряду визначаємо одного або більше сторожів вогника. Бути сторожем - почесна функція й до того визначаємо новаків, які чимось відзначилися й заслужили на цю почесність. Сторожі підпалюють вогник і дбають, щоби він добре горів і не погас. Ніхто інший не має права до вогника докидати дров.

Під час підпалення вогника найчастіше співаємо Новацьку Пісню. Може бути й інша пісня, що підходить до теми нашої програми. Відспівавши обрядову пісню /часом можна її опустити/, можемо заспівати пісеньку про ватру, на пр.:

Горить ватра, горить ватра,
Дивіться, дивіться,
Все новацтво, все новацтво
Співає, співає.

Цю пісню можна співати в той спосіб, що поділити новацтво на групи. Коли перша група переспівала перший рядок, тоді друга група починає від початку, потім третя і т.д.

Програма вогника являє собою одну замкнену цілість. На програму складаються розповіді, деклямації, танки, спів, гри, інсценізації /самодіяльні гри/, загадки, дарті тощо. Немає місця в програмі новацького вогника на т.зв. скечі, приготовлені на юнацький лад, які може імпонують братчикам, але зовсім не підходять до психіки новака. Суттєва різниця між новацьким вогником і юнацькою ватрою - це "новацький дух", що виявляється в програмі, якої поодинокі точки природньо пов'язані зі собою й дають усім присутнім на вогнику нагоду до ряду веселих переживань, а потім переходять у незабутні спомини.

Канвою програми вогника є звичайно розповідь /казка/, яка встановлює тему й надає тон цілому вогникові. Перед тим, заки виховник почне розповідати, новакі можуть попрохати його пісню:

1. Братчику Ірку
Ти все добре знаєш,
Що просимо в тебе,
Ти певно вгадаєш.

2. Братчику Ірку,
Вчини ти нам ласку -
Скажи ти новацтву
Найкращу казку.

3. Вже зорі на небі
І тихо в діброві -
Ми слухати казку
До ранку готові.

4. Бо сонце засвітить
І ранок настане,
А казка в серденьку
На віки остане.

Слідую розповідь, а далі інші намічені точки програми. Гарним новацьким звичаєм є "подяка за добрий учинок" на вогнику. Її місце - перед самим кінцем вогника, коли вже вичерпано всі точки програми. Той, що йому зроблено добрий учинок, встає, здоровить "Готуйсь!", каже, кому й за що дякує і сідає. Той, кому подякувано, встає й відповідає "Готуйсь!" Кожний з нас є обов'язаний робити щоденно добрий учинок і тому на вогнику буває пересічено по кільканадцять таких подяк. Кінчається вогник "Новацькою Вечірньою Молитвою" /Боже, що Дав Нам Цю Днину/ і пластовим "Надобраніч".

Вогником м.ін. починається й кінчається новацький табір. Правда, деякі таборові формальності треба полагодити зараз же, як тільки новаци прийдуть до табору, та офіційне відкриття табору має місце при вогнику. Закриття табору можна з практичних мотивів перевести безпосередньо перед від'їздом дітей, однак головною точкою останніх хвилин таборування є такий пращальний вогник, що відбувається останнього вечора.

Формальним початком кожного таборового дня є молитва. Новацтво співає "Сині Дзвіночки". Потім, під звуки Новацької Пісні, підносять прапори. Хорунжими є звичайно виховники /в засаді хорунжим може бути тільки запряжений пластун/, але підхорунжими є новаци. Щойно по піднятті прапорів приходить відчитання наказу.

Увечір порядок є противний. Вперед знімається прапор, а тоді є молитва /"Новацька Вечірня Молитва"/ і "Надобраніч". В той спосіб день у новацькому таборі все починається й кінчається молитвою. Якщо маємо запланований вогник, тоді можна обмежитися до самого зняття прапорів, а тоді всі відходять на вогник, який кінчається молитвою.

Коли вже новаци є в ліжках, у призначеному часі черговий заряджує "нічну тишу", яка триває аж до "вставання" наступного ранку. Під час нічної тиші не можна на терені табору голосно говорити, ні без дозволу світити світел. Найкращим засобом для введення й збереження нічної тиші є особистий приклад виховника.

При їжі в таборі є звичай, що ніхто не починає їсти, поки на займе місце комендант і не побажає всім "Смачного!" Так само ніхто не встає від стола, доки не було "Дякую!".

Гарним звичаєм у таборах, який можна завести теж на сходах, є відмічування іменин новаків. Соленізанта викликають на середину, комендант складає йому побажання /добре є теж приготувати маленький даруночок/, а всі співають "Многая літа".

Правильник передбачує, що кандидат до новацтва через перших 6 - 9 тижнів є прихильником, тобто запізнається з УПН. По закінченні того пробного періоду, прихильник складає "заяву вступу", яка є формальним прийняттям його до УПН. До заяви вступу прихильник вперше вбирає однострій - до того часу він носити одностроєм не може. Заява вступу відбувається в присутності цілого гнізда й переводить її гніздовий, як той, хто самотній має право приймати дітей до гнізда. Церемоніял заяви вступу може виглядати ось так: По підпаленні вогника гніздовий повідомляє всіх, що сьогодні маємо тут хлопців-прихильників, які бажають стати новачками, та викликає їх поіменно на середину. Тоді гніздовий ставить запит до гнізда, чи новачки згодні їх прийняти. Потім гніздовий підходить до кожного прихильника по черзі й питає, чи він знає заяву вступу. Відповідь є, що так. Тоді гніздовий каже прихильникові скласти заяву вступу. Прихильник говорить: "Хочу бути добрим пластовим новачком. Прошу прийняти мене до новацького гурту". З лівого боку гніздового стоїть впорядник роя, який тепер подає гніздовому жовту крайку /хустину/. Гніздовий закладає крайку новачкові на ший, подає йому ліву руку й говорить: "Приймаю тебе до Уласту Пластових Новачків. Готуйсь!" Подібну церемонію переводиться з кожним прихильником по черзі. Заяву вступу все складають індивідуально; ніколи не говорять цілою групою /на це складаються психічні моменти, яких на цьому місці не маємо змоги розглядати/. Якщо котрийсь прихильник скаже, що не знає заяви вступу, тоді гніздовий говорить текст заяви, а кандидат повторює за ним. По переведенні заяви можна удекорувати ройовий і гніздовий тотемі стрічкою, або іншою декорацією на пам'ятку цієї святочної хвилини. Ціле гніздо гукає на честь нових новачків тричі "Слава!" Пластові новачки вступають тепер на свої місця в крузі. Слідуює передбачена програма вогника. Заяву вступу можна теж переводити й без окремої святочної нагоди, але все повинна вона мати місце в присутності цілого гнізда. Ніколи не слід продовжувати періоду прихильництва поза передбачені правильником 9 тижнів, чекаючи на "нагоду". Звичайна збірка гнізда є зовсім задовільна для переведення заяви вступу.

Подібно до заяви вступу переводять Новацьку Обіцянку з тими новачками, що склали I пробу. Коли заяву вступу можна перевести на звичайній збірці гнізда, то Обіцянку таки треба старатися перевести при вогнику, або при нагоді якогось свята. Право приймати Обіцянку й надавати ступені новачкам є Правильником признане гніздовому. Церемонія Новацької Обіцянки може виглядати ось як: Гніздовий проголосить вислід змагу на I пробу /відчитає, хто скільки точок добув у змагу, зокрема відмічуючи три перші місця/ і повідомить, що всі пройшли I пробу. Тоді викличе всіх тих, що брали участь у змагу, на середину. Підходить до кожного новачка по черзі й питає: "Чи ти знаєш Новацьку Обіцянку?" На відповідь "Так", гніздовий каже: "Зложи Новацьку обіцянку!" /коли б хтось відповів "Ні", тоді гніздовий каже: "Повтори за мною Новацьку Обіцянку!"/ Новачок і гніздовий складають руку, як до новацького привіту, й новачок каже текст Обіцянки. Після того гніздовий каже: "Іменую тебе новачком-жовтодзюбом" та причіпає новачкові на лівий рукав /по середині між ліктем і надпліччям/ відзнаку I проби, а над ліву ки-

шеню. / Новацьку Відзнаку /"орлятко"/. Тоді подає йому ліву руку й вітає: "Готуйсь!" та переходить до наступного новака. З лівого боку гніздового стоїть впорядник роя, який тепер причіпає жовтодзюбові Новацьку Відзнаку на беретку. Обіцянку переводиться з кожним новакон по черзі; ніколи з усіма рівночасно. По переведенні Обіцянки всі гукають тричі "Готуйсь!" на честь нових жовтодзюбів. Тоді вони вступають на місця. Подібно переводиться признание вищих проб ; з тою лише різницею, що саме складання Обіцянки тут відпадає, а новак одержує лише відзнаку вищого ступеня.

Признання новацької вмилости теж слід перевести з відповідним церемоніялом в присутності гнізда й ев. батьків. Повинен теж бути присутній виховник /інструктор/, який приготував новаків до даної вмилости. Конечним є причепити новакові відповідну відзнаку. Це відноситься не лише до вмилостей, але до всіх осягів, за які є передбачені відзнаки. Не можна признавати пробу, чи вмилість, залишаючи відзнаки на пізніше, чи навіть кажучи новакон, щоби вони самі собі їх купили. Цілий церемоніял тратить виховну вартість, якщо новак не дістане заслуженої відзнаки. А вже ніколи новак не повинні купувати собі відзнак. У їхньому понятті тоді вартість відзнак буде зрівняна з вартістю грошей; отже, хто має більше грошей, той може мати більше відзнак. На закупно відзнак повинен бути утворений у гнізді чи таборі окремий фонд. У крайньому випадку може виховник просити батьків безпосередньо о гроші на відзнаки. Відзнаку має дитина дістати даром від свого братчика чи сестрички, якщо собі на неї заслужила своїми осягами. В жодному випадку не повинні ми збирати від дітей грошей на відзнаки.

Слід звернути увагу, щоби новакон носили відзнаки в правильному місці на однострою. І так: Новацьку відзнаку /"орлятко"/ носять над лівою грудною кишенею /не на крайці чи краватці/ й на беретці. Можуть її носити лише новакон, що склали І пробу й Обіцянку. Відзнаку ступеня /проби/ носять на лівому рукаві, по середині між ліктем і надпліччям. Над відзнакою проби, у верхній частині рукава, носять новакон відзнаки ігрових комплексів. Їх носять поруч себе, не одна під одною. На правий рукав, у верхній його частині, $1/2$ інча від плеча, приходиться відзнака гнізда, а безпосередньо під нею - ройова відзнака. Ці дві відзнаки мають право носити всі новакон від складення заяви вступу. Під відзнакою приналежності до роя носять відзнаки вмилостей - по три поруч себе. Відзнаки діловодства /ройовий, заступник ройового/ носять на лівій грудній кишені. Відзнаки з різних нагод /таборів, зустрічей і т.д./ носять новакон над правою грудною кишенею. Всі відзнаки, що їх новакон носять на кишенях, новакон носять в аналогічному місці на безрукавнику. Окрім цих, приписаних Правильником, відзнак, не можна носити на однострою ніяких інших відзнак чи прикрас.

Новацькі відзнаки лише тоді сповняють своє завдання, як виховний засіб в УПН, коли виховник подбає, щоби його новаки носили ВСІ признані їм відзнаки в правильних місцях на однострою. Подібно є і з самим одностроєм. Однострій не сповняє свого завдання, коли він не є повним, а його частини не є приписові. Перш усього, не кожний може носити однострій. На це право треба собі заслужити. Прихильники, які не є формально членами УПН, не мають права носити однострою. Щойно до складення заяви вступу може новак вперше вратися в однострій. Тоді треба подбати, щоби однострій був повний. Однострій не є повний, коли на пр. новакові бракує беретки, чи шнурка до свиставки. Також не вистачає лише мати новацьку сорочку, а штани вбрати будь які. Пояс теж мусить бути приписовий. Слід звернути окрему увагу на те, щоби новаки до однострою вбирали приписані Правильником камаші /до довгих штанів - бронзові шкарпетки/ і черевики.

Подібно, як дико виглядає новак у неповному однострою, так само дико виглядає рій без свого знамена й тотему. Знамено /прапорець/ роя повинно бути всюди там, де є рій, як цілість. Це саме відноситься й до ройового тотему. Тотем роя є вислідом праці всіх його членів. На ньому відповідно відмічується /стяжечками, відзнаками, карбами тощо/ всі замітніші події в житті роя. Отже він стає немов символічною історією роя. Тому справу тотемів треба в нас уважно ставити. Рисунки тотемів і інструкції, як їх робити, можна найти в збірниках Сірого Орла Дениса "Майстрування" /Бібліотека ВОР чч. 6 і 7/. Опис знамен є в Правильнику УПН.

Все, що ми сказали про ройове знамено й тотем, відноситься в однаковій мірі й до знамена й тотему роя. Кожне гніздо повинно мати своє знамено й свій тотем та завжди вживати їх при всіх своїх виступах.

Останньою церемонією новакування є перехід до УПЮ. Може він відбутися ось як: Ціле гніздо, які і курінь, до котрого кандидати переходять, збираються в означеному місці. Курінь стає з одного боку площі /залі/, а гніздо - з протилежного. Гніздовий викликає на середину кандидатів до переходу, представляє їх зв"язковому, та коротко прощає їх. Тоді здіймає їхні новацькі крайки /хустини/. Зв"язковий в імені куреня приймає нових юнаків і закладає їм юнацькі крайки /хустини/. Новаки гукають своїм товаришам на прощання "Готуйсь!", а юнаки вітають їх кличем "Скоб!" Потім нові юнаки вступають на вказане їм місце в юнацьких лавах. Добре є, коли цю церемонію переводить кошовий. Можна теж перевести її на збірці цілого коша.

Всі, описані тут, церемоніяли можна відповідно поширити, прикрасити тощо. Це все залежатиме від обставин і місцевих спроможностей та фантазії виховника. Чим більше святково, врочисто переводитимемо наші церемонії, тим замітнішим у нас буде ЧАР НОВАКУВАННЯ!

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: На тему "Чар Новакування" призначено одну годину. Подаючи матеріал, у формі гутірки, слід практично переводити всі /по змозі/, описані тут, елементи.-

ПЛЯНУВАННЯ

Правду кажучи, плянування в Пласті недомагає. Ми більше звертаємо увагу на звіти, а забуваємо при тому, що зіставлення пляну й звіту дає шойно справжній образ дійсного стану роботи. Тому подані завваги до плянування хай побудять тебе до вирівнювання згаданого недомагання нашої пластової роботи на відтинку новацтва.

Вихідною точкою для нас - визначення: що це таке виховний плян? Що ми маємо розуміти під плянуванням?

Виховний плян - це передбачувальний уклад зайнят'я з новацтвом, який має на меті реалізувати провідну думку пляну на довший час чи коротший час в процесі виховання новацтва. У першу чергу важлива для Тебе провідна думка, мета, яка має говорити Тобі постійно, що Ти хочеш у даному проміжку часу зробити з новацтвом, на що задумуєш звернути особливу увагу у своїй виховній роботі. І перед твоїми очима стають у своїй виразності "напрямні виховання новацтва". Не занедбуючи інших точок в цілому чи подробицях, Ти вибереш собі одну ідею, яку в даному періоді часу будеш старатися з особливим її підкресленням реалізувати. На пр. для Твого тримісячного пляну праці Ти візьмеш мотто "додержуйся правил у грі" і старатимешся з різних сторін і на різних зайнят'ях це питання відповідний для новацтва форми довести до їх свідомості /ради Бога не моралізуванням/, а конкретніше до виникнення таких а не інших настанов, впливаючих знутри, які говорили б, що Ти шляхом гор та інших заходів досягнув мети, тобто довів /в повній своїй свідомості, що дана прикмета одна з підставових у державно-громадянському вихованні/ до того стану, що новак став додержуватися правил у грі.

І може Тобі насунутися питання, а що ж тоді робити з вимогами проб, з підготовою до проб, а також з новацькими вмiлостями? Новацькі проби і новацькі вмiлості впливають з напрямних виховання новацтва. Вони є нічим іншим для новацтва як унаглядненням цих напрямних, поданих у даній формі новацьким виховникам для уваги. І тут Ти усвідомиш собі факт розподілу між провідною думкою, яку Ти реалізуєш й оформленням цієї думки в виді зайнят'я, побудованих або пов'язаних з вимогами проб і загалом з підготовою до новацької проби. Та крім цих, канвою, на якій Ти мерехтатимеш свої напрямні, будуть імпрези, з нагоди національно-релігійних свят, зв'язок з новацтвом інших новацьких частин тощо. Ото ж мету здійснюватимеш за допомогою різних новацьких зайнят'я: сходини, збірка гнізда, прогулянка, новацький змаг, новацький вогник і т.д. В першу чергу накресли собі деяке число зайнят'я з углядненням їх часу й місця, розподілу виховного пляну, та матеріалу. Таким чином Ти побудуєш собі плян: річний, піврічний, чи 3-місячний - рамовий, визначаючи собі рейки, по яких ітимеш, а потім уже місячні подрібні пляни поодиноких зайнят'я. Раджу Тобі початково скласти 3-місячний плян праці, тобто будувати ланцюг зайнят'я у деякому зв'язку і з послідовністю, з рівномірним розподілом виховного матеріалу та з відповідним укладом поодиноких елементів тобто гор, розповідей, пісень та інших. Добір цей нав'язує до визначеної мети. У висліді постає ланцюг зайнят'я відкритий згл. циклічний /ігрово-комплексний/.

Плян докладно продумаш і закріпиш на папері. В час складання плану пам'ятатимеш про пов'язаність ройової і гінздової роботи, що повинно мати місце на нарадах ланки новацьких виховників.

У виховному плані праці знайдуть своє місце й вимоги проб і новацькі вмілості, і імпрези і зв'язок з пластовою групою /кіш, станиця/, школою, батьками. Завжди матимеш у пам'яті провідну думку й загалом цілість справ, а не лише одне біжуче зайняття.

Передумовою складання плану праці на довший період часу є вміння складати ПЛАН ПОДИНОКИХ ЗАЙНЯТЬ: сходи́ни, прогуля́нка, змаг, вогник і т.п. Всі ці зайняття будуватимеш на принципах: різноманітності і багатства поодиноких елементів /гра, розповідь, пісня, майстрування, самодіяльна гра і т.п./, бігунового укладу елементів /основаного на чергуванні руху з безрухом, галасу зі спокоєм, духової концентрації з духовим відпочинком, фізичної втоми з відпочинком м'язів/, відповідного укладу що до трудності у сприйманні й нату́ги заінтересування, вмілого розподілу часу для поодиноких елементів.

Ще раз хочу підкреслити, що план є не лише списанням точок у певному порядку, а передуманий уклад точок з усвідомленням доцільності кожної точки програми з нав'язанням їх до визначеної мети. Ціль Ти мусиш довести новацтву під час зайняття до свідомості. Чи словами? Ні! Шляхом праці, шляхом гри, що то дасть дитині можливість до виникнення бажаних настанов для бажаної поведінки.

Кожне зайняття, це одне звено в великому ланцюгу зайнять, які тривають від проби до проби й є поділені на 3 чи 6-місячні проміжки часу. При укладанні поодиноких зайнять подумай про:

- а/ місце зайняття: пластова домівка, парк, поблиський ліс. Віддаль на місце прогулянки не повинна бути велика й легка до досягнення. Врахуєш до плану час на доїзд і приїзд;
- б/ час - догідний для дітей, для батьків. Краще в часі дня, щоб дитина ще перед сумерком згл. перед вечерем повернулася домів. У неділю чи свята зайняття не повинні входити в колізю з богослужбами;
- в/ погоду - Ти складатимеш програму зайняття під кутом гарної погоди, але й подумаш про варіант на випадок дощу;
- г/ необхідні до переведення речі;
- г/ нещасливі випадки /аптечка/.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПЛАНУ: Кажуть, різні дороги провадять до Риму. Так! Та ти вибереш як найкращий шлях до здійснення своєї мети. Для реалізації плану особливо важне, щоб побудова плану була вміла й у повній свідомості, що дана точка програми йде по лінії досягнення мети. Кажуть також: добрий план-половина успіху. Правда! Та здається добрий план без достатньої підготовки закінчиться невдачею. Тому не підходи легковажно до підготовки. Важко відповісти Тобі на питання, як довго треба підготовлятися. Старайся як найбільше свого вільного часу віддати новацтву, а напевно справу виховання Твоїх новаків поставиш добре.

Плян і переведення плану не завжди покриваються, зокрема тоді, коли Ти не маєш досвіду, коли в Тебе немає в час складання плану достаточної уяви даної ситуації. Практика наведе Тебе до певних висновків і досвід Твій буде постійно зближувати до себе план і його переведення. Бувають різні причини невдачі в реалізації плану. Найчастішою є погане складення плану й невідготованість. Зокрема це останнє дуже важливе з уваги на те, що зайняття пробігає зі зупинками, що впливає негативно на дисципліну й без захоплення, з яким новацтво повинно дане зайняття сприймати. Часом дехто неспроможний дане заплановане зайняття як слід перевести. Тоді цей виховник мусить над собою попрацювати. Бувають випадки, що й інші причини перешкоджають в реалізуванні плану на пр. дощ на прогулянці. Тоді в Тебе одне завдання: держати змоклик новаків у русі й як найскоріше доставити домів. Зберігай порядок плану й призначений час на поодинокі точки. Та часом, коли Ти помітиш, що новакі напроваджують Тебе на краю дороги, тоді Ти, якщо чуєшся на силі це зробити, зміниш план. Зробиш це й тоді, коли Твоя програма покажеться дуже нецікавою. А тоді Ти витягнеш зі свого запасу ту чи іншу гру, розповідь тощо, й постарайся закінчити краще, як Ти мав це зробити в плані. Тоді однак зміни не можуть бути часті, бо вони говорять про погане Твоє плянування.

Тобі варто би знати про вислід Твого зайняття. Закриття зайняття буде дещо говорити, бо в ньому Ти вичуєш, чи новацтво було захоплене Твоєю програмою. Далше, чи дитина понесла щось з Твого зайняття домів, чи дитина усвідомила собі мету. Про це можеш довідатися від батьків, яким новак розказуватиме те чи інше зі сходин. І Тобі в цьому випадку цікаво, чи дитина згадає дещо про мету, а що ще важливіше, чи стане її реалізувати в своєму щоденному житті.

Як часто плянувати зайняття? Ідеальна для нас розв'язка: два зайняття тижнево - один раз сходини й один раз збірка гнізда згл. інший вид зайняття з участю всіх новаків. Практична розв'язка питання: зайняття один раз у тижні. Переважно Ти робиш сходини роя. А ми властиво повинні половину часу наших новацьких зайнятть призначити на ройові, а половину на гніздові.

З-МІСЯЧНИЙ ПЛАН ПРАЦІ складаємо рамово, тобто визначуємо лише напрямні лінії для здійснення подуманої мети. У зв'язку з цим, я хотів би звернути Твою увагу на дуже важливий момент, а саме на пов'язання новацької праці з природою, до пір року. Тут ми вирізняємо такі періоди: осінній /від початку вересня на північній півкулі/, зимовий /половина грудня до початку березня/, весняний /початок березня до половини червня/, літній /половина червня до кінця серпня/. Узгляднення моментів природи є нічим іншим, як одним із заходів до пов'язання новацької роботи з довкіллям, підкреслюючи особливості природи в даний час. Кожна пора року насуває спеціальні гри, розповіді і т.д. Зокрема для нас важливий літній період, бо він пов'язується з припиненням правильної роботи в біль-

шості новацьких частин з виїздом новацтва в табори, з діяльністю новацьких "недобитків" в даній місцевості у спеціально створених гуртах. Це справді належить до пляну гніздового. Іншими словами, гніздовий складає 3-місячний плян праці для цілого гнізда й узгіднює з виготовленими плянами праці неодиноких впорядників, що їх склали вони для своїх роїв. У пляні праці гніздового мусить знайтись місце не лише для виховних справ, але також і для адміністративних. Обов'язком гніздового скласти собі бюджет, щоб могли повести відповідну господарку в гнізді, яка допоможе йому реалізувати його виховний плян. Врешті ще одне бажання до новацького виховника: складай так плян праці, щоб в 3-місячному пляні праці ти охопив по змозі всі види новацьких зайнять.

Залишається ще відповісти на питання, як започаткувати правильну роботу. Я Тобі пораджу таке: пороби підсумки досьогочасної діяльності і заплянуй на черговий період часу, беручи до уваги подані вище вказівки.

Чого не вільно забути, пишучи тримісячний плян праці?
ТРИМІСЯЧНИЙ ПЛЯН ПРАЦІ, ЦЕ: 12 зайнять, а в тому:

- 8 сходин роя,
- 1 прогулянка,
- 1 новацький змаг,
- 1 вогник,
- 1 довільне зайняття /це

значить, що можна вибрати, яке хочемо/.

ПРИ ПЛЯНУВАННІ ТРЕБА БРАТИ ДО УВАГИ:

- вік новацтва,
- пробу, що до неї підготовляємо наш рій,
- пору року, що в ній проведемо цей плян,
- інші можливості та обмеження.

РОЗЛОЖЕННЯ МАТЕРІЯЛУ В ПЛЯНІ: Від зайняття до зайняття він повинен бути: щораз новий,
щораз складніший.

ТРЕБА: опиратися на попередньому досвіді,
повторювати в якийсь спосіб пройдений матеріал.

КОЖНЕ ЗАЙНЯТТЯ МУСИТЬ МАТИ: Мету,
тему.

Мета - це те, що хочемо досягнути зайняттям.

Тема - це те, чим займаємо новацтво, про що говоримо на зайнятті.

КОЖНЕ ЗАЙНЯТТЯ ВІДБУВАЄТЬСЯ: в якомуś часі,
в якомуś місці.

Це треба зазначити.

КОЖНА ЧАСТИНА ЗАЙНЯТТЯ ТРИВАЄ ЯКИЙСЬ ЧАС - це треба зазначити.

ВІДКРИТТЯ І ЗАКРИТТЯ, це окремі частини зайняття - їх треба раз описати докладно, а потім - якщо вони не міняються - тільки зазначувати, що переводимо так, як у попередніх зайняттях.

НЕ ЗАБУВАЄМО ПРО: збирання членських внесків,
роздачу "ГОТУЙСЬ".

В ОСІННІ МІСЯЦІ: Збираємо передплати на "ГОТУЙСЬ" на новий рік;
це треба згадати в пляні, якщо він призначений на осінь.

ЯКЩО НАСТУПНЕ ЗАЙНЯТТЯ ВИМАГАЄ ОКРЕМОЇ ПІДГОТОВИ, ЧИ ЗАПОВІЩЕННЯ - це треба згадати.

СКЛАДОВІ ЧАСТИНИ ЗАЙНЯТЬ ПЕРЕПЛІТАЮТЬСЯ: рухливі - спокійні,
голосні - тихі,
діяльні - сприймальні.

КОЛИ ПОДАЄМО НАЗВУ /якщо вона не є загально відома/: розповіді,
гри,
пісні, -

треба згадати: з якого видання їх беремо /а якщо це постійне видання - подати, рік, місяць, число/,
на котрій сторінці ми це знайшли.

Якщо ми самі видумали, то треба подати: при розповіді - зміст,
пригрі, забаві - опис,
При пісні - текст і - по

можливості - мелодію.

ПИСАТИ ПЛЯН ТРЕБА: чисто та чітко,
звертати увагу на поправну українську мову,
по змозі писати чере-з кальку, залишаючи собі
копію.

НА ПОЧАТКУ ОBOB"ЯЗКОВО ПОДАТИ: своє ім"я та прізвище,
свою дату народження,
свій пластовий ступінь,
свою точну і повну адресу.-

БАЖАЄМО УСПІШНОЇ ПРАЦІ НАД ПЛЯНОМ!

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: На „Плянуння в рою" передбачено в програмі 2 години.
На першій годині подаємо загальні міркування про плянування (на підставі
поданого тут матеріалу), а на другій годині - більше детальні вказівки щодо
писання тримісячного пляну праці для рою.

Сірий Орел Микола Світуха.

НОВАЦТВО В ПРИРОДІ

Основник міжнароднього Скавтового Руху опер систему вишколу вовчєнати на історії Кіплінга про Моуглі, що до тепер є обов'язуючою, як життєва основа Кабінгу. В цьому випадку чар індійського пралісу-джунглі творить тло, на якому снується життя вовчєнати. Виходячи з цього заложення, Кабінг мав стати в великій мірі здоровим життям на вільному повітрі, серед чару природи, на лоні Матері-Землі, з виходячим з того захопленням та глибоким дослідженням природи.

Новацький рух, не перєнявши атмосфєри джунглів та Кіплінгової історії, намагався зв'язок з природою оперти на інших принципах. Це стремління на протязі історії виявлялося більш чи менш успішним, а сьгоднішний стан говорить про небезпеку затрачення цієї важливої прикмети. Багато новацьких частин переводить в практиці майже всі зайняття в приміщеннях, хоч вони твердять в теорії потребу, в міру можливостей переводити більшість новацьких зайнять на вільному повітрі. Життя серед природи та пізнання її в багатьох випадках трактується як поверховна декорація другого порядку, що лише в міру потреби має бути витягнена на сцену життя новака.

Осторонь від користей практичного порядку, які осягає новак, безпосереднім і прямим контактом з природою, є ціла серія моральних цінностей і в першу чергу не лише поверховно-зовнішне зрозуміння природи, але глибоке вичуття її суті, що спонтанно видобувається з глибини душі. Це вичуття переходить в дальшому процесі в любов до природи та захоплення її красою. Тут лежить також тайна притягаючої сили природи, що міститься в її романтичній атмосфері, в джерелі пригодництва. Дитина ж в новацькому віці приходить до новацтва в цілі знайдення цієї романтики, а не виправлення і викристалізування свого характеру чи набуття прикмет майбутнього громадянина. І новацтво мусить дати дитині це, що вона потребує.

Пізнання природи помагає впровадити новака в круг любови і душевного почитання Творця Всесвіту, та є одним з важливих моментів навчання правдивої релігії. Бо ж любов і служба Богові є одною з основних цілей і підстав виховання в УПН. Вона мусить відноситися до цілісного існування новака, включати кожний окремий моментик його життя та бути інтегральною частиною нашої пластової системи.

Глибоке пізнання природи та відкриття щораз нових її тайн допомагає новакові зрозуміти велич Всевишнього, оцінити його Божєську всесильність та досконалість, та старатися прикладом свого поступання віддати Йому подяку і пошану.

Природа є одним з важливих формуючих чинників характеру дитини. Зацікавлення нею та пізнання її є допоміжним чинником зародження шляхетних прикмет характеру, переборення нахилу до безцілевого нищення, що є прикметним в деяких дітей, та зродження лагідності в відношенні до оточення. В нашій добі, коли прогрес індустрії в багатьох випадках загрожує знищенням натуральної краси місцевості, охорона природи залежить в великій мірі від свідомого ставлення до цього питання самих громадян. Любов до природи, зроджена в сьогоднішнього новака, колись може перерішити його ставлення до цього питання як майбутнього громадянина. В лісі чи в полі, в парку чи на майдані обов'язують певні правила, певний порядок. Дитина вчиться перестерігати їх, розуміти і шанувати закон. Задержання лісової тиші вимагає певного вияву збірної і особистої дисципліни, — оже вияву одної з конструктивних прикмет характеру, що кристалізується. Тут можна б ще наводити приклади відносно чи не кожної позитивної прикмети, на розвиток якої ділає вплив природи. Та ми перейдемо ще до практики досягнення вище згаданих цілей.

Чесно дивлячись в обличчя фактам, треба признати, що більшість зайняттів з новачками може бути переведена серед природи, якщо глибше подумаємо над можливостями і способами. Погода не може бути вічним виправданням. Неконечно це мусять бути довші зайняттв характеру цілоденної прогулянки чи табору, про позитиви яких у тому відношенні не можна сумніватися. В кожній порі року зайняттв одного виду, чи це періодичні сходини роя, чи збірка гнізда, зайняттв самодіяльних гуртків, підготовка новацьких вмілостей, новацький змаг і т.д., — все це з більшою користю та кращим успіхом дається перевести серед природи. Немає місцевості, де не можна б знайти якогонебудь вільного терену до переведення гор, слідження чи вправ з компасом замість відкладання їх на прогулянку чи табір. Вже самим фактом перебування в зміненому оточенні здобувається багато, якщо навіть це оточення не є вповні відповідне.

Тісно пов'язане з тим є питання засвоєння знання по лінії природознавства. Ми не повинні бути вдоволені самим зовнішнім захопленням, але повинні зацікавити новачка докладнішим пізнанням і глибшим вивченням дечого з внутрішнього життя природи. Це діяння доволі велика.

Ідучи по лінії вимог новацьких проб і новацьких вмілостей, основну увагу новачка треба звернути на вивчення звірят, птахів, комах, дерев, кущів і квітів. Зокрема якщо ходить про дерева і птахи, великі можливості існують навіть в найбільших містах. Додатня сторінка зокрема квітів, — це пізнання і цінення краси, яку вони чи не найкраще репрезентують. Природознавство пов'язується тут з колекціонерством, дуже часто збірним, що одначе повинно бути вміло і доцільно кероване. Збірки пташачих яєчок, чи гніздечок, розуміється, не можуть бути дозволені.

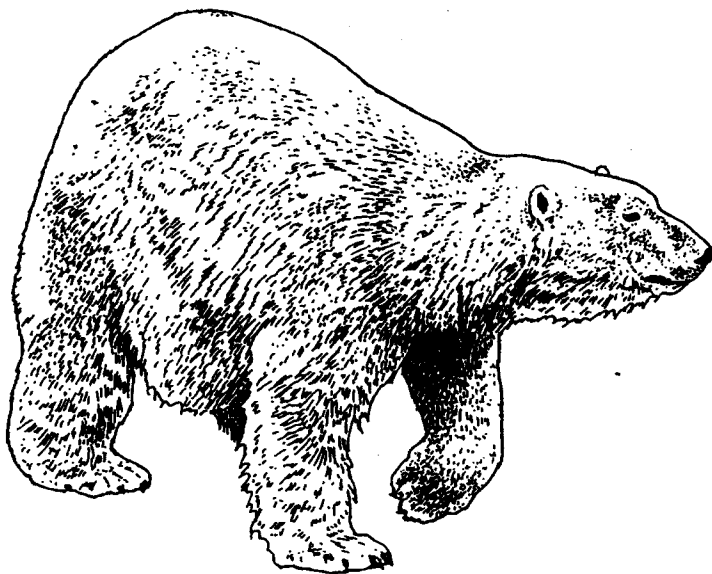
Методика пізнання природи вимагає в основному охоплення зацікавлення новачка. Це можна досягнути лише при допомозі інтригуючої романтики, невичерпаним джерелом якої є сама природа. Вся

краса і чар природознавства лежить у здобуванні інформації самому у безпосередньому контакті. Сухі факти, подані виховником, захоплювати не можуть.

Реасумуючи, позитиви тісного і глибокого співжиття, пізнання і зрозуміння природи ділають у п'ятьох важливих напрямках:

1. Новаки мають нагоду радісного, здорового і зацікавлюючого перебування в змінених обставинах з задоволенням їх природної жадоби пригод і романтики, що розвиває добрі якості духа і тіла.
2. Виховники мають кращу можливість пізнання і простудіювання потреб, стремлень і аспірацій кожного новака зокрема. Спільні переживання об'єднують новаків і виховника, тісніше координують взаємозрозуміння і залишають цінні спомини на довгий час.
3. Рій чи гніздо як цілість має нагоду розвивати почуття "щасливої родини", власну традицію, тісне співжиття і побратимство.
4. Батьки дітей докладніше пізнають і оцінюють працю і методи виховника, що у висліді дає докладнішу співпрацю.
5. Батьки і громадянство виробляють позитивну опінію про новацтво, як цілість.-

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: На тему "Новак у природі" призначено в програмі Ради Орлиного Вогню одну годину. По поданні повищого матеріалу, в формі гутірки, слід зужити злишній час на дискусію на тему відношення новацтва до природи.-

С. О. Оксана Бачинська

ЗДОРОВ'Я І БЕЗПЕКА В НОВАЦТВІ

Новаки і новачки від наймолодших літ мають засвоїти собі засади бережіння здоров'я і безпеки в усіх обставинах життя. До всіх новацьких проб мають примінення згадані вимоги і тому кожний пластун, включно з новаками і новачками, мусить дбати про своє здоров'я. У цих вказівках є нижче подані зайняття з дітьми, зокрема молодшого віку (6 до 9 років), які відповідають приписам здоров'я та безпеки.

Новацтво більше цікавиться зайняттями, на пр. „ходімо на двір гратися" або „ходімо на прогулянку" чим сухою гутіркою про здоров'я чи безпеку. Вони є зацікавлені, коли сказати „Марійки нема на сходинах, бо вона перестуджена" або що маленький випадок стався коло домівки. Можна на ці теми перевести цікаві дискусії, відповідні ігри. На ройових сходинах треба перестерігати правильної поведінки дітей, щоб їх привчити до добрих звичок відносно здоров'я та правил безпеки, які стануть їм важними на ціле життя. Добрий приклад старших є надзвичайно корисним середником у вихованні новацтва. Треба подбати про чисту і гарно прибрану домівку на сходини. Давати дітям багато рухливих ігор і забав, по можності на дворі та дбати, щоб діти не перевтомлювалися фізично та умово. Такі дрібні речі, як миття рук перед їдженням, добре підготовлення харчів на прогулянку, ясне світло коли діти пишуть чи малюють, сушення мокрого одягу коли дощ паде, та правильний перехід вулиці, - мають важне примінення у щоденному житті. В новацьких розмовах подати вражіння одної новачки про її пережиття у лічниці під час операції на мигдалки. Розмова може продовжуватися про першу поміч при якому-небудь скаліченні або попаренні. Рівно ж можна звернути увагу дітям на безпечне місце їзди ровером, на ковзанах або гри м'ячем.

Зайняття для скріплення адоров'я.

1. Організувати рухливі ігри чи забави, співучі ігри, народні танки для координації і ритму і спокійні ігри на відпочинок.
2. Провірити чистоту у лазничці, подбати про мило і папір. Новацтво повинно пильнувати, щоб було свіже повітря в кімнаті. Взимку вивітрити кімнату на кілька хвилин, а діти в тому часі можуть робити руханкові вправи з глибоким віддихом. Крісла повинні бути так розложені, щоб світло було доступне для кожного.
3. Перевести новацькі розмови про першу поміч і практичні зайняття у випадках скалічень і інших. Обов'язково повідомити старшу особу про даний випадок. Новаки можуть спільно закупити речі, які потрібні є в аптечці. Цю аптечку треба тримати в домівці і періодично перевірювати її, щоб усе було потрібне у випадку наглої потреби.
4. Оповісти про дитячі заказні недуги та про їх запобігання.
5. Розказати про здорові харчі, зокрема коли новачата є поза хатою, на пр. на прогулянці. Виготовити зшиток „Доброго харчування". Відвідати харчову крамницю та м'ясарню і звернути увагу на здорові харчі.

6. Дотримуватися правил чистоти та порядку в часі варення на новацьких зайняттях.
7. Запросити лікаря або медсестру на сходини з розповіддю про апарати, які уживають при перевірці стану здоров'я дітей. У цей спосіб знайомляться діти з лікарем і апаратами та зменшується у них страх перед лікарем.
8. Навчити дітей уживати термометр; вказати, яка є правильна температура тіла і кімнати. Дати вказівки, коли можна купатися та коли уникати сонця.
9. Перестерігати дітей у таких випадках:
  - Не їсти солодощів перед вечерею;
  - Не пити води з річки, потоку чи озера;
  - Не пити дуже студених плинів, коли є розігріті;
  - Не вкладати до рота, носа, вух олівців, пальців, грошей і т.п.;
  - Пити молоко, воду, овочеві соки замість чаю, кави, содової води;
  - Закривати рот і ніс, коли кашляють і пчихають
 На згадані перестороги подати причину, чому їх уникати.
10. Діти можуть приготувати „Карту здоров'я" і вписувати свої „звички" доброго здоров'я впродовж кількох тижнів.

Зайняття на тему безпеки.

1. Піти з новацтвом на прохід і звернути увагу на всі знаки безпеки на вулиці: світлофор, гідрант на вогонь, спеціальні автобусові зупинки тощо. Пояснити дітям, чому електричні та телефонічні проводи є високо.
2. Показати дітям, як запалювати вогонь під кухнею, як збудувати вогник на дворі і як його гасити.
3. Дати вказівки, що робити у випадку вогню в хаті, в лісі чи – зокрема – в домівці. Провести пробний „вогневий алярм".
4. Нарисувати речі, які спричиняють небезпечні випадки (сірники, свічка, як уживати ніжик під час новацьких зайнять і т.д.) Розказати, як такі випадки оминати.
5. Перевірити домівку й урядження та усунути чи направити надломані речі, як крісла, вікна, сходи і т.д.
6. В часі прогулянки пояснити дітям правила безпеки їзди роверами, плавання і т.п. Списати ті всі правила і вивісити на стіні в домівці.
7. Перевести гру Кіма чи іншу, пов'язану з безпекою і здоров'ям. Подати речі, які новаки мають помітити й запам'ятати, а тоді оповісти про правила безпеки, які відносяться до кожної речі, на пр.: ніж, сірники, відчинена пушка і т.д.

На підставі: Leader's Guide to the Brownie Scout Program, Ch. 18, Am. Book-Stratford Press N.Y. 1957.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: На тему „Безпека" передбачено 1 годину. Після подання поміщеного тут матеріалу слід перевести дискусію, в якій учасники дають приклади, як новацький виховник має дбати про безпеку, на пр.:

1. Братчик/Сестричка ніколи не залишає дітей без опіки.
2. По закінченні зайнять виховник відходить останній; тільки після того, як він повернув новачат під опіку їхніх батьків чи назначених опікунів.
3. Під час зайнять, зокрема в терені, конечно часто провірювати присутність.
4. В разі випадку конечно надати першу допомогу та повідомити старші відповідальні особи, викликати швидку медичну допомогу... і т.д.

Сірий Орел Орест.

РІЗНИЦІ І СХОЖОСТІ В ПРАЦІ В УПН І УПЮ

Небезпекою для недосвідчених новацьких виховників, зокрема тих, які переходили чи переходять юнацьку програму й захоплені нею, є, що вони можуть старатися вводити в новацтво елементи юнакування. А це вийде на шкоду новацтву й на шкоду цілому Пласту. Чому? Бо переживши в новацтві багато з того, що по суті належить до юнацтва, молода людина, перейшовши до УПЮ, швидко тратить зацікавлення. Вони це все вже бачили, вже пережили. А зате втратили чимало з того, що вони повинні були дістати в новацькій програмі. У висліді багато з них зовсім передчасно від Пласту відпадає.

Є поважні причини, чому багато дечого в новацтві є інше від юнацтва. Новацька програма, звичаї, зовнішні форми пристосовані до віку дітей, беручи до уваги стадію їхнього психо-фізичного розвитку. Та в цій гутірці не маємо потреби входити в теоретичні міркування. Хочемо тільки подати ряд факторів, знання яких стане новацькому впорядникові в пригоді у його щоденній виховній праці.

ЩО	УПЮ	УПН
Вік	11 – 17 р.ж.	6 – 11 р.ж.
Програма	Юнацтво приготує	Виховник приготує
Праця ведеться	Гуртком	Роєм
Самостійна частина	Курінь	Гніздо
Щотижневе заняття	Сходи гуртка	Сходи роя
Рідші заняття	Сходи куреня	Збірка гнізда
Вечірнє заняття	Ватра	Вогник
Похід у терен	Мандрівка	Прогулянка
Нічліг у терені	Так	Ні
Табір	Так	Так
Нічні алярми	Так	Ні
Виховник	Друг/Подруга	Братчик/Сестричка
Краска уладу	Малинова	Жовта
Хустка	Краски куреня	Жовта
Відзнака	Лілейка	Орлятко
Привіт	Скоб!	Готуйсь!
Впоряд	Усні команди, свисток	Знаки руками, менше команд
Уставка	Лава	Круг
Журнал	"Юнак", „Юнацтво"	"Готуйсь", „Пташеня"
Журнал виховників	"В дорогу з юнацтвом"	"Вогонь Орлиної Ради"
Типовий вишкіл	Лісова школа, Школа булавних	Рада Орлиного Вогню
Що складають?	Присягу	Обіцянку
Закон	14 точок	5 точок

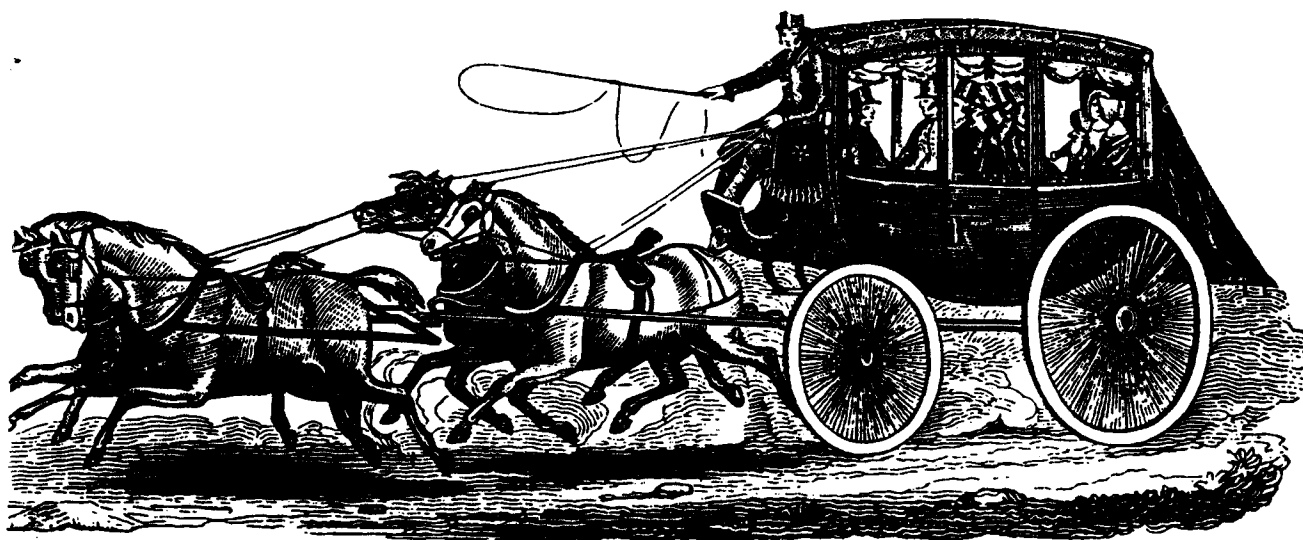

ЩО	УПЮ	УПН
Найважливіший виховний засіб	Праця над собою	Гра
Провідник	Гуртковий	Ройовий
Прапорець	Є	Є
Тотем	Нема (хіба зрідка)	Є, ройовий і гніздовий
Знамено	Є, курінне	Є, гніздове
Прапор	Є, курінний	Нема
Діловодство веде	Провід гуртка (юнаки)	Виховник
Балак	Гутірка	Розповідь
Гимн	"Цвіт України"	"Ми діти українські"
Театр	Скечі	Самодіяльна гра
Проби/ступені	Є	Є
Вмілості	Є	Є
Опікуни (з батьків)	Є	Є
Кадра виховників	Скобин круг	Орлиний круг

Цей список можна продовжувати. Хто з Вас, Братчики й Сетрички, може подати більше прикладів різниць і схожостей між новацтвом і юнацтвом?

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: Обговорюємо кожний із наведених пунктів. Учасники подають дальші приклади – інструктор уважає на їх правильність. Передбачений час: 1 година.

KK

Сірий Орел Надя.

СПІВПРАЦЯ ВИХОВНИКІВ З БАТЬКАМИ

Пласт – це самовиховна організація, але не в Уладі Пластунів Новаків. Новацтво ще треба виховувати. Не сміємо забувати, що виховання новацтва не лежить виключно на нас – пластових виховниках. Першим джерелом виховання є родинний дім – БАТЬКИ, відтак школа, церква, а відтак Пласт. Отже ми допомагаємо батькам і це ми повинні батькам сказати і тоді батьки будуть свідомі тої ролі Пласту й повинні нам помагати, чим можуть, проводити цю важку й відповідальну виховну працю з їх дітьми.

Цю справу треба поставити ясно перед батьками нашої молоді. Дуже часто з боку батьків чуємо тільки критичні зауваження і не маємо ніякої допомоги ні піддержки. Та до тих критичних зауважень нам треба прислухуватись і провірювати їх у нашій роботі. Деколи батьки не знають докладно, для якої мети вони вписують дитину до Пласту. Одні вписують тому, щоб дитина навчилася говорити рідною мовою, для кращої поведінки, народних танків, щоб привикала до пластової дисципліни і т.п. Не все ті надії батьків сповнюються в такій мірі, як вони цього бажали б. Але найчастіше батьки дуже мало знають про те, що властиво роблять діти на новацьких заняттях.

Ото ж перше й головне наше завдання **і н ф о р м у в а т и** як найчастіше батьків про виховну працю з новацтвом. Не думайте, що треба скликувати часті сходи з батьками – Ні! Запрошуйте їх на святкування рою чи гнізда, - на пр. на складання заяви вступу з наділенням новацької хустини, на признавання вмілостей, іменування, складання новацької обіцянки тощо. При цій нагоді можна коротко переговорити про те, яку діяльність ви плянуєте з новацтвом на найближчий час. Подайте подрібніше програму й реченці. Запрошуйте всіх батьків, а то й цілі сім'ї на кожні святочні сходи. Тоді батьки матимуть нагоду бачити вашу працю, познайомитися з виховниками, з новацьким проводом та виявити, в чому можуть вам допомогти. Особливе допомога батьків є потрібна при організації різних прогулянок, доїздів, опіки тощо. Також наставлення батьків буде інше до виховників, що вони їх особисто знають, ніж до таких, що їх знають тільки з оповідання дітей.

Згадали ми вже про деякі бажання батьків, що їх вони ставлять до новацького виховання. На перше місце тут висувається **УКРАЇНСЬКА МОВА і національне виховання**. Рідна мова мусить панувати в кожній українській родині й організації. Ми маємо вже поважні труднощі; мусимо послідовно й неструджено плекати культ української мови серед нашої дітвори й юнацтва. Не можемо ні на хвилину про це забути. А даліше національне виховання нашого новацтва мусить пронизувати цілу нашу виховну програму. Робимо це шляхом святочних сходин роєвих, збірок гнізда для відмічення різних народних роковин, для вшанування історичних постатей і т.п. Не забуваймо вчити дітей хоч би тільки коротеньких віршиків, щоб деклямували одинцем, або збірно цілими роями. Показуймо їм образки наших діячів, князів, гетьманів, поетів і т.п. як часто це тільки можливе, щоб затирили собі їх прізвища, їх діла для України, їх твори тощо.

На другому місці бажання батьків, що їх діти вчитися будуть КРАЩОЇ ПОВЕДІНКИ. Тим очеркується намагання зберегти дітей від руйнуючого впливу довкілля, вулиці, а навіть злочинності. Завдання, що його має ПЛАСТ у цій ділянці, ПРЕВАЖЛИВЕ Й ДУЖЕ ВІДПОВІДАЛЬНЕ.

Як же ж діяти нам у тій ділянці? Тут конечна тісна співпраця батьків і виховників. У першій мірі потрібний **ПОСТІЙНИЙ НАГЛЯД** над молоддю і дітворою. Діти без нагляду можуть мати різні деструктивні-руйнуючі відрухи (інстинкти). Скільки то випадків, що діти при забаві сірниками спричиняють велику пожежу! Ми знаємо, що не раз у наших домівках понищено уладження, зруйновано фортепіан і т.д.. Є це те ж саме, що трапляється так часто у руйнуванні шкільного влаштування, про що пишуть часописи. **МУСИМО МАТИ НАШУ МОЛОДЬ ПОСТІЙНО ПІД НАГЛЯДОМ**. Не може бути випадків, що виховники спізняються чи не приходять на заняття. Одне пропущене заняття, на яке виховник не з'явився, може спричинити нещастя; воно зруйнує працю виховника на довгі місяці.

Вкінці маємо привчати наше новацтво до **ПОРЯДКУ, ДИСЦИПЛІНИ Й КАРНОСТИ**. Й тут ми мусимо співпрацювати тісно з батьками, а батьки мусять підтримувати наші намагання в тій ділянці. Якщо дитина робить дома, що сама хоче й не привикла до послуху, порядку, виховник не зможе мати якогось надзвичайного успіху з нею. Мусить бути обопільна співпраця і виховна співдія дому й пластового виховника.

Коли бачимо, як у нашому довкіллі малолітні хлопці й дівчата налогово курять, хоча лікарі ствердили вплив тютюну на страшенно поширену недугу пістряка легенів, - коли бачимо, як шириться алкоголізм у молоді, що веде до фізичного знищення і злочинності, - тоді зрозуміємо, як велике завдання ПЛАСТУ для нашої молоді. Не дивно, що в почутті відповідальности за долю нашої молоді потрібна є тісна й постійна співпраця батьків і пластових виховників. Тому наша пластова – новацька виховна діяльність є **ВАЖЛИВА, КОНЕЧНА Й ПОЧЕСНА, А СПІВПРАЦЯ БАТЬКІВ** мусить бути **ЖЕРТВЕННА**, не тільки моральною поміччю, але теж і **МАТЕРІАЛЬНОЮ**, конструктивна, реальна ділами й піддержкою, а не критикою і наріканнями.-

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: На тему „Співпраця з батьками“ передбачено 1 годину. Подаємо повищий матеріал, переводимо дискусію, а даліше кажемо учасникам подавати конкретні приклади зі свого досвіду щодо відношення до батьків, корисної співпраці й вирінаючих проблем та їх розв'язки.-

////////////////////////////////////

Сіра Орлиця Ніна.

НОВАЦЬКА ДОМІВКА. МАЙДАН

На дворі понура, дощева погода. Зате в домівці затишно, приємно й весело. Покинувши мокру, рухливу вулицю, зійшлися тут новачки, щоб у рідному середовищі, в новацькій гурті, безжурно провести час.

Домівка для новацтва повинна бути другим домом, домом їхньої пластової родини. Тому там повинно продовжуватись навчання того, що розпочала в хаті мама: доброї поведінки, порядку, дисципліни та самостійності. Тут новачок заправляється в господарювання. Він чваниться і гордиться тим, що його новачки вибрали домівкарем. Він почуввається, немов справжній господар. Його обов'язком є подбати за гарний вигляд оточення та уважати на те, щоб інші задержали порядок і чистоту.

Домівка є дуже важним чинником у виробленні почуття приналежності до гурту, естетики й товарищескості. Домівка дає новачкові рідне оточення і можливість вживання української мови. Вона є місцем розваги і відпруження, а разом дисципліни.

Обов'язком братчика є навчити дітей порядку та зорганізованості. Це значить:

- 1/ він буде вимагати, щоб діти вішали свої плащі в одному місці, а не розкидали по цілій кімнаті;
- 2/ подбає про чистоту домівки /коли діти засміять кімнату, постарасться, щоб вона була випрятана перед розходом із сходин/;
- 3/ не починатиме сходин чи інших зайнять у брудній кімнаті /спільно з новачками вичистить її ще перед відкриттям/;
- 4/ розкаже новачкам, як обходитись з кріслами, столами та іншою обстановкою;
- 5/ буде вважати на те, щоб діти не писали чи малювали по столах, стінах чи вікнах.

Слідуючим обов'язком братчика є навчити дітей доброї поведінки в домівці:

- 1/ постарасться контролювати викрики і стукіт дітей;
- 2/ не дозволить дітям битися, перекидатися без цілі м'ячем чи іншими предметами;
- 3/ вимагатиме, щоб не сідали на стіл чи вікно, не свистіли, не ходили в шапці або в калюшах, та не тріскали дверима;
- 4/ подбає про те, щоб новачки встали з місць і привітали новацьким кличем старших осіб, що ввійдуть до домівки: членів станичної старшини, гніздового, священика, учителя тощо;
- 5/ подбає про те, щоб новачок не тримав рук в кишені, не жував гуми чи їв під час зайнять;
- 6/ заохотить дітей, щоб приходили до домівки чисті, чепурно зодіті й зачесані.

За добру поведінку і затримання особистої чистоти та порядку докільля братчик повинен винагороджувати дітей похвалами, наданням хрестиків чи інших нагород. Він у всьому буде служити новачкам добрим прикладом гідним наслідування.

Більшість новацьких зайнять відбувається в домівці. Новак повинен навчитися шанувати її. Станиці, які закупили власні доми та приділили новацтву певну кількість кімнат, уможливили виховникам переводження новацької праці як найкраще.

Найбільше підходящим приміщенням для новацтва є великі, ясні кімнати. Побажаним було б, щоб кожний рій мав свою домівку. Коли ж це є неможливе, тоді хоч гніздо повинно мати особну кімнату, де поодинокі рої могли б відбувати свої зайняття. У малих приміщеннях рої мусять мати принайменше стінку або кутик виключно для себе.

Найкращу стіну в кімнаті призначаємо на головну стіну. На ній повинен висіти хрест і святий образ, по можності Христа серед дітей. Далше, відповідно до розміру стіни, завішуємо портрети визначних людей, карту України, тризуб, а з новацької тематики: новацьку відзнаку, новацьку готовість, емблему гнізда та роїв, гніздову газетку, таблицю відвідувань новацьких зайнять і т.п. При бічних стінах та в кутках ставимо новацькі тотеми і прапорці, вивішуємо новацький закон, обіцянку та таблицю хрестиків. Новацькі праці, як витинанки, малюнки, наклеюванки, збірки світлин, ілюстрацій з журналів чи газет примішуємо на великих картонах або готових таблицях. Їх стараємося як найчастіше змінювати, щоб дати нагоду всім дітям показати працю своїх рук. Майстрування, як на примір роботи з пеперу, матерії, плястеліни, дерева і т.д. складаємо на полицки і теж їх часто міняємо. Найкращі праці новачків треба заховати у шафі за склом. Коли новачкам є призначена лиш стінка чи кутик в домівці, постараємося прикрасити їх експонатами з новацькою тематикою.

Домівку прибирають діти при допомозі братчика. Рої прикрашують свої ройові стінки і спільно прибирають стінку гнізда. Прикраси виконують новачки в дома або на сходинах, а вивішують їх поза зайняттями, по сходинах або збірках гнізда. Часами прибирання стінки може ввійти в програму сходин, одначе цього за часто не слід робити, бо іноді цілі сходини можуть перейти лиш на прикрашення домівки.

У своїх робітках новачки мають нагоду відзеркалити власне "я" та знайти задоволення з праці своїх, ще сьогодні маленьких, рук. Праця, є це основна річ у вихованні новацтва. Все, що новак сам робить, він повинен шанувати, а працю других повинен завжди цінити. Домівка до великої міри дає дітям змогу зрозуміти важливість праці у житті людини.

Другим кінцевим приміщенням для дітвори є свій майдан. Діти з природи мають багато енергії і тому мусять мати нагоду її зжити. Сприятливими засобами у цьому є спорт, рухливі гри та гри м'ячем. Ці зайняття не зможемо перевести в домівці й тому мусимо мати на це простору площу, по можності поблизу пластового дому. Найкраще коли майдан є порослий травою і деревами. Однак бетонна площа, або посипана камінцями чи піском, може також бути підходящим місцем для новацтва. Важним є, щоб майдан був рівний своєю поверхнею і доступний для дітей. Мало є пластових домів з великими подвірями і тому треба використовувати поблиські майдани /якщо такі є/, шкільні площі чи парки.

Роди зайнять, які будемо переводити на майдані, є різні. Новацькі сходини, гніздові збірки, мікройові змагання, рухові та спортові гри – це найважливіші з них. В гарну, теплу погоду кінцевим є переводити сходини на дворі, бо діти перебувають весь час у приміщенні і зміна є дуже потрібна. Окрім пластової домівки чи майдану добре є переводити час до часу сходини у приватних домах, щоб дати новакам нагоду навчитись відповідної поведінки в гостях.-

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: На тему "Новацька домівка, майдан" призначено в програмі Ради Орлиного Вогню 1 1/2 години. Перших 1/2 години подаємо вміщений тут матеріал, ев. ілюструючи його світлинами новацьких домівок та майданів. Наступну годину зживаємо на рисунку пляну стінки домівки. Кожний з учасників бере картку паперу й рисує на ній плян головної стінки домівки на підставі того, що записав і запам'ятав. Рисунки провіряємо й звертаємо учасникам із відповідним обговоренням.

ЩО ПОВИННО БУТИ В БІБЛІОТЕЦІ ДЛЯ НОВАЦЬКИХ ВИХОВНИКІВ (-ЦЬ)

Про потребу організування бібліотеки з допоміжними матеріалами для того, щоб наші виховники могли тими матеріалами користуватися, мабуть не треба багато говорити. Все ж таки доволі часто стрічаємося зі запитами про список книжок, що їх повинні більші осередки придбати для своїх виховників. Йдемо цьому назустріч і подаємо список допоміжних матеріалів і дитячої літератури.

Правильник УПН.

Вогонь Орлиної Ради.

Бібліотека В.О.Р.

Отрок – Т. Самотулка.

Перші Кроки – Леонід Бачинський.

Дитячі журналики: Готуйсь   - новацький виховний журнал
                                  Пташеня   -   "   "   "   "
                                  Мій Приятель
                                  Веселка
                                  Юні Друзі

(Треба подбати дістати старші річники журналів. Майже кожне видавництво вишле вам минулорічні журнали).

Історія України для дітей.

Сторінки „НАШИМ МАЛЯТАМ“, що появляються в „Нашому житті“. Вийшли теж друком окремі книжечки: Весна, Літо, Осінь, Зима, Листочки й платочки, Срібна зірка, Золоте павутиння, Веселий струмок, Проліски.

Україна, земля моїх батьків – Юрій Сірий.

Звичаї нашого народу – О. Степовий.

Український рік у народніх звичаях – С. Килимник

Старі читанки.

Лісові казочки – О. Іваненко.

Різдвяні троянди -   М. Яців.

Вітрового батька торба.

Дванадцять казок – Андерсен.

Коли ще звірі говорили – І. Франко.

Летючий корабель - Е. Данилович.

Українські народні казки.

Меч і книга – В. Барагура.

Княжа слава – О. Лотоцький.

Твори Наталі Забіли, Романа Завадовича, Л. Глібова, А. Лотоцького, А. Чайковського, М. Юркевич, Лесі Храпливої, І. Франка, М. Юркевич, М. Коцюбинського.

Велетень себелюб – Оскар Вайльд

Зоряний хлоп.ина – Оскар Вайльд.

Весела кукабара – П. Вакуленко.

Швець Копитко – Я. Вільшенко.

Максим і Марко – Вільгельм Буш.

Вітрового батька торба.

Казки – Віра Вовк.

Казка про Ксеню і дванадцять місяців – Б. Лепкий.

Запорозький скарб – Корнієнко.

Кладка – І. Боднарук.
 Козацька дитина – В. Бандурак.
 Чорнокнижник з Чорногори – Я. Вільшенко.
 Сестричка Мелася – М. Вовчок.
 Пригоди Юрчика Кучерявого – Вуйко Влодко.
 Олеся – Б. Грінченко.
 Син України – Ф. Золотополець, І. Федів.
 Ріккі-Тіккі-Тавві – Р. Кіплінг.
 Христова ялинка – О. Кобець.
 Слідами забутих предків – Ф. Коковський.
 Шлях велетня – Н. Лівицька-Холодна.
 Пригоди хороброго голуба – Г. Д. Мукерджі.
 У лісничівці – С. Парфанович.
 Пісня про княжу Україну – В. Переяславець.
 Пригоди Юрка Козака – І. Петренко.
 Гетьманська булава – Микола Погідний.
 Срібна гривня – Микола Погідний.
 Пригоди Езопа.
 Наша хатка – І. Савицька.
 Як Юрко подорожував на Дніпрові пороги – О. Стешенко.
 За вітчину.
 Петрусєва повість - О. Цегельська.
 Вовченя – Д. Чуб.
 У дружньому колі – Б. Данилович.
 Привіт, Україно, тобі!
 Івасик орлик - І. Шугай.
 Материнки – Роксана Вишневецька.
 М'ячик-скачик – Діма.
 Бедрик – О. Лятуринська.
 Намистечко – Н. Мудрик.
 Український декляматор для дітей і молоді – С. Нагірна.
 Серце – І. Савицька.
 Сніп (декляматор).

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: На тему „Виховні матеріали” призначено 1 годину.
 Подаємо список рекомендованої літератури. **Найважливіше:** улаштувати
 виставку доступних видань, дозволити учасникам оглянути її й приймати
 замовлення на доступні видання.-

КНИГОВЕДЄННЯ І ЗВІТУВАННЯ

Кожна праця, яка в це не була, вимагає записок. До тих записок ми часто звертаємося, чи то за інформаціями, чи просто щоб вивчити записане. Праця в Пласті також вимагає записок. Перш за все ми повинні знати, що ми робимо, відтак ми повинні звітувати з нашої праці, а вкінці ми звертаємося до наших записок щоб пригадати собі, як це ми попередньо виконували, або щоб удосконалити нашу минулу працю. Кожний пластун, що має якеневбұдь діловодство, повинен вести свою книгу. Відповідно до діловодства, книга може бути мала, велика, часто вживана, або менш уживана. Але, без огляду на діловодство, кожна книга повинна бути у найкращому порядку, щоб вона могла послужити тому, хто її провадить і щоб під час перевірки не було треба багато оправдуватися (що нема часу). Якщо ми хочемо, щоб наша книга була все в порядку, ми повинні до неї вписувати все потрібне відразу; ніколи не відкладати на пізніше, бо дрібні записки можна загубити, дати і цифри можна забути.

В новацтві ми не провадимо багато книг. Є тільки книга роя (провадить братчик/сестричка в порядники), книга гнізда (провадить гніздовий/-а) та хроніки роїв та гнізд.

Про книгу роя багато пишуть. Про неї є написано в „Перших кроках“ Леоніда Бачинського, про неї писано в „Вогні Орлиної Ради“, про неї видали інструкції крайові пластові проводи. Всі, що пишуть про книги, відразу поміщують рисунки-взірці, як повинні виглядати поодинокі сторінки в книзі. Свого часу в ЗСД видруковано готові книги. Це є поодинокі картки, розміром 14 x 22 см, які можна вложити до малих обкладок на три перстені і книга є готова.

Книга гнізда дуже подібна до книги роя. Також про неї багато є написано; також вона є видрукувана готова до вжитку.

Хроніка. Чи ви знаєте, що це таке хроніка? Це новацький денник. Ми всі колись писали денник, чи то для приемности, чи то для школи. Хроніка є дещо відмінна від денника: в деннику ми записували події кожного дня, а в хроніці ми записуємо тільки важні події в такому порядку, як вони відбуваються. Хроніку роя провадять новакі під доглядом братчика; хроніку роя провадить один братчик, або сам гніздовий при помочі новаків. Найкраще завести так, що один новак є хронікар роя і він має припилювати, щоб після кожної важливішої події (на пр. прогулянка, вогник, змагання, іменування і т.ін.) хтось написав допис до хроніки. Щодо дописів до хроніки гнізда, то рої можуть чергуватися у дописах. До хроніки роя можуть писати всі, або один новак може переписувати всі дописи. В наймолодших роях, де новакі не вміють писати, пише сам братчик, але новакі мусять учитися, про що писати до хроніки і вони повинні диктувати братчикові по черзі, що писати.

Не важним є, хто хроніку пише, що до хроніки пишуть, але важним є, щоб хроніка була. Коли новак навчиться давати дописи до хроніки, то – коли він стане юнаком – він сам веде хроніку.

Книга роя. Найважлишою є перша сторінка, де є написано, до якої частини ця книга належить та хто її провадить. Без цієї сторінки книга легко може загубитися, навіть у домівці.

Слідуючим повинен бути список членів із адресами та телефонами. Правда, ми маємо в книзі картотеку, але зручніше звертатися до одного списку ніж до 10 поодиноких карток. Також на списку відразу видно скільки є членів у рою, скільки вивуло чи привуло. Коли привуває чи вивуває новак із рою, добре є подати дату. Ця дата може колись у великій пригоді стати.

Відтак записуємо присутність. Треба все записати, чи це є сходуни, чи звірки гнізда, чи звірка цілої станиці, чи прогулянка чи щось інше. Відтак треба давати дати зайнят. Крім „був" і „не був" добре записувати, якщо спізнився. Це дуже важне, бо є діти, які постійно спізнюються не тільки на сходуни, але також до школи і до церкви. Записування присутності вказе нам, чи ми маємо добрих новаків, чи байдужих. Коли є погана присутність, то значить, що є недобре в рою і тоді треба шукати причини, щоб поправити присутність. Коли присутність є дуже добра і ми маємо новаків, що протягом трьох місяців не пропустили ні одних сходуни, то ми маємо кандидатів на похвалу.

Точкування каже нам усе про новака: чи він чемний, чи вміє добре поводитися, чи вміє гратися (часами є важко додержуватися правил у іграх), чи він робить добрі діла, чи потрапить заробити гроші на ціль рою (Пласт), чи вміє майструвати. Це все ми записуємо, як плюси чи хрестики, а всі погані вчинки записуємо як мінуси чи риси (чертки). Точки треба підраховувати квартално. Тоді можна новакам сказати, хто скільки хрестиків має і заохотити до кращої праці, щоб у наступному кварталі могли похвалитися більшою кількістю хрестиків, а меншою кількістю рисок.

Внесок є тим важний, що вчить новака систематично, кожного місяця платити назначену суму грошей. Новаки не сміють забувати про внесок. Новаки повинні мати посвідки-картонки, на котрих братчик вписує кожний внесок. Це є посвідка новака, що він заплатив внесок. Деякі братчики пишуть звичайні квіти на бажання батьків. Це додає більше праці братчикам і, якщо можна, краще замінити квіти власне тими картонками внесків.

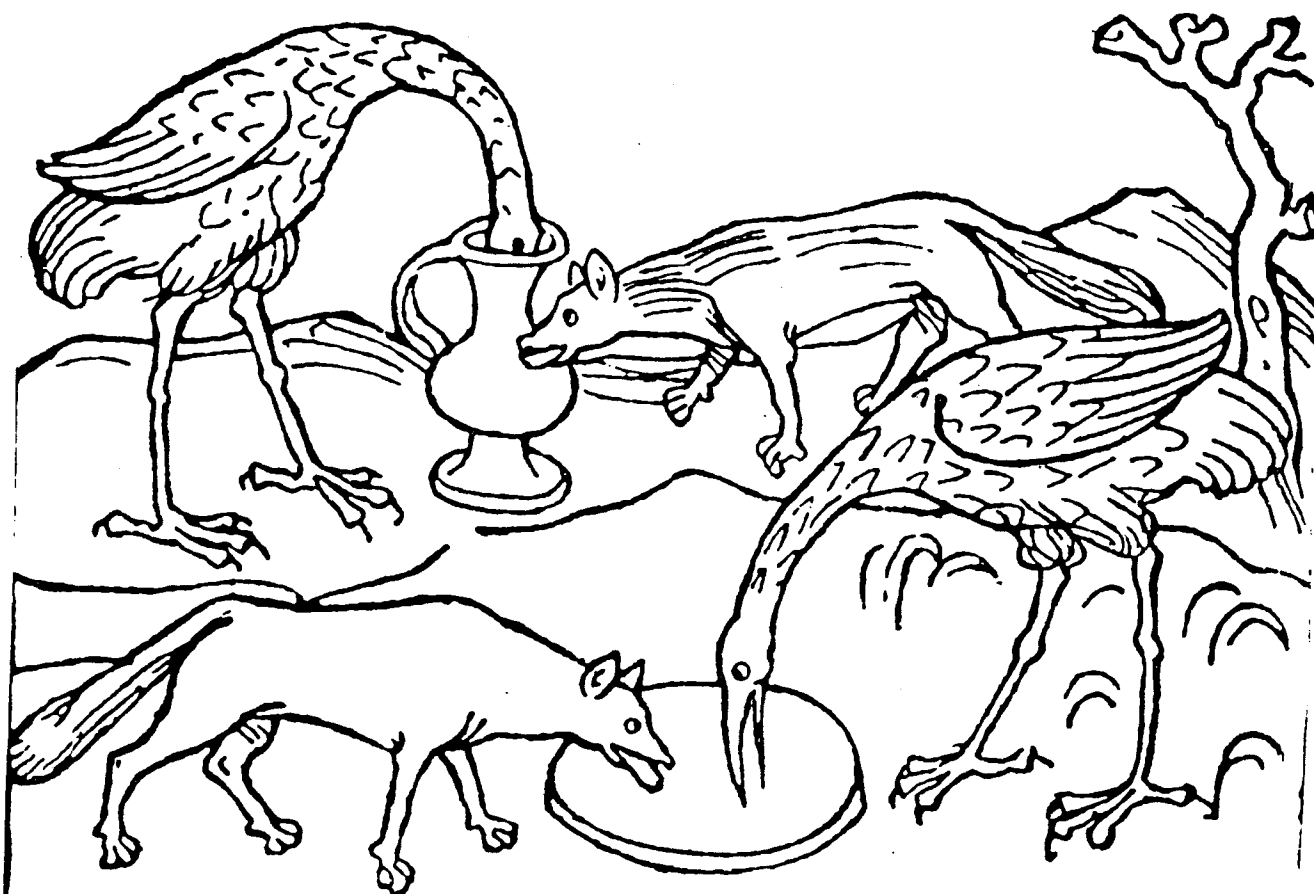
Усі гроші, що братчик дістає, в першу чергу повинні бути вписані в касовій книзі, як прихід. Вписуємо кожного новака окремо і записуємо, скільки він заплатив. Ми не мусимо для кожного новака зживати одну лінійку; можемо записувати двох або трьох новаків в одній лінійці (якщо братчик вміє дрібно писати), але коло кожного прізвища, або над прізвищем, треба написати, яку суму вплатив. Із касової книги переписуємо внесок на картку, яка має дві колонки: в першій вписуємо дату, коли новак заплатив, а в другій вписуємо, скільки. Коли передаємо гроші гніздовому, треба списати всіх новаків, подати, хто заплатив, за які місяці. Треба передавати всі гроші, що є в касі; тоді не буде клопоту з переносженням чи остачею. Ми повинні стреміти до того, щоб новаки у перших тижнях місяця заплатили внесок; тоді при кінці місяця передаємо до каси гнізда внесок за цілий рік. Внесок можна також передавати квартално. Однак це вже залежить від того, як зарядить гніздовий.

Найбільшою частиною книги є плянування. Тут ми маємо вписані всі програми сходуни; тут ми вписуємо, в яких звірках чи імпрезах члени рою брали участь (це буде треба до звіту). Але сходуни не треба записувати після того, як ми їх уже перевели, бо це не плянування. Плянуванням є це, що ми вписуємо наперед програми сходуни на три місяці, або на один місяць, а на два місяці вписуємо тільки теми сходуни. Тоді називається, що в нашій книзі є вписаний плян. Кожний братчик повинен усе плянувати наперед. Після переведення сходуни ми вписуємо всі наші завваги. Плян ніколи не поправляємо.

Якщо рій має своє майно (прапорець, тотем, м'яч, різні ігри, привори до майстрування і т.д.), - це все повинно бути вписане в книзі. Всі листи, що приходять до нас (звичайно від гніздового) та копії листів, що ми висилаємо (переважно звіти) повинні бути вписані в книзі, а копії долучені при кінці книги.

Всі дані про новаків та всі їхні новацькі осяги вписуємо в картотеку. Дати скоро забуваються і якщо в час не впишемо, коли новак склав заяву вступу, то важко пізніше буде відшукати дату. А ця дата є тим важною, що вказує дату приступлення дитини до Пласту. Точно треба вписувати вмілості новака щоб, коли новак загубить відзнаку, можна було сказати, скільки вмілостей він має. Вмілості - це діяльність новака, во деякі вмілості він здобуває сам, коли хоче. Взірєць картотеки є на те, щоб його виповнити. В картотеці не сміє бути нічого не виповненого. Всі дані є потрівні й усі повинні бути вписані в картотеку.-

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: На тему „Книговедення і звітування“ передбачено в програмі 1 годину. Дуже важливим є, щоб обговюючи книгу роя, показати учасникам, як виглядають поодинокі її частини (див.: взірці на наступних сторінках). Ще краще, коли приготувати заздалегідь досить зразків книги й заставити слухачів вправлятись у вписуванні потрібних інформацій у книгу. Так само дозволити „на пробу“ виготовити звіт роя. Дати оглянути добру хроніку роя й заохотити всіх, щоб писали дописи до хроніки Ради Орлиного Вогню.

ЗРАЗОК КНИГИ РОЯ

- А. Перша сторінка книги, це чиста картка паперу, на котрій є написано: назва Гнізда
назва Роя
адреса домівки, місцевість
час сходин (залишити трохи вільного місця, щоби можна було вписати зміну часу сходин)
хто провадить рій і відколи (при зміні впорядника - перший вписує дату передачі роя, а другий вписує себе й дату перебрання роя).
- Б. Друга картка - це спис членів, який обіймає прізвище та імя новака, його адресу й телефон. Новаків вписати по азбуці. Всіх нових новаків дописувати при кінці списа, додаючи дату прибуття до роя.
- В. Відвідування на зайняттях.
У першій лінійці вписати вид зайняття: сходини, збірка гнізда, прогулянка, збірка станиці чи інше. Вписувати скорочено (тільки перші букви). В слідуючій лінійці вписати день, а під днем місяць:

П. Ч.	Прізвище й імя					

- Г. Хрестики й чертки (точкування).
Старатися при кожній нагоді вписувати новакам плюси, чи то чертки, відповідно до того, що собі новак заслужив. При вписуванні хрестиків та черток брати під увагу слідуєче: поведінка, гри, добрий учинок, заробіток, майстрування (ручні роботи). Якщо потрібно більше кольонок, то поділити ширші кольонки наполовину:

П.Ч.	Прізвище й імя	гри	добрий учинок	новацький заробіток	поведінка

Г. Внески.

При вписуванні внесків - вписувати в перший квадратик день, коли новак заплатив, а в другий - скільки заплатив:

П.Ч.	Прізвище й імя	місяць					

Д. Касова частина.

До касової частини гроші можна вписувати двома способами:

1. вписувати кожного новака окремо коли він вплачує внесок,
2. вписувати всі гроші, що були вплачені на одних сходинках, разом.

Гроші вплачені новаком мають бути йому потверджені на картонику внесків або в інший спосіб (квіт). На всі виплачені гроші впорядник зберігає відповідні потвердження. Книгу можна замикати кожного місяця, або раз на три місяці, якщо в книзі записано дуже мало. Найкраще записувати до відповідних вказівок гніздового, або станичного скаобника. Картки касової частини не можуть бути окремі, але можуть бути зшиті разом:

дата	П. Ч.	Остаток з	прихід	розхід
		зміст		

Е. Планування й переведення занять.

У горішній частині картки вписати заплановані заняття. Заняття на три місяці наперед запланувати й вписати до книги. В долішній частині вписати дату переведення й завваги, чи конечні зміни програми:

дата	П Л Я Н
3.XI.	1. Відкриття, ройовий обряд, привіт, перевірка присутн.
	2. Розповідь: "Як Гострозубчик став новаком"
	3. Майстрування: тотем роя
	4. Пісня: "Новацька вечірня молитва"
	5. Гра "Куточки"

	6. Самодіяльна гра: інсценізація розповіді
	7. Вірш: "Велика турбота"
	8. Пісня: повторити молитву
	9. Гра "Квац простий"
	10. Закриття, обряд і привіт

ДАТА ПЕРЕВЕДЕННЯ, СПОСІБ, ЗАСІБ, ВИСЛІД, ЗАВВАГИ.

3.XI.	До 2. Цікава розповідь, новаци слухали уважно
	До 3. Ще не всі розуміють, що це тотем
	До 5. Гра пройшла дуже добре
	До 6. Інсценізація не вийшла. Новаци не уважали.
	До 8. Опущено через брак часу.

Б. Інвентар роя.

Тут вписується кожен річ, яку куплено, одержано в дарунку, чи зроблено для користування роя.

Ч.П.	Предмет	Хто опікується	Вартість	Коли придбано

Ж. Листування.

Вписувати всі письма, що приходять до роя (від Гніздового, від Кошового, Кр. Референта новаків і т.п.) та всі письма, що відходять (звіти й інше). Всі листи, що прийшли та копії висланих писем треба тримати в окремій теці або коверті при кінці книги:

Дата	Ч.	від кого	до кого	справа	завваги, як полагоджено

3. Картотека.

Для кожного новака виповнити окрему картку. Картотеку тримати в азбучному порядку. Кожна картка має дві сторінки:

перша сторінка

Порядкове число:

ПРИЗВИЩЕ Й ІМ'Я:

а/ новака _____

б/ батька (опікуна): _____

ДАТА Й МІСЦЕ НАРОДЖЕННЯ:

ВІРОВИЗНАННЯ:

АДРЕСА: _____

Телефон: _____

ШКОЛА: _____

Кляса: _____

ДАТА Й МІСЦЕ:

Зголошення до частини: _____

Заяви вступу: _____

Новацької обіцянки: _____

проби: _____

НОВАЦЬКІ ВМІЛОСТИ / дата, місце, назва /:

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

10. _____

11. _____

12. _____

друга сторінка:

ПОХВАЛИ: _____

ПЕРЕСТОРОГИ: _____

НОВАЦЬКІ ТАБОРИ /час, місце, назва/:

ХАРАКТЕРИСТИКА: _____

ЗАВВАГИ: _____

ДАТА Й ПРИЧИНА ВИБУТТЯ З ЧАСТИНИ: _____

ЧЛЕНСЬКІ ВНЕСКИ:

М І С Я Ц І

РІК 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Різне: Тут вложити кілька чистих карток паперу для вписування усних наказів від гніздового чи кошового й різних інформацій на сходах ланки впорядників та всіх потрібних записок. Порядок частин книги можна змінити відповідно до потреби. Для кращої орієнтації в книзі поодинокі частини книги треба перегородити кольоровими картками паперу або яким небудь іншим способом. Книга повинна мати досить сторінок, щоб їх виставало на кілька років праці роя. Формат книги найкращий такий, щоб її впорядник міг заховати в кишеню, а впорядниця в торбинку.-

ВЗІРЄЦЬ ЗВІТУ РОЯ

РІЙ „ (назва) _____, (число) Гнізда УПН
 _____
 (назва гнізда)
 у _____ (місцевість)

Дата: _____

З В І Т

Із праці Роя за час від: _____ до: _____

I. ОРГАНІЗАЦІЯ:

1. Провід Рою:

а) Опікун: _____

в) Впорядник: _____ (пл. ступінь, ім'я, прізвище)

2. Стан Рою:

• Число членів: _____

• Новопривулі в зватіовому часі (подати прізвища): _____

• Вивулі в звітовому часі (прізвища й причини): _____

3. Число членів за ступенями: _____
 _____
 _____

II. ДІЯЛЬНІСТЬ: Число й рід зайнять, надання новацьких ступенів, складання заяви вступу, обіцянки, новацьких үмілостей, характеристика виховної праці, конкретні дані про пророблений виховний матеріял (теми зайнять, розповідей, пісні, ігри, майстрування тощо) й участь у новацьких таворах. Новацька самодіяльність. Організування новацького заробітку. Співпраця з дґгими роями, батьками, школою, церквою, Пластприятом).

III. МАЙНО:

1. Каса:

- Сальдо з попереднього звіту
- Приходи (внески новаків, пластовий заробіток, датки і т.д.)
- Розходи (виряд, книжки, розчислення внесків і т.п.)
- Сальдо на день звітування.

2. Новацький виряд і інше майно (прапорець, тотем, приладдя до ігор, іграшки, звірка поштових марок, бібліотечка тощо).

IV. ЗАВВАГИ: Реакція новацтва на пророблений матеріял, його зацікавлення, проекти змін та үліпшень програми з точним овоснүванням і інше.

ГОТґЙСЬ!

_____
Впорядник

ЗАВВАГИ ГНІЗДОВОГО: _____
 _____
 _____

_____
Гніздовий

Старий Орел.

ОРЛИНИЙ КРУГ

“ОРЛИНИЙ КРУГ” виріс із згуртування новацьких виховників під назвою „Вишкільна ланка”. На сходинах „Вишкільної ланки”, 7. V. 1950 я перебрав на себе організацію Орлиного Круга. 12. VII. 1950 р. вийшло з гнізда Старого Орла „Доручення ч. I”, в справі організації „О. К.” вислане до: пл. сен. Л. Бачинського, ст. пл. В. Слижа, ст. пл. М. Світухи, ст. пл. О. Гаврилюка, ст. пл. С. Петрова та ст. пл. Л. Думановського. В окремому письмі з 12. VII. 1950 р. з’ясовано мету й подано перші, тимчасові організаційні рямки „Орлиного Круга”. На основі пересланих мені заяв я подав до відомо в листі ч. 1 з 12. IX. 1950 р. перших членів-основників „Орлиного Круга”: Пл. сен. Т. Самотулка, ст. пл. В. Служ, ст. пл. О. Гаврилук, ст. пл. М. Світуха, пл. розв. Л. Думановський.

Як головний референт УПН-ів, я уважав за доцільне провадити „Орлиний Круг” до часу повного зорганізування, що мало закінчитися Великою Радою Орлиного Круга, на якій мало бути вирішено дальший провід, організаційні форми та діяльність „Орлиного Круга”. З хвилиною виникнення „Орлиного Круга” (тобто 12. IX. 1950) головний референт УПН-ів припинив діяльність Вишкільної ланки тому, що її завдання на майбутнє реалізуватиме „Орлиний Круг”.

Перша Велика Рада Орлиного Круга відбулася трьома етапами; а саме: 15. XII. 1951 в Ньюарку, ЗСА, в присутності Старого Орла, Сірих Орлів: Влодка та Дениса; 2. VIII. 1952 в Монтреалі, Канада, в присутності Старого Орла, Сірих Орлів: Ореста та Миколи і 26. IX. 1952 в Ньюарку, ЗСА, в присутності Старого Орла та Сірих Орлів: Влодка та Дениса. В часі між першим та другим етапами на конференції Головного Коменданта Пластунів та головного референта УПН визнано „Орлиний Круг”, як складову частину „Кадри виховників” при Булаві ГКП-ів, що має діяти на основі постанов В частини правильника УПН з 1952 р. „Новацькі виховники (-ці) та їх вишкіл”, а саме:

A. Кадра Виховників – відділ УПН-ів „Орлиний Круг”

1. Визначення „Орлиного Круга”. Орлиний Круг – то згуртування новацьких виховників, що має на меті:
  - Самовишкіл членів по лінії теоретичного й практичного новакознання,
  - Вишколювання новацьких виховників і диспозиції ними в рамках УПН,
  - Розроблювання та передискутозування теоретичної проблематики,
  - Розроблювання, збирання та поширювання практичних матеріалів новацької роботи,
  - Допомога при редагуванні та видаванні журналів для новаків та новацьких виховників.
2. Реєстр Кадри Виховників – відділ „Орлиний Круг”. Особи, що вели колинебудь одне або більше діловодств або ведуть тепер або є в тракці вишколу, є в реєстрі Кадри виховників – відділ „Орлиний Круг”.
3. Члени Орлиного Круга поділяються на дві групи:
  - а) дійсні члени – це такі, що мають кваліфікації виконувати одне або більше діловодств в УПН-ів згідно з вимогами КВ (ступінь гніздового),
  - б) кандидати – новацькі виховники, що здобули ступінь впорядника.

4. Обов'язки дійсного члена „Орлиного Круга“:

- Старатися їти якнайкраще по лінії складеної заяви новацького виховника,
- Спеціалізуватися в одній із ділянок знань і вмінь новацького виховника,
- Бути активним у виховному або вишкільному апаратах УПН-ів.

5. Провід „Орлиного Круга“ складається з трьох членів:

- Провідника
- Заступника
- Писаря.

Для ясности справи хочу накреслити ще нормальний шлях кожного пластового виховника, що захотів би стати новацьким виховником. Новацький виховник переходить основний вишкіл новацького виховника, т.зв. „Раду Орлиного Вогню“, яка складається з двох ступенів, а саме ступінь впорядника і ступінь гніздового. Здобуття ступеня впорядника переходить за схемою:

1. Вишкільний табір для вивчення практичних знань новацького впорядника;
2. Виготовлення тримісячного пляну праці для рою;
3. Проведення з успіхом принайменше шість-місячної праці з новаками для ствердження практичного засвоєння практичних знань.

Коли це все виховник закінчив з успіхом, крайовий провід „Орлиного Круга“ пропонує Крайовій Пластовій Старшині надати ступінь впорядника. Щойно по одержанні ступеня стає даний виховник членом-кандидатом „Орлиного Круга“. Тоді він підписує заяву члена „Орлиного Круга“ і по-зможі святочно при ватрі склядає її, а це: „Я свідомий того, що новакування – це для новацтва велика, повна романтики гра, а для новацького виховника один з важливіших обов'язків служби України. З о б о в' я у ю с я:

1. Слухатися Проводу „Орлиного Круга“,
2. Постійно працювати практично згл теоретично на відтинку новацтва по своїй совісти найкраще“.

Після того відбуває вишкіл на ступінь гніздового за схемою:

1. Вишкіл на ступінь гніздового для вивчення необхідних відомостей із обсягу ведення гнізда (виховні проблеми, устроєві та господарські справи),
2. Теоретична праця на виховні теми для ствердження правильного розуміння новацької виховної системи,
3. Проведення з успіхом принайменше одно-річної, безперервної праці з новацтвом, як ствердження правильного примінення в роботі теоретичних знань з обсягу виховання новацтва.

Після одержання ступеня гніздового та по успішному відбутті однорічної проби в характері кандидата „Орлиного Круга“, якщо даний виховник закінчив 18 р. життя, провід „Орлиного Круга“ переводить кандидата до групи дійсних членів. Новацький виховник, що одержав ступінь гніздового, може проходити додаткові вишколи новацьких виховників, згідно з обов'язуючою вишкільною програмою.

За правилом, лше новацький виховник із ступенем гніздового може виконувати діловодства гніздового та вищі в УПН. Тому до Вас, **НОВАЦЬКІ ВИХОВНИКИ, З А З И В:** школіться, здобувайте ступені, бо лише вишколені, з добрим серцем та сильним бажанням виховники можуть створити постійно-діючий авангард новацького руху, зуміють поглибити нашу роботу так по лінії теоретичній, як і практичній та понести по Рідному Краю досвід і включитися до розбудови Української Держави.-

(Скорочено за В.О.Р. ч. 8).-

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ: Ціллю цієї гутірки є пояснити, що таке Орлиний Круг. Інструктор має присвятити якнайбільше зусилля, щоб відповісти на запитання учасників. Призначено на це в програмі 1/2 години.

